Janvier – Juin 1968

១

កម្ពុជសុរិយា

ក្រុមជំនុំទំនៀមទម្លាប់
COMMISSION DES MŒURS & COUTUMES

ទស្សនាវដ្ដី ផ្សាយខាងសាសនា និង អក្សរសាស្ត្រ

ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ
INSTITUT BOUDDHIQUE

ឆ្នាំទី ៤០ ខែ មករា

ព.ស. ២៥១១ គ.ស. ១៩៦៨

– ភ្នំពេញ –

6736 (BIBLIO)THEQUE

១

កម្ពុជសុរិយា

ទស្សនាវដ្ដី ផ្សាយខាងសាសនា និង អក្សរសាស្ត្រ
ចេញរាល់ខែ ពីពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ

អត្ថបទ | ផ្នែកសាសនា | ទំព័រ

១– កបិលកថាសង្ខេប សម្ដេចព្រះពោធិវង្ស រៀបរៀង ១
២– ព្រះពុទ្ធសាសនា និង សមភាពនៃមនុស្ស (ព្រះមហា អេង-ទេមី) . ១១
៣– រឿងព្រះពោធិរាជកុមារ (លោក ប៊ូ-ប៊ូ) ៣៩

ផ្នែកអក្សរសាស្ត្រ

៤– វចនានុក្រមសំស្ក្រឹត-ខ្មែរ (ព្រះមហា ជាំង.ផាត់) ៤៧
៥– ការស្រាវជ្រាវ ប្រវត្តិលោកវិសេស ជួន (បណ្ឌិតមហា ឈឹម.ស៊ុម) ៥១
៦– រឿងសាមកុក (ត) ៦០
៧– ឯកសារក្រាំង និង សាស្ត្រាស្លឹករឹត (លោក ញ៉ុក.ថែម) ៧០
៨– ល្បងសិក្សា ប្រវត្តិអក្សរសាស្ត្រខ្មែរ (សហ. លាង.ហ៉ាប់អាន) . . ៨៩
៩– ជីវប្រវត្តិ លោកគ្រូ ធម្មសប្បរោ ឯក-ញឹម ១០៣

ផ្នែកកំណត់ប្រវត្តិការណ៍

១០– អនុសំវច្ឆរមហាសន្និបាតនៃមន្ត្រីសង្ឃ លើកទី ២៤ . . . . . ១១៣

មួយឆ្នាំមាន ១២ សៀវភៅ តម្លៃជារ ២៣០រ០០ ៗ

កឋិនកថាសង្ខេប

បុព្វហេតុនៃកឋិន

សម្ដេចព្រះពោធិវង្ស ហួត-តាត រៀបរៀង

ស្គរ : កឋិនចីវរ កើតមានពីក្នុងសម័យណាមក ?

ឆ្លើយ : កើតមានតាំងពីក្នុងសម័យពុទ្ធកាល គឺព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់បានអនុញ្ញាតនូវកឋិនចីវរ ដោយព្រះអង្គឯង ។

ស. ចុះកឋិនចីវរ ដែលព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ទ្រង់អនុញ្ញាតឲ្យមានឡើង ដោយមានបុព្វហេតុ (ហេតុដើម) ដូចម្ដេចខ្លះ ?

ឆ. ដោយមានបុព្វហេតុ ដូចតទៅនេះ គឺមានភិក្ខុ ៣០ រូបនៅក្នុងដែនបាវេយ្យៈ ធ្វើដំណើរទៅកាន់ក្រុងសាវត្ថី ដើម្បីក្រាបថ្វាយបង្គំគាល់ព្រះសម្ពុទ្ធ ដែលគង់នៅក្នុងវត្តព្រះជេតពន, នៅក្នុងពេលចេញវស្សាដែលជារដូវនៅមានទឹកភ្លៀងជោកជាំ នាំឲ្យភិក្ខុ ៣០ រូបនោះមានស្បង់ចីពរសង្ឃាដីទទឹកជោកអស់ មានការលំបាកតាមផ្លូវយ៉ាងខ្លាំង ។ លុះទៅដល់, ភិក្ខុទាំង ៣០ រូប ក៏បានចូលទៅក្រាបថ្វាយបង្គំព្រះសម្ពុទ្ធ ។ នៅពេលនោះ ព្រះសម្ពុទ្ធ ព្រះអង្គមានព្រះបន្ទូលស្វាគមន៍ត្រាស់សួរអំពីសុខ-ទុក្ខចំពោះភិក្ខុទាំង ៣០ រូបនោះ ហើយព្រះអង្គបានជ្រាបពីសេចក្ដីលំបាកខ្លាំង ក្នុងការធ្វើដំណើរមកនៃភិក្ខុទាំងនោះ រួចព្រះអង្គសំដែងនូវធម្មីកថា នាំឲ្យភិក្ខុទាំង ៣០ រូបនោះបានសម្រេចព្រះអរហត្តផលគ្រប់អង្គ ។

លំដាប់ពីនោះមក ព្រះសម្ពុទ្ធទ្រង់មានព្រះពុទ្ធចិន្តាថា "ប្រសិនបើតថាគតបានអនុញ្ញាតនូវកឋិនត្ថារកិច្ច ដល់ភិក្ខុទាំងឡាយរួចហើយ ភិក្ខុទាំង ៣០ រូបនេះ នឹងអាចទុកចីវរ ១ នៅក្នុងរបស់ខ្លួន ហើយមកដោយមានតែស្បង់ ១ ចីពរ ១ ប៉ុណ្ណោះ នឹងមិនលំបាកតាមផ្លូវយ៉ាងនេះឡើយ, រីឯកឋិនត្ថារកិច្ចនេះសោត ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយគ្រប់ព្រះអង្គ ក៏ធ្លាប់តែទ្រង់អនុញ្ញាតមកដែរ" ។

លុះព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់មានព្រះពុទ្ធចិន្តាយ៉ាងនេះហើយ ទើបទ្រង់ត្រាស់ឲ្យប្រជុំភិក្ខុទាំងឡាយ ហើយទ្រង់អនុញ្ញាតនូវកឋិនត្ថារកិច្ច ដល់ភិក្ខុទាំងឡាយថា:

អនុជានាមិ ភិក្ខវេ វស្សំ វុត្ថានំ ភិក្ខូនំ កឋិនំ អត្ថរិតុំ អត្ថតកឋិនានំ វោ ភិក្ខវេ បញ្ច កប្បិស្សន្តិ "ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ តថាគតអនុញ្ញាតឲ្យភិក្ខុទាំងឡាយ ដែលនៅចាំវស្សារួចហើយ ទទួលក្រាលកឋិនបាន; ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ, អានិសង្ស ៥ ប្រការ នឹងសម្រេចដល់ភិក្ខុទាំងឡាយ ដែលបានក្រាលកឋិនរួចហើយ" ។

សេចក្តីសង្ខេបខាងលើនេះ ជាបុព្វហេតុនៃកឋិន ។

អានិសង្ស ៥

ស. អ្វីជាអានិសង្ស ៥ ? ចុះអានិសង្ស ៥ នោះ តើមិនសប្រែបដល់ភិក្ខុទាំងឡាយ ដែលបានក្រាលកឋិនរួចហើយ ដូចម្ដេចខ្លះ?

ឆ. ការរំលស់កំហុសក្នុងសិក្ខាបទខ្លះ ឲ្យភិក្ខុបានធូរស្រួលផង ឲ្យភិក្ខុបានលាភដោយងាយផង ហៅថា អានិសង្ស ៥ របស់ភិក្ខុ ៗ ឯអានិសង្ស ៥ នោះគឺ អនាមន្តចារោ ១ អសមាទានចារោ ១ គណភោជនំ ១ យាវទត្ថចីវរំ ១ យោ ច តត្ថ ចីវរុប្បាទោ សោ នេសំ ភវិស្សតិ ១ រួមជា ៥ ។

អធិប្បាយនូវអានិសង្សទាំង ៥ ប្រការ ដូចមានតទៅនេះ៖

ទី ១ អនាមន្តចារោ

អានិសង្សទី ១ នេះ អាចធ្វើឲ្យភិក្ខុដែលបានក្រាលអនុមោទនាកឋិនរួចពាកអាបត្តិក្នុងចារិត្តសិក្ខាបទទី ៦ ក្នុងអចេលកវគ្គនៃសុទ្ធិកបាចិត្តិយៈបាន ។ ក្នុងអដ្ឋកថា មានសេចក្ដីពន្យល់ថា(១) កឋិនទៅមិនទាន់ដោះដរាបណា ការដែលភិក្ខុមិនបានលាភិក្ខុផងគ្នាសិន ហើយត្រាច់ទៅ ទីដ៏គួរ គឺជាទីដែលមិនមានអាបត្តិក្នុងចារិត្តសិក្ខាបទ ដរាបនោះ ។

---

១ អដ្ឋកថាភេតិ យាវ កឋិនំ ន ឧទ្ធរិយតិ តាវ អនាមន្តេត្វា ចរណំ កប្បិស្សតិ ចារិត្តសិក្ខាបទេ អនាបត្តិ ភវិស្សតីតិ អត្ថោ ។

ក្នុងគម្ពីរធម្មសម្មោហវិន័យ[1] បានបំពេញសេចក្ដីថែមទៀតថា ការដែលភិក្ខុបានទទួលនិមន្តយក ដោយភោជនណាមួយក្ដីគេផងទាំង ៤ រូបហើយ មិនបានលាភិក្ខុឯទៀតដែលមាននៅក្នុងទីនោះសិន ហើយត្រាច់ទៅក្នុងត្រកូលទាំងឡាយ យ៉ាងនេះហៅថា អនាបុច្ឆាចារោ ។

ក្នុងគម្ពីរវិនយាលង្ការដីកា[2] ថា ការត្រូវអាបត្តិបាចិត្តិយៈដោយបេចារិត្តសិក្ខាបទ មិនមានដល់ភិក្ខុដែលបានក្រាលកឋិនឡើយ" ។

ទី ២ អសមាទានចារោ

អានិសង្សទី ២ នេះ អាចធ្វើឲ្យភិក្ខុដែលបានក្រាល បានអនុមោទនាកឋិន រួចចាកអាបត្តិក្នុងទុតិយកឋិនសិក្ខាបទទី ២ ក្នុងចីវរវគ្គ នៃនិស្សគ្គិយបាចិត្តិយៈបាន ។ ក្នុងអដ្ឋកថាពន្យល់សេចក្ដីថា[3] ការដែលភិក្ខុមិនបានកាន់យកនូវត្រៃចីវរ "ចីវរ ៣" គឺស្បង់ ១ ចីពរ ១ សង្ឃាដី ១ ហើយត្រាច់ទៅ ហៅថា អសមាទានចារោ បានសេចក្ដីថា ការនៅ

---

១ ធម្មសម្មោហវិន័យនេះជា បករណ៍ពិសេស នៃព្រះវិន័យ ជាគម្ពីរកើតមានក្នុងបច្ឆាកាល ប៉ុន្តែមានអត្ថន័យគួរដល់អ្នកសិក្សាវិន័យដែរ ។ ២ វិនយាលង្ការនេះ ជាដីកាវិន័យសង្គហៈ គឺជាដីកានៃគម្ពីរបាលិមុត្តក វិនយវិនិច្ឆ័យ ជាបករណ៍ពិសេស ព្រោះជាគម្ពីរកើតមានក្នុងបច្ឆាកាលដែរ ។ ៣ អសមាទានចារោតិ តិចីវរំ អសមាទាយ ចរណំ, ចីវរវិប្បវាសោ កប្បតីតិ អត្ថោ ។

ប្រាសចាកចីវរ ទិនគួរ គឺថានឹងមិនមានអាបត្តិឡើយ (ដល់ភិក្ខុដែលបាន ក្រាល-អនុមោទនាកឋិន) ។

កង្ខាវិតរណីអដ្ឋកថា ពន្យល់សេចក្ដីការនៃតែច្បាស់ថែមទៀតថា ការដែលភិក្ខុ មិនបានកាន់យកនូវចីវរ ៣ ដែលខ្លួនបានអធិដ្ឋានហើយ ហើយត្រាច់ទៅ ហៅថា អសមាទានចារោ បានសេចក្ដីថា ការដែលភិក្ខុទុកចីវរ ៣ ដែលខ្លួនអធិដ្ឋានតាមឈ្មោះហើយ, ចីវរណាមួយ, ក្នុងទីណាមួយ ហើយត្រាច់ទៅញ៉ាំងអរុណឲ្យរះឡើងក្នុងទីឯទៀត ។

កង្ខាវិនយាលង្ការដីកា មានសេចក្ដីបន្ថែមថា ការដែលភិក្ខុវៀរ-បង់នូវត្រៃចីវរណាមួយក្ដី ទាំងអស់ក្ដី មិនធ្វើឲ្យនៅក្នុងហត្ថបាស ហើយញ៉ាំងអរុណឲ្យរះឡើង ហៅថានៅប្រាសចាកចីវរ ។ ភិក្ខុអ្នកក្រាល-អនុមោទនាកឋិនហើយ ទុកជាធ្វើយ៉ាងនេះ ក៏មិនត្រូវអាបត្តិដោយទុតិយ-កឋិនសិក្ខាបទឡើយ ។

ទី ៣ គណភោជនំ

អានិសង្សទី ៣ នេះ អាចធ្វើឲ្យភិក្ខុដែលបានក្រាល បានអនុមោទនាកឋិន រួចចាកអាបត្តិក្នុងគណភោជនសិក្ខាបទទី ២ ក្នុងភោជនវគ្គ នៃសុទ្ធិកបាចិត្តិយៈបាន ។ កង្ខាអដ្ឋកថា ថា(១) គណភោជន ទិនគួរ គឺថាមិន

១ គណភោជនន្តិ គណភោជនម្បិ កប្បស្សតិ ។

មានអាបត្តិឡើយ (ដល់ភិក្ខុដែលបានក្រាល-អនុមោទនាកឋិន) ។

ក្នុងមហាវគ្គ និងក្នុងគម្ពីរផ្សេងៗ ដែលនិយាយពីគណភោជនមាន សេចក្តីពន្យល់ថា ភិក្ខុទាំងឡាយ៤រូបឡើងទៅ ដែលទាយកគេនិមន្តដោយ ភោជន៥, ភោជនណាមួយ, ទទួលនូវភោជនណា ភោជននោះហៅថា គណភោជន ។ គណៈក្នុងទីនេះ សំដៅយកភិក្ខុ៤រូប ឬច្រើនជាង៤រូប ឡើងទៅ ។ សរុបសេចក្តីថា ការដែលភិក្ខុទាំងនោះទទួលភោជន ៥ មានបាយជាដើម, ភោជនណាមួយ, ក្នុងទីជាមួយគ្នា ដោយការសូម ខ្លួនឯងក្តី ដោយការនិមន្តរបស់ទាយកក្តី ហៅថាគណភោជន ។ ការ ដែលភិក្ខុសូមគេថា «ចូរអ្នកប្រគេនបាយដល់អាត្មាទាំងឡាយ» ដូច្នេះក្តី ទាយកគេនិមន្តដោយអកប្បិយវោហារថា « សូមលោកទាំងឡាយទទួល បាយរបស់យើងខ្ញុំ» ដូច្នេះក្តី ហើយភិក្ខុ៤រូប ឬច្រើនជាង៤រូប ទៅ ទទួលបាយនោះជាមួយគ្នាយកមក ទោះឆាន់ភោជននោះក្នុងទីជាមួយគ្នា ក្តី ឆាន់ក្នុងទីផ្សេងគ្នាក្តី ហៅថា គណភោជន ។ ព្រោះសិក្ខាបទនេះ ហាមត្រង់ការទទួលព្រមគ្នា ។ សម្រេចសេចក្តីថា អានិសង្សទី ៣ នេះ អាចធ្វើឲ្យអ្នកក្រាល-អនុមោទនាកឋិន រួចចាកអាបត្តិ ដោយគណ ភោជនសិក្ខាបទបាន ។

ទី៤ យាវទត្ថចីវរំ

អានិសង្សទី៤នេះ អាចធ្វើឲ្យភិក្ខុដែលបានក្រាល បានអនុមោទនាកឋិន រួចផុតអាបត្តិក្នុងបឋមកឋិនសិក្ខាបទទី១ ក្នុងចីវរវគ្គ នៃនិស្សគ្គិយ-បាចិត្តិយៈបាន ។ ក្នុងអដ្ឋកថាថា(១) សេចក្តីត្រូវការដោយចីវរចំនួនប៉ុន្មាន ចីវរចំនួនប៉ុណ្ណោះ ទោះបីមិនបានអធិដ្ឋាន មិនបានវិកប្ប ក៏គួរ គឺថាមិនមានអាបត្តិឡើយ ។

ក្រៅពីអដ្ឋកថា មានគម្ពីរផ្សេងៗជាច្រើន ពន្យល់សេចក្តីឲ្យកាន់តែច្បាស់ឡើងទៀតថា សេចក្តីត្រូវការដោយចីវរចំនួនប៉ុន្មាន ការទ្រទ្រង់ចីវរដែលមិនបានអធិដ្ឋាន មិនបានវិកប្បចំនួនប៉ុណ្ណោះបាន គឺថាទុកដាក់ចីវរទាំងនោះឲ្យកន្លង ១០ ថ្ងៃបាន មិនត្រូវអាបត្តិដោយបឋមកឋិនសិក្ខា-បទឡើយ ។

ទី ៥ យោ ច តត្ថ ចីវរុប្បាទោ សោ នេសំ ភវិស្សតិ

អានិសង្សទី ៥ នេះ អាចធ្វើឲ្យភិក្ខុដែលបានក្រាល បានអនុមោទនាកឋិន មានអំណាចទទួលចំណែកលាភ ដែលកើតឡើងក្នុងអាវាសដែលខ្លួនចាំវស្សា ។ ក្នុងអដ្ឋកថាមានសេចក្តីពន្យល់ថា (២) ចីវររបស់ភិក្ខុ-

១ យាវទត្ថចីវរន្តិ យាវតកេន ចីវរេន អត្ថោ តាវតកំ អនធិដ្ឋិតំ អវិកប្បិតំ កប្បតីតិ អត្ថោ ។

២ យោ ច តត្ថ ចីវរុប្បាទោតិ តត្ថ កឋិនត្ថតសីមាយំ មតកចីវរំ វា ហោតុ សង្ឃំ ឧទ្ទិស្ស ទិន្នំ វា សង្ឃិកេន តត្រុប្បាទេន អាភតំ វា យេន កេនចិ អាការេន យំ សង្ឃិកំ ចីវរំ ឧប្បជ្ជតិ តំ តេសំ ភវិស្សតីតិ អត្ថោ ។

សាមណេរដែលផ្ញើមរណកាលក្តី ចីវរដែលគេប្រគេនចំពោះសង្ឃក្តី ចីវរដែលគេនាំមកដោយទ្រព្យរបស់សង្ឃ ដែលកើតឡើងក្នុងឧបចារសីមានោះក្តី រួមសេចក្តីទៅគឺថា ចីវរណាជារបស់សង្ឃ កើតឡើងក្នុងសីមាដែលក្រាលកឋិននោះ ទោះបីកើតឡើងដោយអាការបែបណាក៏ដោយ ចីវរទាំងនោះ នឹងត្រូវបានដល់ភិក្ខុដែលបានក្រាល បានអនុមោទនាកឋិនគ្រប់រូបនោះឯង ។

ក្រៅពីអដ្ឋកថា មានគម្ពីរផ្សេង ១ ទៀត គឺគម្ពីរវជិរពុទ្ធដីកា និងធម្មសមូហវិន័យ បានពន្យល់សេចក្តីបន្ថែមថា ទោះបីគណៈដទៃមានបាត្រជាដើម ទាំងសំពត់ដែលសង្ឃចាត់ឱ្យគេប្តូរ ដោយអង្ករជាដើម ដែលកើតឡើងក្នុងឧបចារសីមានោះ ឬអង្ករជាដើមដែលសង្ឃចាត់ឱ្យគេប្តូរដោយសំពត់វិញ ក៏ត្រូវបានដល់ភិក្ខុដែលបានក្រាល បានអនុមោទនាកឋិនទាំងនោះដែរ ។

ស- អានិសង្ស ៥ ប្រការខាងលើនេះ ដែលបានសម្រេចដល់ភិក្ខុអ្នកបានក្រាល បានអនុមោទនាកឋិន តើមានរយៈកាលប៉ុន្មាន ?

ឆ. មានរយៈកាល ៥ ខែ គឺតាំងពីថ្ងៃ ១ រោច ខែអស្សុជ ដល់ថ្ងៃ ១៥ កើតខែផល្គុន ប៉ុន្តែរយៈកាល ៥ ខែនេះ ចំពោះតែបានក្រាល-អនុមោទនាកឋិន ពីថ្ងៃ១ រោចខែអស្សុជ ។ ក្នុងរយៈកាល ២៩ ថ្ងៃ គឺពីថ្ងៃ ១ រោចខែអស្សុជ ដល់ថ្ងៃ ១៥ កើតខែកត្តិក ដែលជាកាលនៃកឋិនទាន បើភិក្ខុបានក្រាល អនុមោទនាកឋិនក្នុងថ្ងៃណា អានិសង្ស ៥ ក៏កើតមាន គិតតាំងពីថ្ងៃនោះរហូតដល់ថ្ងៃ ១៥ កើតខែផល្គុន ។

ស. ភិក្ខុដែលបានក្រាល-អនុមោទនាកឋិន មានចំនួនច្រើនរូប ។ ចុះបើភិក្ខុ ១ រូប ឬ ២ រូប បានធ្វើឲ្យកឋិនដោះ គឺធ្វើឲ្យអានិសង្សកឋិនរបស់ខ្លួនដាច់អស់ហើយ តើកឋិនរបស់ភិក្ខុដទៃ នឹងដោះទៅតាមគ្នាដែរ គឺឲ្យភិក្ខុដទៃអស់អានិសង្សកឋិនដូចខ្លួនដែរ ឬដូចម្តេច ?

ឆ. ទេ, កឋិនមិនដោះទៅតាមគ្នាទេ បើភិក្ខុណា ធ្វើឲ្យកឋិនៈដោះ ក៏ដោះតែម្នាក់ឯងទៅ អានិសង្ស ៥ របស់ភិក្ខុនោះក៏រលាយអស់តែម្នាក់ឯងទៅ, ចំណែកភិក្ខុឯទៀត ៗ នៅតែមានកឋិន នៅកែមានអានិសង្ស ៥ ដដែល ។ (រឿងកឋិនដោះនឹងមានសំដែងក្នុងមាតិកា ៨ ខាងមុខ) ។

ស. ប្រសិនបើភិក្ខុអ្នកក្រាល - អនុមោទនាកឋិន ធ្វើឲ្យកឋិនដោះ ក្នុងថ្ងៃណាមួយ មុនថ្ងៃ ១៥ កើតខែផល្គុន តើអានិសង្ស ៥ របស់ភិក្ខុនោះ នឹងអាចនៅមានរហូតដល់ថ្ងៃ ១៥ កើតខែផល្គុនដែរឬទេ ?

ង. ទេ, អានិសង្ស ៥ នឹងអាចឋិតនៅបាន តែដោយសារកឋិន បើកឋិនដោះក្នុងថ្ងៃណា អានិសង្ស៥ក៏អស់ទៅក្នុងថ្ងៃនោះដែរ ។

ស. អានិសង្ស ៥ ដែលបានសួរ-ឆ្លើយរួចមកហើយ ជាអានិសង្ស ដែលត្រូវមានដល់ភិក្ខុសង្ឃ ដែលបានក្រាល អនុមោទនាកឋិន ។ ចុះ ចំណែកពុទ្ធបរិស័ទជាទាយក ដែលជាអ្នកចាត់ចែងធ្វើកឋិនទានយកទៅ វេរប្រគេនសង្ឃ ឲ្យក្រាលគ្រងអនុមោទនា តើត្រូវបានទទួលអានិសង្ស អ្វីខ្លះដែរ ឬដូចម្តេច ?

ឆ. ពុទ្ធបរិស័ទជាទាយក ដែលបានធ្វើកឋិនទានវេរប្រគេនសង្ឃ ត្រូវទទួលផលានិសង្សច្រើនណាស់ ជាអានិសង្សដទៃផ្សេងពីអានិសង្ស ៥ របស់ភិក្ខុសង្ឃ ។ ផលានិសង្សនោះ ពុំអាចនឹងនាំយកមកសំដែងក្នុងទីនេះ បានឡើយ ព្រោះផលានិសង្សនោះទាក់ទងដល់ផ្លូវចិត្ត ដែលមានចែង ក្នុងគម្ពីរព្រះសូត្រ មានការទាក់ទងដល់សង្ឃគតា ទក្ខិណាទាន និង កាលទាន ហើយទូលំទូលាយណាស់ផង ។

អានិសង្ស ៥ ចប់

នៅមាន ត

ព្រះពុទ្ធសាសនានិងសមភាពនៃមនុស្ស

ព្រះមហា អេង.ខេមី រៀបរៀង

មនុស្សក្នុងលោកនេះ បើពិចារណាឲ្យបានល្អិតល្អន់ដល់ជាតិកំណើត និងរូបកាយអវយវៈទៅហើយ ក៏ឃើញថាមានសភាពស្មើគ្នា ដូចគ្នាទាំងអស់ មិនគួរនឹងមានការប្រកាន់រើសអើងគ្នា បង្ខុះបង្អាប់គ្នាសោះ តែដោយអាស្រ័យទិដ្ឋិមានះ ការឃើញប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួនដោយប្រាសចាកហេតុផលហួសពេក ទើបមនុស្សទាំងនេះញែកពួកចែកបក្សមានថ្នាក់មានជាន់ខ្ពស់ទាប ដែលហៅថាការចែកវណ្ណៈ ហើយក៏រើសអើងបង្ខុះបង្អាប់គ្នា ប្រកាន់មិនចូលរួមជាមួយគ្នាយ៉ាងតឹងរ៉ឹង ។ ការប្រកាន់វណ្ណៈនេះជារឿងដ៏សំខាន់មួយកើតជាបញ្ហាស្រួចស្រាញ ក្នុងលោកមកជាយូរអង្វែងណាស់ហើយ, មនុស្សដែលគាំទ្រការប្រកាន់វណ្ណៈ និងមនុស្សដែលខំព្យាយាមបំបាត់ការប្រកាន់វណ្ណៈ ក៏មានការតស៊ូប្រឆាំងគ្នាតាំងពីបុរាណកាលរហូតមកដល់បច្ចុប្បន្នកាលនេះដែរ ។

នៅប្រទេសឥណ្ឌាមានការបែងចែកវណ្ណៈជាបួនជាន់ ដែលហៅថាវណ្ណៈ ៤ គឺវណ្ណៈក្សត្រ វណ្ណៈព្រាហ្មណ៍ វណ្ណៈវេស្សៈឬវៃស្យៈនិង វណ្ណៈសូទ្រៈ ។ បណ្ដាវណ្ណៈទាំង ៤ នេះ វណ្ណៈក្សត្រ ជាវណ្ណៈខ្ពស់បំផុត បន្ទាប់មកគឺវណ្ណៈព្រាហ្មណ៍ តពីនោះគឺវណ្ណៈវេស្សៈ ជាន់ទាបបំផុតគឺ

វណ្ណៈសូទ្រ ។ មនុស្សអ្នកកើតក្នុងវណ្ណៈខ្ពស់ណាមួយ ហើយទៅសេពសម្ព័ន្ធស្នេហ៍ជាមួយអ្នកដែលកើតក្នុងវណ្ណៈ ដែលទាបជាងវណ្ណៈក្សត្រ និងព្រាហ្មណ៍ កាលបើមានបុត្រធីតាកើតឡើង បុត្រធីតានោះ គេកប់ថាជាមនុស្សចណ្ឌាល គឺជាមនុស្សដែលអ្នកដទៃគេមើលងាយបន្ថោកបន្ទាប់ ហេតុដល់គេប្រកាន់ថា ជាមនុស្សចង្រៃ ដែលអ្នកដទៃគេមិនហ៊ានប៉ះពាល់ ឬសូម្បីគ្រាន់តែមើល ក៏គេមិនហ៊ានមើលផង ។

រឿងការប្រកាន់វណ្ណៈ ប្រកាន់ជាតិត្រកូលនេះ ជាបញ្ហាសូត្រស្មាញក្រៃលែង អស់លោកដែលចាប់អារម្មណ៍ក្នុងព្រឹត្តិការណ៍ផ្សេងៗនៃសាកលលោកក៏គង់ជ្រាបបានថា រឿងនេះមានការប្រព្រឹត្តទៅបែបណាខ្លះ ? នៅសហរដ្ឋអាមេរិក ការប្រកាន់ពណ៌សម្បុរស្បែកបានកើតជាបញ្ហាដ៏ធំបំផុត បណ្តាលឲ្យមានការប្រេះឆាក្នុងចំណោមជ ជាតិអាមេរិកាំងផងគ្នា ព្រោះពួកអាមេរិកាំងដែលមានពណ៌សម្បុរស្បែកសប្រកាន់ថា អាមេរិកាំងស្បែកខ្មៅជាពួកថោកទាប ទើបមានការកំណត់ព្រំដែន គឺពួកអាមេរិកាំងស្បែកស ទៅបរិភោគអាហារនៅភោជនីយដ្ឋាន ឬធ្វើដំណើរដោយរថភ្លើងជាដើម ហាមមិនឲ្យពួកអាមេរិកាំងស្បែកខ្មៅចូលទៅលាយឡំជាមួយនឹងពួកខ្លួនឡើយ ។ ឯពួកអាមេរិកាំងស្បែកខ្មៅវិញ ក៏ប្រកាន់ថា ខ្លួនក៏ជាជនជាតិអាមេរិកាំង មានសិទ្ធិសេរីភាពស្មើនឹងជនជាតិអាមេរិកាំងឯទៀតដែរ ។

អាស្រ័យហេតុនេះ ទើបកើតជាបញ្ហាកាប់សម្លាប់គ្នាបង្ហូរឈាមគ្នា រវាងជនជាតិអាមេរិកាំងដូចគ្នា រហូតមកដល់សម័យបច្ចុប្បន្ននេះ ។

ឯនៅប្រទេសឥណ្ឌាវិញ រឿងការប្រកាន់វណ្ណៈនេះមានតាំងពីសម័យមុនពុទ្ធកាលម៉្លេះ ។ ដើម្បីនឹងបញ្ជាក់ឲ្យឃើញថា ការប្រកាន់វណ្ណៈមានផលអាក្រក់យ៉ាងណា ហើយព្រះពុទ្ធសាសនាមានសកម្មភាពក្នុងរឿងនេះយ៉ាងណាខ្លះនោះ សូមនាំយករឿងរ៉ាវខ្លះដែល មានមកក្នុងគម្ពីរខាងព្រះពុទ្ធ-សាសនាមកពណ៌នាដោយសង្ខេប ដូចតទៅនេះ :

ក្នុងសម័យដែលព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ទ្រង់ត្រាស់ដឹងឡើង ក្នុងលោកនេះហើយ មានព្រះរាជាមួយព្រះអង្គគ្រប់គ្រងរដ្ឋកោសល ទ្រង់ព្រះនាមព្រះបាទបសេនទិកោសល ទ្រង់មានអាណាខេត្តនៃការគ្រប់គ្រងទាក់ទងរហូតទៅដល់រដ្ឋកាសីនិងរដ្ឋសក្កៈ ។ រដ្ឋសក្កៈនេះមានរដ្ឋធានីឈ្មោះ កបិលពស្តុ ពួកសាក្យៈដែលអាស្រ័យនៅក្រុងកបិលពស្តុនេះ គឺជាព្រះញាតិរបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ ។ ឯព្រះបាទបសេនទិកោសលទ្រង់ជាពុទ្ធសាសនិក មានព្រះទ័យជ្រះថ្លាក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ទ្រង់គោរពព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់យ៉ាងស្និទ្ធស្នាលបំផុត រហូតដល់ពេលខ្លះដែលស្តេចយាងទៅគាល់ ព្រះអង្គទ្រង់បន្ទាបព្រះកាយយកព្រះហស្ត ចាប់កព្រះបាទរបស់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់រួតទួតប្រាប់ថ្វាយ ដើម្បីទ្រង់សំដែងសេចក្តីគោរពដ៏ស្មោះអស់ពីព្រះរាជ

ហឫទ័យ ។ ដើម្បីនឹងឲ្យការគោរពរាប់អានរបស់ព្រះអង្គចំពោះព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់មានសភាពជិតស្និទ្ធរឹតតែខ្លាំងឡើងនោះ ព្រះបាទបសេនទិកោសលទើបទ្រង់សព្វព្រះរាជហឫទ័យបញ្ជូនរាជទូតទៅក្រុងកបិលពស្តុ សុំដណ្តឹងរាជធីតានៃក្សត្រសាក្យវង្សមួយអង្គ មករៀបអភិសេកជាអគ្គមហេសីរបស់ព្រះអង្គ ។ ឯក្សត្រខាងក្រុងកបិលពស្តុមានការប្រកាន់ជាតិវង្សត្រកូលជាខ្លាំង កាលបើបានទទួលពត៌មាននេះ ក៏ប្រជុំគ្នាជាបន្ទាន់ដើម្បីដោះបញ្ហានេះ ព្រោះមិនប្រាថ្នានឹងថ្វាយរាជធីតានៃសាក្យវង្សទៅរួមអភិសេកជាមួយនឹងព្រះបាទបសេនទិកោសលទេ តែបើនឹងមិនថ្វាយដោយអាងថាពួកសាក្យៈមិនធ្លាប់រួមអភិសេកជាមួយវង្សត្រកូលដទៃក៏មិនបាន ព្រោះសាក្យវង្សធ្លាប់អភិសេកជាមួយក្សត្រខាងកោលិយវង្សដែរ ហើយបើនឹងមិនថ្វាយដោយគ្រន់តែម្តងទៅ ក៏ខ្លាចព្រះទ័យព្រះបាទបសេនទិកោសល ។ ហេតុនេះ បរិយាកាសនៃការប្រជុំទើបមានសភាពតឹងតែងបន្តិច ៗ តែក្នុងខណៈនោះ ក្សត្រមួយព្រះអង្គទ្រង់ព្រះនាម មហានាម ជាក្សត្រសាក្យវង្ស ទ្រង់ស្នើថា ព្រះអង្គមានស្ត្រីអ្នកបម្រើផ្ទាល់ព្រះអង្គម្នាក់ ហើយព្រះអង្គមានធីតាជាមួយនឹងស្ត្រីអ្នកបម្រើនេះមួយ ឈ្មោះនាង វាសភខត្តិយា ជាស្ត្រីមានរូបឆោមលោមពណ៌ល្អល្មមនឹងថ្វាយបាន, ដូច្នេះគួរបញ្ជូននាងនេះទៅថ្វាយព្រះបាទបសេនទិកោសលដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហានេះឲ្យបានស្រួលដោយមិនប៉ះពាល់ដល់វង្សសាក្យៈ ។ ទីប្រជុំក៏យល់ស្រប ។ ក្សត្រសាក្យវង្ស

ទើបថ្វាយនាងវាសភខត្តិយា ទៅព្រះបាទបសេនទិកោសល ដោយទូលថា ជាព្រះធីតារបស់មហានាមសាក្យៈ ។ ព្រះបាទបសេនទិកោសល ដោយពុំទ្រង់ជ្រាប ក៏ទ្រង់ទទួលយកនាងវាសភខត្តិយា មកអភិសេកជាព្រះអគ្គមហេសី ។ តមក នាងវាសភខត្តិយា បានឱរសជាមួយនឹងព្រះបាទបសេនទិកោសលមួយអង្គ ព្រះនាមវិឌូឌភៈ ។ លុះមានវ័យចម្រើនឡើង វិឌូឌភៈក៏បានសិក្សាសិល្បវិជ្ជាតាមប្រពៃណី ហើយបានទទួលព្រះរាជទានតំណែងជាសេនាបតី ។ សម័យមួយវិឌូឌភៈ មានប្រាថ្នាចង់ទៅសួរសុខទុក្ខព្រះញាតិខាងមាតា ទើបសុំអនុញ្ញាតនាងវាសភខត្តិយាជាមាតា ដើម្បីចេញដំណើរទៅ ។ ដោយដឹងច្បាស់ថា ក្សត្រសាក្យវង្សបានចាត់ទុកវិឌូឌភៈថាជាមនុស្សជាន់ទាប មិនសមគួរនឹងអង្គុយ ឬបរិភោគអាហារជាមួយ ទើបនាងវាសភខត្តិយាបញ្ជូនពត៌មានទៅក្រុងកបិលពស្តុមុនឲ្យក្សត្រសាក្យវង្សបានដឹង ដើម្បីចៀសវាងព្រឹត្តិការណ៍មិនល្អដែលនឹងអាចកើតឡើងក្នុងរឿងនេះ ។ ក្សត្រសាក្យវង្សកាលបើបានពត៌មានដូច្នេះភ្លាម ក៏មានការប្រជុំគ្នាម្ដងទៀត ប្រឹក្សាអំពីការប្រុងប្រៀប ធ្វើបដិសណ្ឋារកិច្ចទទួលវិឌូឌភៈដើម្បីការពារកុំឲ្យមានការប៉ះពាល់ដល់កិត្តិយស របស់សាក្យវង្ស ។ នៅទីបំផុតទីប្រជុំក៏យល់ស្របគ្នាថាត្រូវបញ្ជូនក្សត្រសាក្យៈដែលមានអាយុតិចជាងវិឌូឌភៈឲ្យទៅកាន់ជនបទឲ្យអស់ ព្រោះបើនៅក៏ត្រូវតែ

គោរពសំពះវិឌូឌភៈ ដែលជាហេតុឲ្យខូចកិត្តិយស ហើយទុកឲ្យនៅតែក្សត្រសាក្យៈដែលមានអាយុច្រើនជាងវិឌូឌភៈប៉ុណ្ណោះ ។ កាលបើវិឌូឌភៈព្រមទាំងបរិវារធ្វើដំណើរទៅដល់ ក៏ជួបតែពួកក្សត្រសាក្យៈដែលមានវ័យចាស់ជាងខ្លួន ហេតុនោះ វិឌូឌភៈទើបត្រូវសំពះគោរពគេជាដរាបទៅ ដោយគ្មាននរណាមួយសំពះខ្លួនវិញសូម្បីតែម្នាក់ឡើយ ។ លុះចប់ទស្សនកិច្ចហើយ វិឌូឌភៈព្រមទាំងសហការី ក៏ធ្វើដំណើរនិវត្តទៅកាន់រដ្ឋកោសលវិញ ។ នៅពេលដែលវិឌូឌភៈចេញដំណើរនិវត្តបានបន្តិច ពួកសាក្យៈក៏ប្រមូលមនុស្សម្នាឲ្យយកទឹកដោះស្រស់ ទៅលាងក្តារដែលវិឌូឌភៈអង្គុយជាការលាងចង្រៃ ។ ដោយការនឿយហត់ក្នុងការដុសលាង ពួកមនុស្សទាំងនោះខ្លះពោលរអ៊ុរអ៊ូថា វិឌូឌភៈមក នាំឲ្យតែគេលំបាកដោយសារខ្លួន ស្រ្តីខ្លះក៏ដេរពប់រៀបថា វិឌូឌភៈជាកូនស្រ្តីទាសី ។ ដូនពេលនោះសហការីរបស់វិឌូឌភៈម្នាក់ភ្លេចអាវុធត្រឡប់ទៅយកវិញ ក៏បានឃើញហេតុការណ៍ នឹងបានឮពាក្យពោលផ្សេងៗសព្វទាំងអស់ ។ លុះត្រឡប់មកវិញ សហការីរូបនោះ ក៏ដំណាលរឿងនោះប្រាប់ពួកបរិវារផងគ្នា ទីបំផុតរឿងក៏លាន់ឮទៅដល់វិឌូឌភៈ ដែលជាហេតុឲ្យវិឌូឌភៈកើតសេចក្តីឈឺចាប់យ៉ាងខ្លាំងក្រៃលែងរកពេលរលត់គ្មាន ទើបលាន់វាចាដោយការចងគំនុំថា មិនអីទេរឿងនេះ ទុកមួយអន្លើសិនចុះចាំពេលដែលយើងបានសោយរាជ្យជាស្តេចផែនដី

មានគំណាប យើងនឹងលើកទ័ពទៅសម្លាប់ពួកសាក្យៈឲ្យអស់ដោយយកកាំ·បិតកាត់យកឈាមបំពង់កលាងក្តារដែលពួកនេះលាងដោយទឹកដោះស្រស់នោះជាការសងសឹកវិញ ឲ្យទាល់តែបានដូចសេចក្តីប្រាថ្នា ៗ ចំណែកខាងព្រះបាទបសេនទិកោសល កាលបើទ្រង់ជ្រាបពត៌មានថា នាងវាសភ·ខត្តិយាជាកូនទាសីដូច្នោះ ក៏ទ្រង់ព្រះពិរោធយ៉ាងខ្លាំង ហើយទ្រង់បញ្ជាឲ្យផ្តាច់គ្រឿងឧបភោគផ្សេង ៗ ដែលធ្លាប់ប្រោសប្រទានដល់នាងព្រមទាំងវិឌូឌភៈ ដោយត្រឡប់ប្រោសប្រទានត្រឹមតែគ្រឿងបរិភោគប្រើប្រាស់ប្រ·ភេទសម្រាប់ជាន់មនុស្សជនទាសទាសីប៉ុណ្ណោះ កន្លងពីនោះមកមិនយូរប៉ុន្មានព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ស្តេចយាងទៅកាន់ព្រះបរមរាជវាំង ៗ ព្រះបាទបសេន·ទិកោសល កាលបើស្តេចយាងទៅគាល់និងក្រាបថ្វាយបង្គំព្រះបរមគ្រូរួចស្រេចហើយ ក៏ទ្រង់ក្រាបបង្គំទូលថា ខ្ញុំព្រះអង្គបានបញ្ជូនទូតទៅសុំដណ្តឹងធីតានៃព្រះញាតិរបស់ព្រះអង្គខាងក្រុងកបិលពស្តុ មកអភិសេកជាអគ្គមហេសី ដើម្បីឲ្យបានជិតស្និទ្ធនឹងគ្នាឡើង តែព្រះញាតិរបស់ព្រះអង្គត្រឡប់ជាក្លែងបោកបញ្ឆោតឲ្យកូនទាសីមកទូលព្រះបង្គំ, ឥឡូវនេះ ទូលព្រះបង្គំបានផ្តាច់គ្រឿងឧបភោគទាំងម្តាយទាំងកូនចេញអស់ហើយ ទុកឲ្យត្រឹមតែគ្រឿងឧបភោគបរិភោគសម្រាប់ជាន់ទាសទាសីប៉ុណ្ណោះ ៗ ព្រះ

បរមសាស្ដាបានទ្រង់ត្រាស់តបសម្រួលថា ពួកសាក្យៈធ្វើយ៉ាងនេះជាការមិនសមគួរតាល់តែសោះ ពួកសាក្យៈគួរតែថ្វាយធីតាដែលនាងមានជាតិស្មើគ្នាដល់ព្រះអង្គ ។ ប៉ុន្តែតាមការពិតនាងវាសភខត្តិយាក៏ជាខត្តិយរាជធីតា ហើយបានទទួលរាជាភិសេកក្នុងព្រះបរមរាជវាំងទៀតផង, ឯវិឌូឌភៈសោតក៏ប្រសូតមកដោយអាស្រ័យព្រះរាជាម្ចាស់ផែនដីដែរ ថ្វាយព្រះពរមហាបពិត្រ គោត្តខាងមាតាគ្មានសំខាន់អ្វីតាល់តែសោះ ឯគោត្តខាងបិតានោះទើបសំខាន់ ហើយទ្រង់ត្រាស់សំដែងប្រវត្តិសាស្ត្រស្ដីពីព្រះបាទកដ្ឋវាហនរាជ ដែលជាបុត្ររបស់ស្ត្រីអ្នកតាល់ក្រ រកទទួលទានដោយការកាប់ឧសលក់ តែក្រោយមក ព្រះរាជាក្រុងពារាណសី ទ្រង់សព្វព្រះរាជហឫទ័យ ក៏ទ្រង់អភិសេកជាព្រះអគ្គមហេសីឡើង ហើយនាងមានបុត្រមួយព្រះអង្គដែលតមកបានសោយរាជសម្បត្តិ មាននាមថា ព្រះបាទកដ្ឋវាហនរាជ ជាម្ចាស់ផែនដីក្រុងពារាណសី បានជាមហាក្សត្រអង្គសំខាន់មួយរហូតមក ។ ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ ទ្រង់ត្រាស់ប្រវត្តិរឿងនេះ ជាគ្រឿងបញ្ជាក់ឲ្យឃើញច្បាស់ថា ខាងមាតា សូម្បីជាមនុស្សជាន់ទាបក្រខ្សត់រហូតដល់មានឋានៈជាអ្នកកាប់ឧសលក់ចិញ្ចឹមជីវិតក៏ដោយ ក៏គ្មានការសំខាន់អ្វីដែរ កាលបើខាងបិតាមានឋានៈខ្ពង់ខ្ពស់ជាម្ចាស់ផែនដីហើយ បុត្រដែលប្រសូតមកក៏

ទឹងបានខ្ពង់ខ្ពស់ ដូចព្រះបាទកដ្ឋកហនពជ ដែលជាកូនស្រីកាប់ឱសលក់ ហើយសោយរាជ្យជាព្រះមហាក្សត្រដ៏ធំ នៅក្រុងពារាណសីនេះឯង ។ កាលបើទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ នូវព្រះពុទ្ធតម្រាស់នេះចប់ហើយ ព្រះបាទបសេនទិ·កោសល ក៏ទ្រង់មានព្រះហឫទ័យជ្រះថ្លាយល់ស្របតាមក្រសែព្រះពុទ្ធ·តម្រាស់ហើយ ទ្រង់សព្វព្រះហឫទ័យប្រោសព្រះរាជទានគ្រឿងរាជូប·ភោគដល់នាងវាសភខត្តិយា ព្រមទាំងវិឌូឌភៈដូចប្រក្រតីវិញ ។

លុះគ្រាជាខាងក្រោយមក ពេលដែលវិឌូឌភៈបានសោយរាជសម្បត្តិដូចបំណង ក៏រឭកឃើញនូវហេតុការណ៍និងវាចាដែលបានលាន់ចេញទៅដោយចេតនាចងគំនុំទុកនោះ ក៏ទ្រង់លើកទ័ពយ៉ាងធំចេញទៅធ្វើសង្គ្រាមកាប់សម្លាប់ពួកសាក្យៈតាមដែលបានតាំងព្រះទ័យទុក ។ ពេលនោះព្រះសាស្ដា កាលបើទ្រង់ជ្រាបរឿងនេះ ទឹងដើម្បីសង្គ្រោះដល់ព្រះញាតិ·វង្សនោះ ទើបពេលថ្ងៃរសៀល ស្ដេចយាងចេញទៅកាន់ព្រំដែននៃក្រុងកបិលពស្ដុ និងរដ្ឋកោសល ហើយទ្រង់ប្រថាប់គង់ក្រោមដើមឈើមួយដើមរង់ចាំវិឌូឌភៈ ។ លុះវិឌូឌភៈលើកទ័ពមកជួបព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ ក៏លើកទ័ពវិលត្រឡប់វិញដោយសេចក្ដីគោរព ។ វិឌូឌភៈបានលើកទ័ពចេញទៅពីរលើកក្រោយទៀតបានជួបព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ ក៏វិលត្រឡប់វិញទាំងពីរលើក ។

លុះលើកទី៤ ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ដោយទ្រង់ជ្រាបថា ជារឿងនៃកម្មដែលមិនអាចនឹងកែកែបាន ក៏មិនស្តេចយាងទៅដូចមុន, វិឌូឌភៈក៏លើកទ័ពចេញទៅបានដូចប្រាថ្នា ហើយកាប់សម្លាប់ពួកសាក្យៈ ដោយមិនទុកសូម្បីតែទារកក្នុងអង្រឹងឡើយ ហើយអារកយកឈាមលាងក្តារដែលពួកសាក្យៈឲ្យមនុស្សលាងដោយទឹកដោះស្រស់នោះ ជាការសងសឹកវិញ សមដូចបំណង ។

រឿងមួយទៀតមានមកក្នុងអដ្ឋកថាមាតង្គជាតក សំដែងអំពីការប្រកាន់វណ្ណៈជាហេតុឲ្យខូចប្រយោជន៍យ៉ាងធំ ដែលមានសេចក្តីដូចតទៅនេះ

មានបុរសម្នាក់ឈ្មោះមាតង្គៈ ជាមនុស្សមានរូបរាងអាក្រក់មិនគួរជាទីពិតពិលរមិលមើលនៃជនដទៃ ហើយអាស្រ័យនៅទីងខ្ទមដែលប្រក់ដោយស្បែកសត្វនៅក្រៅទីក្រុង ។ បុរសនេះកើតក្នុងត្រកូលចណ្ឌាល គឺត្រកូលដែលមាតាបិតា ឬបុរសជាមនុស្សផ្សេងវណ្ណៈគ្នា ដូចពោលខាងដើម ។ ដោយហេតុកើតក្នុងត្រកូលចណ្ឌាលដូច្នេះ ទើបបុរសមាតង្គៈប្រកបការងាររចិញ្ចឹមជីវិតអ្វីពុំបាន បានត្រឹមតែសុំទានគេទទួលទានប៉ុណ្ណោះ ។ ថ្ងៃមួយមានការប្រកាសនក្ខត្តឫក្ស គឺជាពិធីបុណ្យធំមហោឡារិក មានការជប់លៀងផឹកស៊ីសប្បាយរីករាយទូទៅ ដែលតាមទំនៀមអ្នកស្រុក គេ

តែងចំណាយពេលវេលាទៅលេងពិធីនេះ ពួកអ្នកដែលមានទ្រព្យសម្បត្តិស្តុកស្តម្ភ ក៏ប្រុងប្រៀបអាហារភោជននិងសុរាមេរ័យ ដឹកដោយយានជំនិះទៅជប់លៀងគ្នាតាមសេចក្តីគាប់ចិត្ត ។ ក្នុងឱកាសនោះ មានកូនស្រីសេដ្ឋីម្នាក់មានវណ្ណៈជាព្រាហ្មណ៍មហាសាល ឈ្មោះនាងទិដ្ឋមង្គលិកា អាយុប្រមាណ១៦ឆ្នាំ ជាស្រីមានរូបឆោមលោមពណ៌ល្អក្រៃលែង ។ កូនស្រីសេដ្ឋីនេះបានបញ្ជាឲ្យប្រុងប្រៀបគ្រឿងបរិភោគផ្សេងៗ ដាក់រទេះដើម្បីនឹងចេញទៅលេងកំសាន្តសប្បាយក្នុងពិធីនក្ខត្តឫក្សនោះ ឯនាងជិះរទេះដែលទឹមដោយសេះសសុទ្ធ ចេញដំណើរទៅកាន់ទីក្រុងដោយមានបរិវារហែហមហោមរោមទៅផង និងមានមនុស្សមួយក្រុម សម្រាប់ដេញពួកមនុស្សជាន់ទាបកុំឲ្យចូលទៅជិតកន្លែងដែលនាងទៅ ។ ឯបុរសឈ្មោះមាតង្គៈដែលជាមនុស្សចណ្ឌាល តាមធម្មតា ពេលដើរទៅមកតែងមានឈើសម្រាប់គោះជាសញ្ញាឲ្យមនុស្សដឹងថាខ្លួនជាអ្នកសុំទាន អ្នកដែលមានមេត្តាចិត្ត ក៏នឹងឲ្យទានដល់ខ្លួនផង និងជាការប្រកាសថាខ្លួនជាមនុស្សចណ្ឌាលមកហើយ អ្នកដែលមានសេចក្តីប្រកាន់តឹងរឹងមិនប៉ះពាល់ចូលជិតមនុស្សចណ្ឌាល ក៏នឹងបានចៀសចេញឲ្យឆ្ងាយទៅ ។ ខណៈដែលបុរសមាតង្គៈកំពុងគោះឈើប៉ុកៗដើរទៅនោះ ក៏ទទួលនឹងក្បួនរថដង្ហែកូនស្រីសេដ្ឋីព្រមទាំងក្នាក់

ងារសម្រាប់ដេញមនុស្សជាន់ទាបក៏មកដល់ដែរ ហើយនាងកូនស្រីសេដ្ឋីក្រឡេកទៅឃើញមាតង្គៈ ក៏សួរគេថា ចុះនរណានោះ" កាលបើបានឮថាមនុស្សនោះជាមនុស្សចណ្ឌាល ទាំងរូបរាងក៏អាក្រក់គួរខ្ពើមឆ្អើមផ្សឹង នាងជាស្ត្រីប្រកាន់តឹងរឹងក្នុងរឿងនេះផង គឺប្រកាន់ថា កាលបើជួបប្រទះឃើញមនុស្សអាក្រក់មិនជាទីគាប់ចិត្តដូច្នេះ នឹងកើតសេចក្ដីចង្រៃអពមង្គលរកសេចក្ដីចម្រើនល្អតលាស់គ្មាន នោះនាងក៏សម្រេចចិត្តលែងទៅលេងក្នុងពិធីបុណ្យនក្ខត្តឫក្ស ហើយបញ្ជាជាបន្ទាន់ឲ្យក្បួនរថហែនាងវិលត្រឡប់ទៅទីលំនៅនាងវិញ ថែមទាំងទាររកទឹកអប់មកលាងភ្នែកជាប្រញាប់ ដើម្បីឲ្យជ្រះចង្រៃ ។ ការដែលកូនស្រីសេដ្ឋីវិលត្រឡប់មកផ្ទះវិញនេះជាហេតុឲ្យមនុស្សជាច្រើនមិនសប្បាយចិត្ត ដ្បិតខុសបំណង ព្រោះខ្លួននឹងបានទៅលេងកំសាន្តបរិភោគអាហារមានរស់ឆ្ងាញ់ពិសាផឹកសុរាមេរ័យសប្បាយរីករាយមិនចាំបាច់អស់លុយកាក់ ក៏ដោយអាស្រ័យកូនស្រីសេដ្ឋីជាអ្នកចំណាយប្រាក់ជប់លៀង កាលបើនាងវិលត្រឡប់ទៅផ្ទះវិញដូច្នេះ ក៏ហាក់ដូចជាពិធីបុណ្យនក្ខត្តឫក្សគ្មានន័យអ្វីសម្រាប់ពួកខ្លួនទាល់តែសោះ គឺថាបើនឹងទៅដោយមិនមានកូនស្រីសេដ្ឋីនោះទៅផង ក៏គ្មានសប្បាយអ្វីឡើយ ព្រោះគ្មានអ្នកធានាជប់លៀងៗ ហេតុនេះ ពួកមនុស្សទាំងនោះ ទើបមានសេចក្ដីក្រោធខឹងនឹង

បុរសមាតង្គៈជាខ្មាំងនាំគ្នាវាយដំមាតង្គៈយកដុំថ្មចោលរហូតដល់សន្លប់បាត់ស្មារតី ដោយនឹកស្មានថាស្លាប់ហើយ ក៏នាំគ្នារូសយកទៅឯគំនរសម្រាម ហើយយកសម្រាមគ្របចោលនៅទីនោះទៅ ។ មាតង្គៈបុរសកម្សត់ លុះភ្ញាក់ខ្លួនពីសន្លប់ឡើង ក៏ខំប្រឹងក្រោក រលាស់ដៃជើងឲ្យស្វាងហើយ ខំរួបរួមសតិស្មារតីនឹករកហេតុការណ៍ដែលកើតមានឡើង ក៏រលឹកបានថា ខ្លួនបានត្រូវគេព្រួតវាយយ៉ាងដំណំព្រោះតែទៅដើរបញ្ចេញខ្លួនឲ្យកូនស្រីសេដ្ឋីឃើញមុខ ។ ឯមាតង្គៈបុរសអភព្វ ជាមនុស្សចណ្ឌាល មានរូបអាក្រក់ដើរសុំទានគេចិញ្ចឹមជីវិតក៏ពិតមែន តែខាងផ្លូវគំនិតវិញ បុរសទុគ៌តនេះក៏មានហេតុផល និងឧត្តមគតិក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហាជាបន្ទាន់មិនចាញ់មនុស្សដែលគេសន្មតថា មានត្រកូលខ្ពង់ខ្ពស់ឡើយ ។ ហេតុនោះ ទើបបុរសចណ្ឌាលនេះសម្រេចចិត្តថា ខ្លួននឹងចាត់ការក្នុងរឿងនេះឲ្យបានសម្រេចផលសមនឹងការដែលពួកបរិវារនៃកូនស្រីសេដ្ឋី ព្រួតវាយប្រទូសរ៉ាយរាងកាយខ្លួនដោយគ្មានហេតុផល ហើយដើម្បីឲ្យមនុស្សច្រើនគ្នាបានដឹងច្បាស់នូវហេតុផលនោះក៏ដើរសួរគេឯងដែលនៅជិតៗថា ទ្វារក្រុងនេះគេធ្វើសម្រាប់តែមនុស្សក្នុងវណ្ណៈព្រាហ្មណ៍ប៉ុណ្ណោះទេឬ ឬក៏គេធ្វើសម្រាប់មនុស្សទូទៅ? ពួកមនុស្សទាំងនោះ ក៏តបដោយចម្លើយស្របគ្នាតែមួយថា គេធ្វើ

សម្រាប់មនុស្សទូទៅ ដនកើតក្នុងវណ្ណៈណា ក៏បេញចូលបានទាំងអស់ ៗ ដោយអាចដល់ចម្លើយនេះ មាតង្គៈក៏ដើរប្រកាសជាឧម្យាកិថា ខ្ញុំដើរសុំទានតាមទ្វារក្រុងដែលគេធ្វើសម្រាប់មនុស្សទូទៅដើរបេញចូល ស្រាប់តែត្រូវគេវាយប្រហារយ៉ាងខ្លាំងព្រោះហេតុគ្រាន់តែកូនស្រីសេដ្ឋីក្រឡេកមើលឃើញខ្ញុំហើយមិនពេញចិត្តប៉ុណ្ណោះ ក្នុងករណីនេះ សូមមហាជនជ្រាបថា ខ្ញុំនឹងទៅដេកពំងនៅមាត់ប្រកផ្ទះសេដ្ឋីដែលជាបិតារបស់នាងនោះ ដើម្បីជាការតវ៉ា បើមិនបានកូនស្រីសេដ្ឋីនោះមកធ្វើជាភរិយាទេ ខ្ញុំនឹងមិនក្រោកចេញពីទីនោះជាដាច់ខាត ៗ ប្រកាសដូច្នេះហើយ មាតង្គៈក៏ទៅដេកនៅមាត់ប្រកផ្ទះសេដ្ឋីនោះ ៗ បានជាមាតង្គៈសម្រេចចិត្តយ៉ាងនេះ ក៏ព្រោះតាមប្រពៃណីឥណ្ឌា គេប្រកាន់ថា កាលបើមានមនុស្សបណ្ឌាលមកតាំងចិត្តអត់បាយអត់ទឹកដេកស្លាប់នៅមាត់ប្រកនៃផ្ទះអ្នកណា មនុស្សដែលនៅផ្ទះជុំវិញផ្ទះអ្នកនោះ ដោយរាប់ពីផ្ទះនោះទៅ ៧ ខ្នងផ្ទះនឹងត្រូវក្លាយទៅជាមនុស្សបណ្ឌាលទាំងអស់ ៗ ដូច្នេះ ពេលដែលមាតង្គៈទៅដេកនៅមាត់ប្រកផ្ទះសេដ្ឋីយ៉ាងនេះ ទើបពួកមនុស្សដែលនៅក្នុងបរិវេណនោះគ្រប់ទិសរាប់តាំងពីផ្ទះកណ្ដាល គឺផ្ទះសេដ្ឋីនោះទៅ ៧ ផ្ទះ កើតសេចក្ដីភិតភ័យច្រួលច្របល់ពេញទាំងភូមិ ជាពិសេសគឺសេដ្ឋីជាអ្នកដើមរឿង ត្រូវទទួលសេចក្ដី

មួយម៉ោក្រោយជាងគេបំផុត ។ ដើម្បីឲ្យមាតង្គៈក្រោកចេញពីប្រេកផ្ទះរបស់ខ្លួនទៅ មុនដំបូង សេដ្ឋីក៏សម្រេចចិត្តឲ្យមនុស្សរបស់ខ្លួនយកប្រាក់មួយកាកណិកទៅឲ្យមាតង្គៈ ហើយបញ្ជាឲ្យប្រាប់ថានឹងឲ្យប្រេងសម្រាប់លាបកែខ្លួនប្រាណទៀតផង ឲ្យតែក្រោកចេញពីប្រេកផ្ទះទៅ តែមាតង្គៈមិនព្រមក្រោក (តាមដែលមានចុះក្នុងគម្ពីរខាងព្រះពុទ្ធសាសនា ជនជាតិឥណ្ឌា កាលបើមានភ្ញៀវធ្វើដំណើរមកពីឆ្ងាយ អ្នកម្ចាស់ផ្ទះនិយមយកប្រេងដែលហៅថា សប្បិ មកឲ្យលាបកែខ្លួននិងជើងដៃ ជាទំនៀមនៃការទទួលភ្ញៀវរបស់គេ សូម្បីអ្នកបួសក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាក៏និយមប្រើបែបនេះដែរ) ។ បន្ទាប់មក សេដ្ឋីក៏បញ្ជាថែមប្រាក់ឲ្យជាពីរកាកណិក មាតង្គៈក៏មិនព្រមក្រោក ប្តេជ្ញាយ៉ាងដាច់ខាតតែម្យ៉ាងថា លុះត្រាតែបានកូនស្រីសេដ្ឋីជាភរិយាទើបក្រោកចេញ ។ សេដ្ឋីក៏បញ្ជាឲ្យថែមប្រាក់ថែមទៀតជាលំដាប់តាំងពីបីកាកណិកដល់មួយមាសក កន្លះកហាបណៈ មួយកហាបណៈ ដល់១០០កហាបណៈ (ប្រមាណ៩០០រៀល) រាត្រីមួយកន្លងផុតទៅ មាតង្គៈក៏នៅតែក្បាសេចក្តីតាំងចិត្តខាងដើម ទុកយ៉ាងម៉ឺងម៉ាត់មិនព្រមក្រោកចេញ លុះព្រឹកឡើង ភរិយាសេដ្ឋី ក៏ទៅអង្វរលួងលោមសូមទោសចំពោះមាតង្គៈសុំថែមប្រាក់ឲ្យទៀតជា ១.០០០កហាបណៈ (ប្រមាណ៩០០០រៀល) ក៏មាតង្គៈមិនព្រម ថែមឡើងទៀតជា ១០០.០០០០ កហាបណៈ

(ប្រមាណ ៩០០.០០០រៀល) តែក៏មិនបានលទ្ធផលអ្វីសោះ មាគ្គ: នៅដេកព្រងើយដូចដែល ឥតអើពើមិនប្រាក់ទាល់តែសោះ រហូតដល់កាលកន្លងទៅ៤ថ្ងៃ ។ ខណៈនោះ ពួកមនុស្សជិតខាងក៏ទៅហោមរោមមើលនិងនិយាយគ្នា ក្លាយទៅជាពត៌មានឮសុះសាយព្រមទាំងជារឿងអាយុជីវិតនៃមនុស្សជាច្រើនគ្រួសារ ដែលនៅក្នុងស្ទើរពាន់ខ្ទង់ផ្ទះពីផ្ទះសេដ្ឋីនោះ ព្រោះបើមាគ្គ:ស្លាប់ទៅ មនុស្សទាំងនោះ ក៏នឹងក្លាយទៅជាមនុស្សចណ្ឌាលទាំងអស់ ដែលជាការខូចបង់ប្រយោជន៍ដ៏ធំបំផុតក្នុងជីវិត ព្រោះជាការវិនាសសាបសូន្យនៃវង្សត្រកូលរបស់គេ ។ បណ្តាមនុស្សដែលទៅហោមរោមមើលនោះ ពួកខ្លះក៏មានចិត្តអាណិតមាគ្គ: ទុនខ្សឹបប្រាប់ថា អ្នកខ្លះ គេព្យាយាមអត់ទ្រាំជាច្រើនឆ្នាំ ក៏មិនបានសម្រេចដូចសេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងរឿងនេះ អ្នកឯងអត់ទ្រាំពីរបីថ្ងៃទៀតទៅ មុខជាបានកូនស្រីសេដ្ឋីធ្វើប្រពន្ធមិនខាន ។ លុះកាលកន្លងទៅ៧ថ្ងៃ ពលរដ្ឋដែលនៅផ្ទះជិតផ្ទះសេដ្ឋី ក្នុងរង្វង់ដែលត្រូវទទួលសេចក្តីចង្រៃអពមង្គលនៅពេលដែលមាគ្គ:ស្លាប់ ហើយដែលសុទ្ធសឹងតែជាអ្នកកើតនៅក្នុងត្រកូលព្រាហ្មណ៍ ក៏នាំគ្នាទៅធ្វើភាតុកម្មឡោមព័ទ្ធគេហដ្ឋានរបស់ព្រាហ្មណ៍មហាសាល ធ្វើអន្តគមន៍បង្ខំសេដ្ឋីឲ្យព្រមលើកកូនស្រីសំឡាញ់ឲ្យទៅមាគ្គ:ធ្វើជាភរិយា ព្រោះការដែលសេដ្ឋីរឹងត្អឹងមិនព្រមចុះចាញ់មាគ្គ:នេះ ជាហេតុឲ្យពួកខ្លួន

ដល់នូវមហាវិបត្តិជាពិតប្រាកដ ហើយសេដ្ឋីដែលជាអ្នកនិយមប្រពៃណី បែបនេះ ក៏ជឿជាទីពឹងទៅជាយ៉ាងនោះដែរ ។ កាលបើដូច្នេះ សេដ្ឋីក៏ព្រួយចិត្តពាល់គំនិតគិតអ្វីពុំយល់ គឺពឹងខ្លួនស្ទើរតែដាច់ខ្យល់ស្លាប់ នឹងអង្វរលួងលោមឲ្យទ្រព្យសម្បត្តិច្រើនយ៉ាងណា ក៏មាតង្គៈមិនរវល់នឹងស្តាប់ចាប់អារម្មណ៍ពាល់តែសោះ បើនឹងបណ្តោយលែងរវល់ ក៏ត្រូវអ្នកផ្ទះជិតខាងគេចោមរោមតប់យ៉ាងតឹងរុំ ទាំងខ្លួនឯងសោតក៏ត្រូវទទួលផលអាក្រក់តាមការនិយមដែរ ប្រសិនបើមាតង្គៈស្លាប់នៅទីនោះ ។ ហេតុនោះនៅទីបំផុត សេដ្ឋីក៏ចាំបាច់ត្រូវបង្ខំខ្លួនឲ្យសម្រេចចិត្តលើកធីតាសំឡាញ់ឲ្យទៅមាតង្គៈ ព្រមទាំងចែកទ្រព្យសម្បត្តិ ហើយឲ្យដើរចេញពីផ្ទះទៅ ។ មាតង្គៈបានធីតាសេដ្ឋីជាភរិយាហើយ ក៏ក្រោកឡើងនាំគ្នាចេញចាកផ្ទះសេដ្ឋីទៅតាមយថាកម្មរបស់ខ្លួនទៅ ។

រឿងដូចបានពណ៌នាមកទាំងអស់នេះ បញ្ជាក់ឲ្យឃើញច្បាស់នូវផលអាក្រក់ដែលកើតអំពីការប្រកាន់ហួសហេតុ គឺដោយអាស្រ័យការប្រកាន់យ៉ាងតឹងរុំ ព្រោះការនិយមដែលគេអាចលើកលែងចោលបានដោយគ្មានវិបត្តិអ្វីបន្តិចសោះនោះឯង ជាហេតុបណ្តាលឲ្យកើតសេចក្តីវិនាសអន្ត-រាយដល់ជីវិតនៃពួកសាក្យៈទាំងវង្ស និងជាហេតុឲ្យសេដ្ឋីបាត់បង់កិត្តិយសអស់ទាំងកូនស្រីនិងទ្រព្យសម្បត្តិ បានទទួលបរាជ័យយ៉ាងអាម៉ាសមុខ ។

នៅក្នុងគម្ពីរផ្សេងៗ ខាងព្រះពុទ្ធសាសនា មានគោលធម៌ជាច្រើន ដែលមានដំណើរ ជួយបំបាត់ការប្រកាន់វណ្ណៈ ដែលគួរលើកយកមកបញ្ជាក់គឺ

ក្នុងព្រះសុត្តន្តបិដក

១- នៅក្នុងសុន្ទរិកសូត្រ សំយុត្តនិកាយ មានសេចក្ដីថា ព្រាហ្មណ៍ម្នាក់ឈ្មោះសុន្ទរិកភារទ្វាជៈ ទូលសួរព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ថា ព្រះអង្គមានជាតិជាអ្វី ? ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ទ្រង់ត្រាស់តបថា កុំសួរពីរឿងជាតិធ្វើអ្វី ចូរសួរពីការប្រព្រឹត្តវិញប្រសើរជាង ហើយទ្រង់ត្រាស់សំដែងគោលធម៌និងហេតុផលថា " ភ្លើងរមែងកើតអំពីឈើបាន អ្នកមានសេចក្ដីចេះដឹងសូម្បីកើតក្នុងត្រកូលទន់ទាប តែជាអ្នកមានសេចក្ដីព្យាយាម ជាអ្នកការពារសេចក្ដីអាក្រក់ដោយសេចក្ដីអៀនខ្មាស ជាអ្នកមានសច្ចៈ មានខ្លួនហាត់ពត់ហើយ ក៏ទៅជាមនុស្សអាជានេយ្យបានដូចគ្នា " ។

២- ព្រះបរមសាស្ដាទ្រង់សន្ទនាជាមួយព្រាហ្មណ៍ឈ្មោះវាសេដ្ឋៈនិងព្រាហ្មណ៍ឈ្មោះភារទ្វាជៈ ក្នុងអគ្គញ្ញសូត្រ ទីឃនិកាយ បាថិកវគ្គ ទ្រង់ត្រាស់បង្អួលបញ្ជាក់ឲ្យឃើញនូវសេចក្ដីពិតថា ពួកព្រាហ្មណ៍បានលើកតម្កើងតែវណ្ណៈរបស់ខ្លួនមួយប៉ុណ្ណោះថាជាវណ្ណៈស ពួកដទៃជាវណ្ណៈខ្មៅ ពួកព្រាហ្មណ៍ជាអ្នកបរិសុទ្ធ ពួកដទៃជាអ្នកមិនបរិសុទ្ធ ។ ការដែលពួក

ព្រាហ្មណ៍ពោលអួតអាងដូច្នេះនេះ ក៏ព្រោះពួកនេះមិនបានរឭកដល់រឿងចាស់, តាមការពិត ការដែលពួកព្រាហ្មណ៍ថាពួកខ្លួនកើតពីមាត់ព្រះព្រហ្មជាឱរសរបស់ព្រះព្រហ្មនោះ ក៏គ្មានសេចក្ដីពិតសោះ ព្រោះព្រាហ្មណ៍គ្រប់ៗគ្នាសុទ្ធតែកើតមកពីមាតាជាព្រាហ្មណី ដែលត្រូវមានគភ៌ហើយប្រសូតចាកគភ៌ ត្រូវទទួលទានទឹកដោះដូចគេដែរ ពុំឃើញមានអ្វីពិសេសជាងមនុស្សពួកដទៃឡើយ ។ មនុស្សគ្រប់គ្នា ទោះកើតក្នុងវណ្ណៈណាក៏ដោយ ក៏អាចប្រកបផ្លូវនៃអកុសល គឺទុច្ចរិតដោយកាយវាចាចិត្តបានដូចគ្នា អាចវៀសវាងចាកផ្លូវនៃអកុសល (ប្រព្រឹត្ត) សុចរិតដោយកាយវាចាចិត្តបានដូចគ្នាទាំងអស់ ។ តពីនោះព្រះអង្គទ្រង់ត្រាស់សំដែងរំឭករឿងដើម ដែលជាមូលហេតុនៃការបែងចែកគ្នាជាជាន់ថ្នាក់ថា ដំបូងបំផុតគឺជាការចែកពួកគ្នាតាមមុខងារដែលត្រូវធ្វើ តែតមកខាងក្រោយ ត្រឡប់ជាយល់ខុស ទើបកើតទៅជាការប្រកាន់បក្សពួក ហើយមើលងាយសង្កត់សង្កិនគ្នាទៅវិញ ហើយទ្រង់ត្រាស់សរុបសេចក្ដីថា “ ម្នាលវាសេដ្ឋៈនិងភារទ្វាជៈ ធម៌ជារបស់ប្រសើរបំផុតក្នុងពួកមនុស្ស ទាំងក្នុងបច្ចុប្បន្នទាំងក្នុងអនាគត ” ។

៣· ក្នុងសីលវីមំសជាតកបញ្ចកនិបាត មានសំដែងប្រៀបធៀបរវាងសីលនិងជាតិគោត្រវណ្ណៈ ដោយលើកយកភាសិតរបស់ព្រាហ្មណ៍ម្នាក់

មកសំដែងបញ្ជាក់ថា ជាតិនិងវណ្ណៈ ជារបស់សូន្យទទេ សីលទេតើ ជារបស់ខ្ពស់បំផុត បើមិនមានសីលហើយ សុតៈនឹងមានប្រយោជន៍អ្វី ៗ ព្រះវេទក្តី ជាតិត្រកូលក្តី បក្សពួកក្តី មិនមែនមានប្រយោជន៍ដើម្បីសម្បរាយភពទេ សីលដែលបរិសុទ្ធរបស់ខ្លួនទេតើ ដែលនាំសេចក្តីសុខកង សម្បរាយភពមកឲ្យ ៗ

៤- ព្រះពុទ្ធភាសិតមួយអន្លើ ទ្រង់សំដែងទុកកង កណ្ណកត្ថលសូត្រ មជ្ឈិមនិកាយ ដកស្រង់សេចក្តីបានថា វណ្ណៈទាំង ៤ កាលបើមានគុណធម៌ហើយក៏ឈ្មោះថាស្មើគ្នា ប្រៀបបានថាបើនឹងនាំយកឈើកំណត់ ដើមស្វាយ ដើមល្វា ដែលស្ងួតមកដុតភ្លើងហើយ ផលគឺអណ្តាតភ្លើង ពណ៌សម្បុរនៃភ្លើង និងពន្លឺនៃភ្លើង គ្មានប្លែកគ្នាពាល់តែសោះ ៗ

កងសុបុព្វណ្ហសូត្រ ព្រះបរមសាស្តា ទ្រង់ត្រាស់សំដែងបញ្ជាក់អំពីរឿងឫក្សពារសិរីមង្គលនេះយកសេចក្តីឲ្យខ្លីបានថា មនុស្សសត្វប្រព្រឹត្តល្អដោយកាយវាចាចិត្តនៅពេលណា ពេលនោះ(ទោះជាយប់ថ្ងៃព្រឹកល្ងាចក៏ដោយ) ឈ្មោះថាជាពេលល្អឫក្សពារល្អ មង្គលល្អរបស់មនុស្សសត្វនោះៗ ជាការពិតណាស់សិរីមង្គលគឺជាឈ្មោះនៃសេចក្តីសុខសេចក្តីចម្រើន, ការធ្វើអ្វីទៅហើយបានទទួលផលល្អ បានសម្រេចសមដូចសេចក្តីប្រាថ្នាបានសេចក្តីចម្រើនល្អគលាស់ និងការដែលបានជួបប្រទះតែនឹងសេចក្តីសុខ

កាយសប្បាយចិត្តប្រាសចាកទុក្ខភ័យ មានគេគោរពរាប់អានបូជា នេះឯង គឺជាសុភមង្គលសិរីសួស្តី ៗ មនុស្សជាច្រើនប្រកាន់ថា ពេលនោះ ៗ ជាពេលល្អ ធ្វើកិច្ចការនៅថ្ងៃនោះខែនោះនឹងបានសម្រេចផល បានសេចក្តីសុខសេចក្តីចម្រើន ៗ ប្រសិនបើមនុស្សម្នាក់ជាអ្នកមានវណ្ណៈខ្ពស់ តាំងពីរើសពេលវេលាបានជួបចិត្ត ហើយថាជាថ្ងៃល្អ ក៏ចេញទៅធ្វើអំពើអាក្រក់ មានលួចទ្រព្យគេ ឬក៏ប្រព្រឹត្តខុសក្នុងកាមជាដើមនៅថ្ងៃនោះ ហើយត្រូវគេចាប់យកទៅផ្តន្ទាទោសដាក់គុកប្រវាក់លក់ពិន័យតាមច្បាប់ បានទទួលសេចក្តីទុក្ខក្តៅក្រហាយវិនាសអន្តរាយអស់ទ្រព្យសម្បត្តិ ត្រូវគេតិះដៀលខូចកិត្តិយសឈ្មោះសំឡេង ៗ បើយ៉ាងនេះតើនឹងឈ្មោះថាជាមង្គលបានដែរឬទេ ពេលវេលានិងវណ្ណៈនោះអាចជួយមិនឲ្យមនុស្សនោះបានសេចក្តីទុក្ខក្តៅក្រហាយ ជួយការពារកិត្តិយសបានដែរឬទេ? ៗ តាមការពិតវណ្ណៈនិងថ្ងៃខែនោះគ្មានជួយអ្វីបានទាល់តែសោះ អ្នកនោះត្រូវបានទទួលសេចក្តីទុក្ខក្តៅក្រហាយ អស់ទ្រព្យសម្បត្តិ ត្រូវគេតិះដៀលអាប់កិត្តិយសខូចឈ្មោះសំឡេង រកសិរីមង្គលគ្មានសោះឡើយ ៗ ផ្ទុយទៅវិញ មនុស្សដែលប្រព្រឹត្តធ្វើតែអំពើល្អដោយកាយវាចាចិត្ត មិនលួចទ្រព្យគេ មិនប្រព្រឹត្តខុសក្នុងកាម ប្រកបកិច្ចការដោយសុចរិត តាមមុខងារគ្រប់ពេលវេលា អ្នកនោះសូម្បីទៅប៉ះពាល់ ឬនៅរួមជាមួយមនុស្សអ្នកមានវណ្ណៈទន់

ទាប ឬថាអ្នកមានវណ្ណៈទាបដោយខ្លួនឯងក៏ដោយ ក៏រមែងផុតអំពីការចាប់ចងផ្តន្ទាទោសដាក់គុកប្រវ៉ាក់ ផុតពីការតិះដៀលនៃអ្នកដទៃ គ្មានសេចក្តីទុក្ខក្តៅក្រហាយ មានតែសេចក្តីសុខសេចក្តីសប្បាយរីករាយរីក្ក ទ្រព្យសម្បត្តិក៏មិនបានខូចបង់ មានតែចម្រើនឡើង ទៅកន្ទីណា នៅពេលណាថ្ងៃណា ក៏មានតែគេស្រឡាញ់គេគោរពរាប់អាន នេះឯងគឺជាសុភមង្គលសិរីសួស្តីរបស់អ្នកនោះ ៗ ដូច្នេះ មង្គលក្តី អពមង្គលឧបទ្រពចង្រៃក្តី កើតមកពីមនុស្សធ្វើឡើងដោយខ្លួនឯងទេ មិនមែនកើតព្រោះពេលវេលា ឬព្រោះការប្រកាន់មិនប៉ះពាល់ ឬប៉ះពាល់មនុស្សជាន់ទាបក្រខ្សត់រត់ឃ្មានមានវណ្ណៈទាបនោះឡើយ ៗ

ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាអម្ចាស់ទ្រង់បានតស៊ូចំពោះទិដ្ឋិមានះ ក្នុងរឿងការប្រកាន់វណ្ណៈ នៃជនជាតិឥណ្ឌាសម័យបុរាណយ៉ាងម៉ឺងម៉ាត់ ដោយទ្រង់បានព្យាយាមពន្យល់ឲ្យមនុស្ស ឃើញច្បាស់នូវសេចក្តីសំខាន់ នៃការប្រព្រឹត្តបដិបត្តិតាមសីលធម៌ ថាមានតម្លៃនិងគុណប្រយោជន៍ សំខាន់ ៗ ក្រៃលែងជាងការដែលគាត់ប្រឡំ ទៅប្រកាន់វណ្ណៈប្រកាន់ជាតិត្រកូល ៗ ក្នុងរឿងនេះ ព្រះបរមលោកនាថមិនមែនគ្រាន់តែ ទ្រង់សំដែងត្រឹមតែទ្រឹស្តីប៉ុណ្ណោះទេ ជាពិសេសព្រះអង្គទ្រង់បានអនុវត្តដោយផ្ទាល់ព្រះអង្គ ដែលជាគម្រូ មានជាប់រហូតមកដល់សម័យបច្ចុប្បន្ននេះទៀតផង គឺជន

ណាក៏ដោយ មិនថាអាក្រក់ល្អក្រមាន ឬៈចេញមកពីជាតិត្រកូលវណ្ណៈខ្ពស់ទាបណាទេ កាលៈបើបានចូលមកបួសក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាហើយ ក៏មានឋានៈជាភិក្ខុដូចគ្នាទាំងអស់ មានសេរីភាពស្មើគ្នា អាចចូលរួមក្នុងកិច្ចការសង្ឃគ្រប់បែបយ៉ាងបាន មានឧបសម្បទកម្មជាដើម មានសិទ្ធិអាចបញ្ចេញយោបល់ជំទាស់ ឬគាំទ្រកិច្ចការនោះៗបាន ឥតមានការប្រកាន់ឬហាមឃាត់ឡើយ ។ ព្រះសព្វញ្ញុពុទ្ធ ព្រះអង្គមានព្រះជាតិជាក្សត្រឧកគោសុជាតិ ដែលជាវណ្ណៈដ៏ខ្ពស់បំផុត ទ្រង់ជាមកុដរាជកុមារ ដែលត្រូវបានសោយរាជ្យជាស្តេចចក្រពត្តិ ហើយទ្រង់លះបង់ការប្រកាន់គ្រប់យ៉ាង ទៅនៅរួមច្រឡូកច្រឡំជាមួយពួកភិក្ខុ ដែលចេញពីត្រកូលនិងវណ្ណៈផ្សេងៗ ទាំងទាបទាំងខ្ពស់មកបួស ក៏មិនឃើញមានសេចក្តីបប្រែឧបទ្រពឯណាកើតមានដល់ព្រះអង្គ ឬដល់ពួកភិក្ខុទាំងនោះសោះ ។

រឿងពិតមាននៅក្នុងបច្ចុប្បន្នដែលអាចពិសោធបាន ហើយដែលគួរលើកយកមកជាភស្តុតាងដ៏ជាក់ស្តែងក្នុងករណីនេះគឺ :

អង្គសម្តេចព្រះនរោត្តម-សីហនុ ព្រះឧបយុវរាជ ដែលជាអង្គព្រះប្រមុខរដ្ឋខ្មែរ ព្រះអង្គទ្រង់មានព្រះជាតិជាក្សត្រឧកគោសុជាតិ គឺជាវណ្ណៈខ្ពស់បំផុតក្នុងបណ្តាវណ្ណៈទាំង ៤ ហើយទ្រង់ធ្លាប់សោយរាជសម្បត្តិ ជាម្ចាស់ផែនដីថែមទៀតផង ។ នៅពេលស្តេចយាងទៅក្នុងពិធីបុណ្យផ្សេងៗ

មានពិធីសម្ពោធសមិទ្ធិជាដើម សម្តេចព្រះអគ្គមគ្គុទេសជាតិខ្មែរ តែងទ្រង់សព្វព្រះរាជហឫទ័យ យកព្រះហស្តចាប់អោប បបោសអង្អែលប្រជាពលរដ្ឋជាកូនចៅព្រះអង្គគ្រប់ជាន់ថ្នាក់ មិនរើសថាក្មេងចាស់ស្រីប្រុសអាក្រក់ល្អក្រមានឡើយ, បើមនុស្សណាដែលទ្រត់ទ្រោយខ្វះខាត មានសម្លៀកបំពាក់ដាច់ដាចមិនសមរម្យ ក្រដាក់ខ្លួនទៅជាអ្នកបម្រើគេ ឬដើរសុំទានគេទទួលទានផងនោះ ព្រះអង្គរឹងរឹតតែទ្រង់សព្វព្រះរាជហឫទ័យប្រោសប្រណីបបោសអង្អែល និងទ្រង់ជួយសង្គ្រោះ ជាពិសេស ជាងធម្មតាទៅទៀត ៗ ក៏ប៉ុន្តែសូម្បីយ៉ាងនេះក៏ពុំដែលឃើញមានសេចក្តីចង្រៃអពមង្គលកើតមានឡើង ដល់ព្រះអង្គដល់ម្តងណាសោះ, ទ្រង់អោបរឹតជិតស្និទ្ធនឹងប្រជាពលរដ្ឋណាស់ ព្រះអង្គក៏រឹតតែទ្រង់ចម្រើន ដោយព្រះបវរសួស្តីសិរីមង្គល មានព្រះកិត្តិនាមពីរោះខ្ទរខ្ទាយខ្លាំងឡើងថែមទៀត ៗ តាំងនេះ មកអំពីក្នុងលោកនេះ ពុំឃើញមានអ្នកដឹកនាំប្រទេសណាដែលចាប់អារម្មណ៍ចំពោះរាស្ត្រក្រីក្រ រហូតដល់ស្រឡាញ់អោបរឹតស្និទ្ធស្នាល ធ្វើការជាមួយដូច្នេះទេ, ហេតុនោះ ការដែលព្រះអង្គទ្រង់ជាព្រះមហាក្សត្រមានព្រះវណ្ណៈខ្ពស់ផុត ទ្រង់សម្បូណ៌ហោដោយព្រះរាជទ្រព្យ ឥតមានខ្វះអ្វី ទ្រង់ធ្លាប់តែប្រកបដោយព្រះសុខុមាលភាព ហើយទ្រង់សព្វព្រះរាជហឫទ័យប្រោសប្រណី ចំពោះប្រជាពលរដ្ឋជាកូនចៅ ទ្រង់អោបរឹត

យ៉ាងជិតស្និទ្ធឥតប្រកាន់និងគ្មានរើសមុខយ៉ាងនេះ ទើបជាហេតុឲ្យមនុស្ស ទូទៅក្នុងសកលលោក គេកោតសរសើរព្រះអង្គ សូម្បីតែពួកដែលជាសត្រូវ ក៏អត់ទ្រាំកោតស្ញប់ស្ញែងខាងផ្លូវចិត្ត ចំពោះព្រះកាយវិការដ៏ថ្លៃថ្នូរបស់ព្រះអង្គមិនបានដែរ ។ ពលរដ្ឋខ្មែរទូទៅទាំងប្រទេស មានសេចក្ដីស្នេហាស្វាមីភក្ដិដ៏ស្មោះអស់ពីដួងចិត្ត ចំពោះព្រះអង្គ ស្ម័គ្រចិត្តដង្ហែតាមព្រះអង្គក្នុងព្រះកិច្ចកសាងជាតិគ្រប់បែបយ៉ាង និងប្រឆាំងតទល់ចំពោះពួកសត្រូវរបស់ជាតិគ្រប់ទិសទីនិងគ្រប់ពេលវេលា ដែលជាហេតុនាំឲ្យព្រះអង្គទ្រង់បានទទួលព្រះមហាជោគជ័យសេចក្ដីសម្រេច ក្នុងព្រះរាជនយោបាយដឹកនាំជាតិទាំងក្នុងប្រទេសនិងក្រៅប្រទេស, ពួកសត្រូវដែលនៅខាងក្នុងប្រទេសក្ដី ខាងក្រៅប្រទេសក្ដី ដែលមានចេតនាអាក្រក់ចង់ប្រទូសរ៉ាយចំពោះព្រះអង្គក្ដី [ប្រាថ្នានឹងបំផ្លិចបំផ្លាញប្រទេសជាតិដោយផ្លូវនយោបាយក្ដី តែងតែបានទទួលនូវបរាជ័យ វិនាសអន្តរាយខ្លួនឯង គ្រប់អន្លើ ។ សម្ដេចព្រះបិតាឯករាជ្យជាតិខ្មែរ ដោយព្រះអង្គទ្រង់មានព្រះអធ្យាស្រ័យស្មោះស្ម័គ្រចំពោះប្រជាពលរដ្ឋទូទៅឥតប្រកាន់ជាន់ថ្នាក់នេះឯងហើយ ទើបទ្រង់រួបរួមប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទាំងប្រទេសឲ្យចេះចងសាមគ្គីព្រមព្រៀងគ្នា ជាធ្លុងមួយ ដែលជាហេតុឲ្យមានសេចក្ដីស្ងប់សុខសន្តិភាព ក្នុងខណៈដែលប្រទេសជិតខាងនៅជុំវិញយើង ត្រូវភ្លើងសង្គ្រាមដុតរោលរាលរាល់ពេល

វេលា ប្រជាពលរដ្ឋបានទទួលទុក្ខវេទនា ខ្លោចផ្សាយ៉ាងគួរអាណោច ។ អាស្រ័យហេតុនេះហើយ ទើបទ្រង់សមរម្យជាទីបំផុត ដែលទ្រង់បានទទួលការថ្វាយព្រះកិត្តិនាមថា សម្តេចព្រះបិតានៃសន្តិភាពជាតិ ។ សម្តេចព្រះអគ្គមគ្គុទេសខ្មែរ ព្រះអង្គស្តេចយាងទៅកាន់ទីណា តែងទ្រង់បានទទួលការថ្វាយសេចក្តីគោរពសក្ការបូជាជានិច្ច ព្រះកិត្តិស័ព្ទសរសើរព្រះអង្គក្នុងវិស័យដឹកនាំជាតិ បានល្បីខ្ចរខ្ចាយសាយភាយទៅក្នុងផ្ទៃភពអន្តរ-ជាតិ ប្រទេសនានាក្នុងពិភពលោកគេស្គាល់ប្រទេសខ្មែរ ដែលជាប្រទេសដ៏តូចមួយនេះ ក៏ដោយសារព្រះបារមីរបស់ព្រះអង្គហ្នឹងឯង ។ សរុបសេចក្តីទៅឃើញថា ការដែលសម្តេចព្រះបិតាឯករាជ្យជាតិខ្មែរ ទ្រង់ចាប់ពាល់អោបរឹតប្រជាពលរដ្ឋឥតរើសមុខ មិនទ្រង់ប្រកាន់ជាន់ថ្នាក់វណ្ណៈទាបខ្ពស់នោះ មិនមែនជាហេតុឲ្យកើតឧបទ្រពចង្រៃអពមង្គលទាល់តែសោះ, ផ្ទុយទៅវិញត្រឡប់ជានាំឲ្យព្រះអង្គទ្រង់ចម្រើន ដោយព្រះមហាជោគជ័យសិរីមង្គលវិបុលសុខ ទ្រង់ប្រកបដោយសេចក្តីសម្រេចគ្រប់ប្រការទៅវិញ ដែលស្របទៅតាមគតិនៃព្រះពុទ្ធសាសនាដូចបានធ្វើអត្ថាធិប្បាយមកនេះ។

គោលធម៌ខាងព្រះពុទ្ធសាសនា សុទ្ធតែជាគោលធម៌ដែលមានហេតុផលអាចពិសោធមើលបានទាំងអស់ ។ ដូច្នេះ កាលបើបានសិក្សាត្រិះរិះតាមព្រះពុទ្ធតម្រាស់ ព្រមទាំងរឿងរ៉ាវប្រកបផ្សេងៗ ដូចពណ៌នាមកនេះ

ហើយ យើងក៏អាចពិចារណាប្រៀបធៀប និងវិនិច្ឆ័យបានថា សេចក្ដីប្រកាន់របស់មនុស្សសម័យបុរាណ ដែលជឿថា ការអង្គុយត្រង់កន្លែងដែលចាស់ចាស់អង្គុយ ជាហេតុនាំឲ្យចង្រៃ ឬការគ្រាន់តែក្រឡេកឃើញមនុស្សចណ្ឌាលអត់ឃ្លាន ដើរសុំទាន ជាហេតុឲ្យកើតអពមង្គលគ្មានសិរីសួស្ដី អស់សេចក្ដីសុខសេចក្ដីចម្រើននោះ តើនឹងមានសេចក្ដីពិត ឬមិនពិតយ៉ាងណាខ្លះ ។

ព្រះបរមគ្រូជាអម្ចាស់ ទ្រង់ខំព្យាយាមប្រៀនប្រដៅមនុស្សឲ្យលើកលែងមើលងាយបន្តុះបង្អាប់គ្នា សន្ទក់សន្ទិនគ្នា ព្រោះហេតុគ្រាន់តែមានវណ្ណៈជាតិត្រកូលផ្សេងគ្នាប៉ុណ្ណោះ ដោយទ្រង់លើកយកសីលធម៌ជាមជ្ឈមណ្ឌលសម្រាប់រួបរួមគ្នា ជនណាក៏ដោយ កើតក្នុងវណ្ណៈវង្សត្រកូលខ្ពស់ទាបមានក្រ មិនសំខាន់អ្វីឡើយ កាលបើតាំងនៅក្នុងសីលធម៌ គឺប្រព្រឹត្តល្អដោយកាយវាចាចិត្តហើយ ក៏រាប់ថាជាមនុស្សគួរសរសើរ គួរលើកតម្កើង គួរគោរពបូជាស្មើគ្នាទាំងអស់, ផ្ទុយទៅវិញ មនុស្សដែលប្រព្រឹត្តតែទុច្ចរិតដោយកាយវាចាចិត្ត មានសម្លាប់សត្វជាដើម សូម្បីអ្នកនោះកើតក្នុងត្រកូលខ្ពស់មានទ្រព្យសម្បត្តិស្ដុកស្ដម្ភ ក៏ឈ្មោះថាជាមនុស្សអន្ធពាល មានចរិយាថោកទាប គួរបានទទួលសេចក្ដីតិះដៀលពីអ្នកដទៃ អន់ជាងអ្នកមានវណ្ណៈទាបដែលតាំងនៅក្នុងសីលធម៌ដោយពិត ។

សម័យក្រោយមកនេះ ជនជាតិឥណ្ឌាជាច្រើនសែននាក់ បានប្រកាសខ្លួនជាពុទ្ធសាសនិកជន ជ្រះថ្លាក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា បានសរសើរថា ព្រះពុទ្ធសាសនា ជាសាសនាដែលជួយសង្គ្រោះមនុស្សគ្រប់ជាន់ថ្នាក់ឥតរើសមុខពិតៗ មិនទាត់ចោលខ្ទូរមនុស្សជាន់ទាប ដែលត្រូវគេមើលងាយបន្តុះបង្អាប់ ថែមទាំងចាប់អារម្មណ៍ជាពិសេសទៅលើមនុស្សពួកនេះ ដោយមានគោលធម៌ជាច្រើនដែលជាគតិប្រឆាំងនឹងការប្រកាន់វណ្ណៈ ដែលជាការជួយឲ្យពួកមនុស្សជាន់ទាបនេះ បានផុតពីការមើលងាយបន្តុះបង្អាប់ទៀតផង ។

អាស្រ័យភស្តុតាងដូចបានរៀបរាប់មកនេះ ព្រះពុទ្ធសាសនា ទើបជាសាសនាតែមួយ ហើយជាសាសនាដំបូង ដែលមានគតិធម៌សម្រាប់ទូន្មានមនុស្សឲ្យចេះពិចារណាឃើញសភាពស្មើគ្នារបស់មនុស្ស ហើយឈប់មើលងាយបន្តុះបង្អាប់គ្នា ដែលជាវិធីបំបាត់ការប្រកាន់វណ្ណៈ នៃមនុស្សទូទៅក្នុងលោក ដូចបានធ្វើអត្ថាធិប្បាយមក ដោយប្រការដូច្នេះឯងហោង ។

= ចប់ =

រឿងព្រះពោធិរាជកុមារ

អដ្ឋកថាធម្មបទ ភាគទី៦ អត្តវគ្គទី១២

លោក ប៊ូ ប៉ី ប្រែរៀបរៀង

កាលព្រះបរមសាស្ដា គង់ក្នុងភេសកឡាវ័ន ទ្រង់ប្រារព្ធនឹងព្រះពោធិរាជកុមារ ត្រាស់សំដែងធម៌ដោយបទគាថា ថា អត្តានញ្ចេ បិយំ ជញ្ញា ដូច្នេះជាដើម ។

មានដំណាលថា ព្រះពោធិរាជកុមារប្រើឲ្យជាងធ្វើប្រាសាទឈ្មោះកោកនទៈ ល្អណាស់មើលឃើញដូចជាអណ្តែតនៅលើអាកាស មានទ្រង់ទ្រាយមិនដូចប្រាសាទឯទៀតទេ ក្នុងផ្ទៃផែនដី ។ លុះជាងធ្វើស្រេចហើយ ត្រាស់សួរជាងថា ប្រាសាទបែបនេះអ្នកឯងធ្លាប់ធ្វើនៅទីកន្លែងដទៃទៀតដែរឬទេ ឬក៏ជាសិល្បៈស្នាដៃដំបូងរបស់អ្នកឯង ។ កាលបើជាងទូលថា ជាសិល្បៈគឺស្នាដៃដំបូង ព្រះអង្គ! ស្ដេចទ្រង់ព្រះចិន្ដាថា បើជាងនេះទៅធ្វើប្រាសាទបែបនេះឲ្យអ្នកណាទៀត ប្រាសាទអញនេះមុខជាមិនអស្ចារ្យទេ គួរតែអញសម្លាប់ជាងនេះចោលទៅ ឬគ្រាន់តែកាត់ដៃជើងឬខ្វៀលភ្នែកទាំងពីរឲ្យខ្វាក់ កាលបើអញធ្វើដូច្នេះ ទើបវាលែងទៅធ្វើប្រសាទឲ្យអ្នកណាទៀតកើត ហើយត្រាស់ប្រាប់សេចក្ដីនោះដល់មាណពជាបុត្ររបស់សញ្ជីវកៈជាសម្លាញ់របស់ខ្លួន ។ មាណពនោះគិតថា ព្រះរាជកុមារនេះ មុខជាធ្វើបាបជាងឲ្យវិនាសអន្តរាយឥតសង្ស័យ

ឡើយ ឯមនុស្សដែលចេះសិល្បៈរចនាការជាងស្ទាត់ជំនាញ ដាច់ពេកៈ វិសេសកាត់ថ្លៃមិនបានយ៉ាងនេះ អញមិនព្រមឲ្យស្លាប់ឆាយ ៗទេ អញនឹងលួចប្រាប់ឲ្យគាត់ដឹងខ្លួនទុកជាមុន ។ មាណពក៏លួចចូលទៅជួបនឹងជាង សួរថា អ្នកធ្វើប្រាសាទស្រេចហើយឬនៅឡើយ ។

ជាងឆ្លើយថា ខ្ញុំធ្វើប្រាសាទរួចសព្វគ្រប់ហើយ ។

មាណពនុនខ្សឹបប្រាប់ថា ព្រះរាជកុមារកាលបើជ្រាបថាអ្នកធ្វើប្រាសាទនេះរួចសព្វគ្រប់ហើយ ប៉ុនប៉ងនឹងសម្លាប់អ្នកឯងឲ្យបាត់រូបទៅ មិនទុកឲ្យនៅរស់ទេ ព្រោះខ្លាចអ្នកឯង ទៅធ្វើប្រាសាទបែបនេះ ឲ្យអ្នកណាទៀត ប្រាសាទព្រះអង្គនេះ មិនអស្ចារ្យ មិនសូវល្បីល្បាញទៅសព្វទិសទី, ហេតុនេះ អ្នកកុំធ្វេសប្រហែស ចូរប្រុងប្រយ័ត្នខ្លួនប្រាណឲ្យបានសុខតទៅមុខទៀត ។

នាយជាងនិយាយថា ខ្ញុំអរគុណលោកណាស់ ការដែលលោកប្រាប់អាថ៌ស្ងាត់កម្បាំងនេះឲ្យខ្ញុំបានដឹងខ្លួនជាមុន ទុកស្មើលោកបានឲ្យជីវិតដល់ខ្ញុំហើយ, មិនអីទេ ចាំខ្ញុំគិតលៃលកកេផ្លូវដោះខ្លួនឲ្យរួចពីគ្រោះថ្នាក់នេះ ។

ថ្ងៃក្រោយ ព្រះរាជកុមារចូលទៅសួរជាងពីការធ្វើប្រាសាទរួចស្រេចហើយឬនៅឡើយ ។ ជាងទូលថា ខ្ញុំធ្វើមិនទាន់ស្រេចទេ ព្រះអង្គ ។

ព្រះរាជកុមារ– ចុះនៅសល់កិច្ចការអ្វីខ្លះ អ្នកជាង ?

នាយជាង– នៅសល់កិច្ចការ កំប៉ិកកំប៉ុកច្រើនមុខណាស់ ព្រះអង្គ ! ពេលនេះទូលមិនទាន់បានទេ ចាំថ្ងៃក្រោយទើបទូលសូមជ្រាបបាន សូមព្រះអង្គឲ្យគេដឹកនាំឈើជាច្រើនមកឲ្យទូលព្រះបង្គំ ។

ព្រះរាជកុមារ– ចុះអ្នកជាងត្រូវការឈើអ្វីខ្លះ?

នាយជាង– ឈើអ្វីក៏បានដែរ ឲ្យតែឈើនោះស្រាយឥតខ្ទឹមហើយសុទ្ធតែស្ងួតៗផង ព្រះអង្គ ! ។

ព្រះរាជកុមារឲ្យគេដឹកនាំឈើយកមកប្រគល់ឲ្យជាង ។

គ្រានោះ នាយជាងទូលថា បពិត្រព្រះអង្គ ចាប់តាំងពីថ្ងៃនេះទៅ សូមព្រះអង្គហាមប្រាមកុំឲ្យអ្នកណាចូលមករកទូលព្រះបង្គំ ព្រោះទូលព្រះបង្គំចាប់ធ្វើកិច្ចការ យ៉ាងល្អិតសុខុម កាល បើមានគេចូលមកនិយាយជាមួយ ជាហេតុនាំឲ្យគំនិតព្រះបង្គំរាយមាយ ក្លាំងក្លាត់ខូចការពុំបានល្អទេ ប៉ុន្តែ ពេលទទួលទានអាហារ សូមអនុញ្ញាតឲ្យតែករិយាទូលព្រះបង្គំម្នាក់យកអាហារចូលមកឲ្យទូលព្រះបង្គំ ។

ព្រះរាជកុមារយល់ព្រមហើយចាត់ការតាមបង្គាប់ជាងគ្រប់ប្រការ ។

នាយជាងបានឱកាសស្ងាត់ល្អ ក៏អង្គុយឈូសឈើទាំងនោះក្នុងបន្ទប់មួយ ធ្វើសត្វគ្រុឌធំទំហំខាងក្នុងល្មមបុត្រភរិយានិងខ្លួនអង្គុយចុះ មានស្លាបអាចហោះហើរបាន ។ វេលាភរិយាយកបាយមកឲ្យ ជាងប្រាប់ថា ប្អូនចូរលក់របស់ទ្រព្យដែលមានក្នុងផ្ទះឲ្យអស់ទៅ យកតែប្រាក់និងមាសមកវេចទុក ។ ឯព្រះរាជកុមារប្រើមនុស្សឲ្យទៅព័ទ្ធផ្ទះ នៅចាំយាមរក្សាការពារទាំងថ្ងៃទាំងយប់ ដើម្បីមិនឲ្យនាយជាងចេញទៅណារួច ។ ក្នុងថ្ងៃដែលនាយជាងធ្វើយន្តសត្វគ្រុឌរួចសព្វគ្រប់ហើយក៏ប្រាប់ភរិយាថា ថ្ងៃនេះប្អូនចូរនាំយកក្មេងទាំងអស់គ្នាពីផ្ទះមក លុះបរិភោគបាយព្រឹករួចហើយឲ្យបុត្រនិងភរិយាចូលអង្គុយក្នុងពោះគ្រុឌ ទាញខ្សែយន្តឲ្យគ្រុឌហោះហើររត់ចេញទៅតាមបង្អួចប្រាសាទ ។ ពួកអ្នកយាមល្បាតមើលឃើញច្បាស់នាំគ្នាទៅទូលព្រះរាជកុមារថា សូមព្រះអង្គទ្រង់ជ្រាប ឥឡូវនេះនាយជាងជិះយន្តគ្រុឌហោះរត់ទៅបាត់ហើយ ។ ឯនាយជាងហោះហើរទៅចុះចតឈប់នៅក្នុងប្រទេសហិមពាន្ត កសាងនគរមួយហើយតាំងខ្លួនជាព្រះរាជាព្រះនាមថា កដ្ឋវាហនៈ ក្នុងនគរនោះ ។

ចំណែកព្រះរាជកុមារ ទ្រង់ព្រះចិន្តាថា អញនឹងធ្វើពិធីបុណ្យឆ្លងប្រាសាទ ទើបនិមន្តព្រះសាស្ដាហើយរៀបចំតាក់តែងប្រោះព្រំក្នុងប្រាសាទដោយគ្រឿងក្រអូបលាយទឹងជាតិជូនមុខ ហើយក្រាលសំពត់មួយផ្ទាំងគួប

តាំងពីខ្លោងទ្វារជាដំបូង ៗ បានឮថា ព្រះរាជកុមារនោះពុំមានឱរសទេ ព្រោះហេតុនោះ ទើបតាំងព្រះហឫទ័យថា បើអញនឹងបានបុត្រឬដ៏គា ព្រះសាស្តានឹងទ្រង់ជាន់ផ្ទាំងសំពត់នេះ, កាលដែលព្រះសាស្តាស្តេចមកដល់ ថ្វាយបង្គំព្រះសាស្តាដោយបញ្ចង្គប្រតិស្ឋាន(១) ហើយទទួលបាត្រ ក្រាបទូលថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ! សូមអញ្ជើញព្រះអង្គស្តេចចូលទៅ ៗ ព្រះសាស្តាមិនស្តេចចូលទៅឡើយ ៗ ព្រះរាជកុមារអារាធនាដល់ពីរដង បីដង ៗ ព្រះសាស្តាក៏នៅតែមិនព្រមស្តេចចូលទៅ ទ្រង់ទតមើលព្រះអានន្ទត្ថេរ ៗ ព្រះថេរៈជ្រាបសេចក្តីដែលមិនទ្រង់ជាន់សំពត់ ដោយសញ្ញាដែលព្រះអង្គទតមើល ទើបឲ្យព្រះរាជកុមារមូរសំពត់ចេញ ដោយអាងថា នែព្រះរាជកុមារ! ចូរព្រះអង្គមូរសំពត់ចេញ ព្រះមានព្រះភាគនឹងមិនទ្រង់ជាន់ផ្ទាំងសំពត់នេះទេ ព្រោះតថាគតតែងទតមើលប្រជុំជនដែលមានក្នុងខាងក្រោយ ៗ ព្រះរាជកុមារមូរសំពត់ចេញ ហើយនិមន្តព្រះសាស្តាឲ្យស្តេចចូលទៅខាងក្នុង ថ្វាយបបរនិងបង្អែមសោយឆ្អែតស្រេចហើយ គង់នៅចំណែកម្ខាង ថ្វាយបង្គំហើយក្រាបទូលថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន! ខ្ញុំព្រះអង្គជាឧបដ្ឋាករបស់ព្រះអង្គ ដល់ព្រះអង្គជាទីពឹងបីដង បានឮថា កាលខ្ញុំព្រះអង្គនៅក្នុងគភ៌ ក៏ដល់ព្រះអង្គជាទីពឹងម្តង ក្នុងវេលាដែល

---

១. ការថ្វាយបង្គំដោយតាំងទុកចំពោះនូវអវយវៈមានអង្គ ៥ គឺ ក្បាល១ ដៃ២ ក្បាលជង្គង់២ គឺថា លុតជង្គង់ ដៃទាំងពីរប្រណម្យ ទនក្បាលចុះឲ្យដល់អាសនៈ ។

ខ្ញុំព្រះអង្គនៅជាកូនខ្ចី ក៏ដល់ព្រះអង្គជាទីពឹង ចាត់ជាគ្រាទីពីរ ក្នុងវេលាដែលខ្ញុំព្រះអង្គធំនក្តី ក៏ដល់ព្រះអង្គជាទីពឹង ចាត់ជាគ្រាទីបី ចុះហេតុអ្វីបានជាព្រះអង្គមិនទ្រង់ជាន់ផ្លាំងសំពត់តូបរបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ?

ព្រះសាស្តា– នែកុមារ ចុះអ្នកគាំងចិត្តដូចម្តេច បានជាក្រាលផ្លាំងសំពត់នេះទុក ?

ព្រះរាជកុមារ– បពិត្រព្រះអង្គចម្រើន ខ្ញុំព្រះអង្គគាំងចិត្តថា បើអញនឹងបានបុត្រប្តីតា ព្រះសាស្តា នឹងទ្រង់ជាន់ផ្លាំងសំពត់តូបរបស់អញដូច្នេះ ហើយក៏ក្រាលទុក ។

ព្រះសាស្តា– នែកុមារ ! ព្រោះហេតុនោះ បានជាតថាគតមិនជាន់ ។

ព្រះរាជកុមារ– បពិត្រព្រះអង្គចម្រើន ! ចុះខ្ញុំព្រះអង្គមុខជាមិនបានបុត្រ ប្តីតាម្នាក់សោះឬអ្វី ?

ព្រះសាស្តា មិនបានសោះឡើយ កុមារ ។

ព្រះរាជកុមារ ព្រោះហេតុអ្វី បពិត្រព្រះអង្គចម្រើន ?

ព្រះសាស្តា– ព្រោះអត្តភាពមុន អ្នកមានសេចក្តីប្រមាទជាមួយនឹងភរិយា ។

ព្រះរាជកុមារ– ពីកាលណាព្រះអង្គ ?

លំដាប់នោះ ព្រះសាស្តាទ្រង់នាំអតីតនិទានមកសំដែងប្រាប់ព្រះរាជ-កុមារនោះ មានសេចក្តីដូចតទៅនេះ ៖

បានឮមក ក្នុងអតីតកាល ពួកមនុស្សជាច្រើនរយនាក់ នាំគ្នាជិះសំពៅធំទៅកាន់សមុទ្រ ៗ សំពៅធ្លាយលិចកណ្តាលសមុទ្រ ៗ ប្តីប្រពន្ធទាំងពីរនាក់ឆក់យកក្តារបានមួយសន្ទឹក តោងហែលចូលទៅដល់កោះដែលមាននៅក្នុងចន្លោះ ៗ មនុស្សក្រៅពីនោះទាំងអស់ស្លាប់ក្នុងសមុទ្រនោះឯង ៗ មានហ្វូងសត្វស្លាបធំនៅទីកោះនោះ ៗ ប្តីប្រពន្ធទាំងពីរនាក់នោះ គន់រកមើលមិនឃើញមានរបស់អ្វី ដែលអាចនឹងបរិភោគបាន ឃើញមានតែពងសត្វ ឃ្លានខ្លាំងពេក ក៏យកពងសត្វដុតនឹងរងើកភ្លើងបរិភោគ ៗ កាលបើបរិភោគពងសត្វអស់ហើយ ក៏ចាប់កូនសត្វបរិភោគទៀត ៗ កាលបើកូនសត្វទាំងនោះអស់ហើយ ក៏ចាប់មេសត្វដុតបរិភោគតទៅទៀត ៗ បរិភោគទាំងក្នុងបឋមវ័យ ទាំងក្នុងមជ្ឈិមវ័យ ទាំងក្នុងបច្ឆិមវ័យយ៉ាងនេះ ពុំមានសេចក្តីមិនប្រមាទសូម្បីតែក្នុងវ័យមួយសោះឡើយ បណ្តាអ្នកទាំងពីរនោះ សូម្បីតែម្នាក់ក៏ពុំមានសេចក្តីមិនប្រមាទ គឺសុទ្ធតែប្រមាទទាំងពីរនាក់ស្មើគ្នា ៗ

ព្រះសាស្តាលុះទ្រង់សំដែងបុព្វកម្មរបស់ព្រះរាជកុមារនោះចប់ហើយ ត្រាស់ថា នែកុមារ! ប្រសិនបើអ្នកព្រមទាំងភរិយា មិនប្រមាទក្នុងវ័យមួយ

កាលនោះ បុត្របុធីតាគប្បីកើតឡើងក្នុងវ័យមួយបាន ឬបើអ្នកទាំងពីរសូម្បីតែម្នាក់មិនប្រមាទហើយ បុត្របុធីតាក៏នឹងកើតឡើងបាន ព្រោះអាស្រ័យម្នាក់ដែលមិនប្រមាទនោះ, នែកុមារ កាលបើបុគ្គលសំគាល់ថាខ្លួនជាទីស្រឡាញ់ គប្បីមិនប្រមាទទាំងបីវ័យ ចាំរក្សាខ្លួន កាលបើមិនអាចរក្សាខ្លួនក្នុងវ័យទាំងបីបានទេ គប្បីរក្សាសូម្បីតែក្នុងវ័យមួយ ក៏បានដូចគ្នាដែរ, ត្រាស់ដូច្នេះហើយ ទ្រង់ត្រាស់ព្រះគាថានេះថា ៖

អត្តានញ្ចេ បិយំ ជញ្ញា រក្ខេយ្យ នំ សុរក្ខិតំ
តិណ្ណំ អញ្ញតរំ យាមំ បដិជគ្គេយ្យ បណ្ឌិតោ ។

បើបណ្ឌិតដឹងថា ខ្លួនជាទីស្រឡាញ់ គួររក្សាខ្លួននោះឲ្យល្អ គួរស្ងួនគ្រងខ្លួនទុកក្នុងវ័យទាំង ៣ វ័យណាមួយ ។

ក្នុងទីបំផុតទេសនា ពោធិរាជកុមារបានសម្រេចព្រះសោតាបត្តិផល។

រឿងព្រះពោធិរាជកុមារ ចប់ ។

នត្ថិ កាមសមំ ពលំ
គ្មានកម្លាំងអ្វីខ្លាំងក្លាស្មើនឹងកម្លាំងកាមទេ ។

វចនានុក្រមសំស្ក្រឹត-ខ្មែរ

(ត)

ព្រះមហា ចាន់-ទាត់ រៀបរៀង

អបវារក បុ. ទីហានបិទជិត ។

អបវារិត គុ ដែលបិទបាំង ដែលលាក់បំពួន ។

អបវាហន នបុ. កិរិយាបំរត់ ។

អបវិក្សត គុ. ដែលប្រាសចាករបួស ។

អបវិឃ្ន គុ. ដែលប្រាសចាកឧបសគ្គ ។

អបវិទ្ធ គុ. ដែលបោះបង់ចោល ដែលបណ្តេញ ។ ដែលមុតធ្លុះ ។

អបវិទ្យា ស្ត្រី. អបវិទ្យា កិរិយាប្រាសចាកចំណេះ សេចក្តីល្ងង់។

អបវ្ឫ ធាតុ បើក រកឃើញ ។

អបវ្ឫជ ធាតុ ដាក់ទាន ជូន ។ បំភ្លេច : (ពាក្យសង្ស័យ) ។

អបវ្ឫត ធាតុ. ប្រាសផ្លូវ បែរចេញ ពង្វាង ។ —វ្ឫត្ត គុ. ដែលផ្លាស់កន្លែង ។ ដែលវង្វេង ដែលវិលវល់ ។

អបវ្ឫត្តិ ស្ត្រី. ទីបំផុត កិរិយាបាត់បង់ ។

អបវេធ បុំ. អបវេធ កិរិយាបោះអាក្រក់ (ថ្មី) ។

អបវេព្យ កា.ន. អ្នកបំរត់ ។

អបវ្យាធិ ធាតុ ដេញ បរបាញ់ បោះបង់ ។

អបវុហ ធាតុ បដិសេធ ប្រកែក ។

អបសង្កម ក្រិ.វិ. ដោយឥតខ្លាច ។

អបសព្ទ បុំ. សំនួន សេចក្តីធម្មតា ពាក្យបង្គាប់ ។

អបសព្ទិត គុ. ដែលនិយាយខុសពីវេយ្យាករណ៍ ។

អបសសិតិលក គុ. ដែលប្រាសចាកទក្ខាយ គឺព្រះចន្ទ្រជាតិលកៈ
ចំណុចនៅចិញ្ចើម : ។

អបស្ត្រ គុ អបសស្ត្រ ដែលឥតសស្ត្រា ។

អបសូល គុ. អបសូល ដែលឥតដែកស្រួច ។

អបសោក គុ អបសោក ដែលឥតសោក ។

អបស្ចិម គុ. ដែលមិនមានអ្នកនៅពីក្រោយ, ចុងប៉ូច ។

អបស្រី គុ. ដែលប្រាសស្រី ដែលមិនមានសិរី ·

អបគ្រុតិ ស្រ្តី. អបគ្រុតិ កិរិយាមិនមានក្រុត ។ គុ. ដែលមិនគាប់ត្រចៀក ។

អបត្ថុ ក្រ.វិ. ខុសទទេ ។

អបសទ បុ. អបសទ (ភ្លេង) ដែលគេវាយបង់ចោល ។

អបសរ បុ. អបសរ សេចក្ដីដោះសា ។

អបសរណ បុ អបសរណ, និវត្តន៍, ទីជម្រក ។

អបសម៌ បុ អបសមៈ, ការកិច្ចៈ ។

អបសម៌ណ នបុ. កិរិយាទៅឆ្ងាយ ។

អបសព្យ គុ. អបសព្យ ដែលមិនមែនឆ្វេង, ស្ដាំ ។ ពីស្ដាំទៅឆ្វេង ។

អបសារ បុ. អបសារ កិរិយាដោះចេញ ។ សារិត គុ. ដែលបន្ធូយ ។ អ.ប សារិតា ស្រ្តី. កិរិយាឈប់ ។

អបសារណ នបុ កិរិយាបំបរបង់ ។

អបឃិត ធាតុ. បំបែរ ពង្វាងផ្លូវ វែកញែក ។

អបសូ ធាតុ ទៅឆ្ងាយ, ថយ, បំបាត់ ។ ដេញ, នាំទៅឆ្ងាយ ។ សូត គុ. ដែលលែងចេញ ដែលកន្លងទៅ ដែលលាត ដែលហួតពីស្រោម ។

អបសប៌ ធាតុ ថយចេញ ប្រគល់ឲ្យ ឈ្លបមើល ។

អបស្ឫត គុ. ដែលថយចេញ ។

អបស្ឫ ធាតុ រេះរើង ។

អបស្តន គុ. អបស្តន, ដែលប្រាសចាកដោះម្តាយ ។

អបស្នាត គុ. ដែលមុជទឹកក្រោយលើកសពសំស្ការ ។

អបស្នាន នបុំ. អបស្នាន ទឹកដែលមុជក្រោយលើកសពសំស្ការ, ស្នានមិនបរិសុទ្ធ ។

អបស្ប្រគ គុ. ដែលមិនមានបេសកកម្ម ដែលមិនមានបុព្វបយោគនៃមហាកម្ម ។

អបស្មយ គុ. អបស្ម័យ ដែលមិនមានការឆ្មើងឆ្មៃ ។

អបស្មារ គុ. អបស្មារ ជម្ងឺស្កន់ ជម្ងឺឆ្កួតជ្រូក ។ – ស្មារិន គុ. ដែលស្កន់កាច់ ។

អបស្ម្ឫត គុ. ដែលបាត់ស្មារតី ដែលភ្លេច ។

អបស្ម្ឫតិ កិរិយាមិនមានស្មារតី កិរិយាភយមាយ ។

អបស្វរម៍ ក្រ.វិ. ដោយសំឡេងស្អួ ។

(នៅមានត)

ការស្រាវជ្រាវ

ប្រវត្តិលោកវិសេស ដូង

របស់

បណ្ឌិតមហា ឈឹម-ស៊ុម អតីតសាស្ត្រាចារ្យ

និទាន

(INTRODUCTION)

(លោកវិសេស ដូង ជាកវីឯកមួយរូបក្នុងរជ្ជកាលនៃព្រះបាទសម្តេចព្រះនរោត្តម) ។

ក្នុងកាលព.ស. ២៤៥៨ គ.ស ១៩១៥ ខ្ញុំ(ឈឹម ស៊ុម) មានអាយុ ១០ឆ្នាំ កំពុងសិក្សានៅវត្តថ្លុកការ(១) ឃុំបសែត ស្រុកគងពិសី ខ្ញុំបានហាត់អានសាស្ត្រាល្បែងនិងច្បាប់ផ្សេងៗ ជាច្រើន ។ បណ្តាសាស្ត្រាល្បែងទាំងនោះ មានសាស្ត្រាល្បែងមួយខ្សែជាល្បើករបស់លោកតាវិសេសដូង ឈ្មោះសាស្ត្រា "សុវណ្ណពិលាប" ខ្លះហៅ "សាស្ត្រានេនមាស" ។ តមកខ្ញុំហាត់អានសាស្ត្រាទេសន៍ រហូតដល់មហាជាតក៍ គឺមហាវេស្សន្តរ-

---

១ វត្តថ្លុកការនេះ សម្តេចព្រះសង្ឃរាជ ជ.ណ. ទ្រង់ប្រោសព្រះរាជទានឈ្មោះថ្មី ដើម្បីឲ្យស្របនិងបាលីថា «វត្តធនសិរី» ក្នុងប្តូរវិញពី គ.ស. ១៩៦៤ តាមតាមព្រះសពជន ឪពុកធំខ្ញុំជាអ្នកកវត្តនេះ ។ នៅទីមុខវត្តនេះ រដ្ឋាភិបាលបានបង្កើតមន្ទីរតំបន់រដ្ឋបាលមួយ ពីឆ្នាំ ១៩៦៥ ឥឡូវនេះ រដ្ឋាភិបាលកំពុងតាក់ការបង្កើនទៅជាសាលាស្រុក ។

ជាតក ព្រមទាំងល្បើកជូជកដែលជាស្នាដៃរបស់លោកតាវិសេសជូនដែរៗ នោះបីល្បើកទាំងនោះបាត់បង់អស់ ខ្ញុំស្រាវជ្រាវរកឯកសារពុំទាន់ឃើញ ក៏ខ្ញុំនៅចាំអាចសូត្រមាត់ទទេបានខ្លះ ។

តមកគ.ស. ១៩២៨ ខ្ញុំជាសាមណេរមានអាយុ ១៣ ឆ្នាំ ខ្ញុំមកនៅសិក្សាក្នុងសំណាក់លោកគ្រូអាចារ្យ ពៅ-កន អតីតចៅអធិការសឹកចេញពីវត្តហូរញ៉ៅ មកកល់នៅនាភូមិទួលខ្ពស់(ឃុំរ៉ល) ខាងជើងជិតវត្តអង្គទន្ទាប់ ហៅវត្តត្រពាំងឈើង(កាលណោះវត្តនោះនៅក្នុងឃុំគរក្រួស ឥឡូវបញ្ចូលទៅក្នុងឃុំព្រៃញាតិ ស្រុកគងពិសី) ជាវត្តដែលលោកតាអាចារ្យជូងធ្លាប់ជាចៅអធិការ ។ ទោះបីខ្ញុំជាសិស្សសិក្សាបាលី ប៉ុន្តែព្រោះហេតុលោកគ្រូខ្ញុំជាកវី ខ្ញុំក៏ស៊ូគ្រូក្នុងការរៀនតែងកាព្យផង ។ លោកគ្រូខ្ញុំបានបង្ហាញឯកសាររបស់លោកតាអាចារ្យជូងខ្លះផង ទាំងកូនក្មួយលោកគ្រូខ្ញុំ ក៏ចាំកំណាព្យលោកតាអាចារ្យជូង ច្រើនមេ ច្រើនគ្នាផង ទើបកំណាព្យកំប៉ុកកំប៉ុកទាំងនោះខ្លះ ចូលជាប់មកក្នុងបតិសម្បជញ្ញៈរបស់ខ្ញុំដល់សព្វថ្ងៃនេះ ដែលខ្ញុំនឹងសរសេរតទៅខាងចុង ។

តាំងពីខ្ញុំជាក្រុមជំនុំព្រះត្រៃបិដក គ.ស. ១៩៣៣ ជាសាស្ត្រាចារ្យបាលី គ.ស. ១៩៤២ ខ្ញុំចូលចិត្តតែងកាព្យក្នុងពេលទំនេរខ្លះ ៗ ជាហេតុបណ្ដាលឲ្យមនោសញ្ចេតនារបស់ខ្ញុំ ប្រវត្តទៅជាប់នឹងឧបការគុណរបស់

លោកខាងលើនេះពុំសូវក្លួច ។ លោកតាអាចារ្យជួនពុំមែនជាគ្រូផ្ទាល់របស់ខ្ញុំទេ, ប៉ុន្តែខ្ញុំបានចំណេះពីលោក គឺឯកសារកាច់កោចដែលសុទ្ធតែជាពាក្យកាព្យយកមកប្រៀបធៀបនឹងការបង្រៀនរបស់គ្រូខ្ញុំផង ។ ខ្ញុំតាំងលោកក្នុងទីកំបាំងមុខថា ជាគ្រូខ្ញុំដែរ ។ ខ្ញុំចង់សរសេរជីវប្រវត្តិរបស់លោកគ្រូអាចារ្យ ពៅ កនគ្រូខ្ញុំយ៉ាងណា, ក៏ចង់សរសេរជីវប្រវត្តិរបស់លោកតាអាចារ្យជួនយ៉ាងនោះដែរ, បានជាក្នុងកាល ព.ស. ២៤៩៩គ.ស. ១៩៥៧ ខ្ញុំដឹងថាបព្វជិតមួយរូបព្រះនាម ជួន - កឿន ជាចៅបង្កើតរបស់លោកតាអាចារ្យជួន បួសម្តងទៀតក្នុងគ្រាដែលខ្លួនចាស់ ក្នុងសំណាក់លោកគ្រូ កែវ-ឡុង ចៅអធិការវត្តលែនពែន ដែលប្រែឈ្មោះតៗមក សព្វថ្ងៃហៅវត្តអង្គព្រះពាន ខាងត្បូងមន្ទីរពេទ្យបម្រើសុខភាព របស់សម្តេចព្រះសង្ឃរាជ ជ.ណ. ឃុំកោកោះ ស្រុកគងពិសី ។ ខ្ញុំបានទៅដល់ទីនោះសួរផ្ទាល់លោកគ្រូ កែវ-ឡុង ដែលកើតទាន់លោកតាអាចារ្យជួនផង ផ្ទាល់លោកតា ជួន កឿន ជាចៅបង្កើតរបស់លោកតាអាចារ្យជួនផង បានការខ្លះយកមកសរសេរដាក់ក្នុងខាងដើមសៀវភៅ ទសជាតក៍របស់លោកគ្រូ អ៊ូ-ចេវ ដែលខ្ញុំត្រូវបោះពុម្ពផ្សាយច្រើនដងមកហើយ ។

តមកនៅថ្ងៃ ៧ ៗ១០ ឆ្នាំម្សាញ់សប្តស័ក ព.ស. ២៥០៨ គ.ស. ១៩៦៤ ជាថ្ងៃភ្ជុំបិណ្ឌ ខ្ញុំត្រូវនាំគ្រួសារទៅរួមធ្វើបុណ្យភ្ជុំ បង្សុកូលឧទ្ទិស

ផលជូនលោកគ្រូព្រះសពមឿង គន នៅវត្តហូរញ៉ៅ ព្រមទាំងបងស្រាវជ្រាវឲ្យជាក់ច្បាស់នូវជីវប្រវត្តិលោកតាអាចារ្យឌួងផង ខ្ញុំក៏ចេញដំណើរពីភ្នំពេញតាំងពីព្រលឹមដល់វត្តហូរញ៉ៅ មុនអ្នកស្រុកជិតខាង, ខ្ញុំបានជួបនឹងចាស់ព្រឹទ្ធាចារ្យដ៏ច្រើន ដែលខ្ញុំបានណាត់ពេលសុំជួប មាន :

១- លោកគ្រូបណ្ឌិតមហា គុប-គឹម[១] ព្រះជន្ម ៥៤ ឆ្នាំ (មហា ៤ ប្រយោគ គង់ជំនាន់ជាមួយនឹងសម្ដេចព្រះសង្ឃរាជ) ដែលជាអតីតចៅអធិការសឹកចេញពីវត្តហូរញ៉ៅទៅនៅភូមិក្រសាំងដីមៃ

២- លោកតា មឿក អួក នៅភូមិព្រៃទទឹង

៣- លោកតា ទេស ស៊ុម -ដ-

៤- លោកតា ឃួន -ដ-

៥- លោកតា ម៉ុ.សឿន នៅភូមិដើមរកាជាដើម ដែលសុទ្ធតែកើតទាន់លោកតាអាចារ្យឌួង ហើយស្គាល់ច្បាស់ព្រមទាំងចាំកំណាព្យខ្លះរបស់លោកតាអាចារ្យឌួងផង ។

១-លោកគ្រូមហា គឹម ជាសិស្សលោកគ្រូព្រះសពមឿង អតីតចៅអធិការវត្តហូរញ៉ៅ ។ លោកគ្រូ មឿង ជាសិស្សលោកតាអាចារ្យ ឌួង ។ លោកតែងប្រើលោកគ្រូមហា គឹម កាលជាយុវជនមានអាយុ ១២ ឆ្នាំដល់អាយុ ១៦ ឆ្នាំ ឲ្យយកអាហារបំណីអាការស្បួយទៅជូនលោកតាអាចារ្យឌួងបួសជិតក្នុងខែមួយ ៗ ។ ហេតុដូច្នេះ ទើបលោកគ្រូមហាគឹមនេះ បានជាអ្នកស្និទ្ធស្នាលចេញចូលក្នុងផ្ទះនៃលោកតាអាចារ្យឌួងជិតក្នុងផ្ទះ ។

BIBLIOTHEQUE
P.P.
D'EXTREME

ខ្ញុំសួរចាស់ៗ ទាំងនេះមួយរយៈម្ដងៗ ឲ្យស្មៀនខ្ញុំសរសេរតាមបាន សេចក្ដីដូចតទៅនេះ ៖

កំណើត និង ការសិក្សា

របស់

លោកតាអាចារ្យជួន

លោកតាអាចារ្យជួនចាប់កំណើតក្នុងគ្រួសារអ្នកស្រែ មាតាបិតាមាននាមពុំប្រាកដ នាភូមិពាំងលប ឃុំព្រះនិព្វាន ស្រុកគង់ពិសី ជាប់ព្រំប្រទល់នឹងស្រុកកណ្ដាលស្ទឹង (ឆ្នាំកំណើតពុំប្រាកដ[១]) ។ លោកតាអាចារ្យជួនកាលបិតនៅក្នុងបឋមវ័យជាកុមារ បានសិក្សាអក្សរភាសាខ្មែរ រហូតដល់បានផ្នួសជាបព្វជិត សិក្សាបាលីក្នុងវត្តព្រះនិព្វាន (ព្រះឧបជ្ឈាយាចារ្យរបស់លោកពុំប្រាកដជានាមអ្វី) ។ ក្នុងគ្រាដែលលោកជាភិក្ខុ បានចេញទៅសិក្សាបាលីក្នុងវត្តគុក មុខភ្នំព្រះរាជទ្រព្យ (ឧដុង្គ) ។ កាលនោះនៅក្នុងខេត្តសំរោងទង ។

តាមប្រសាសន៍ចាស់ៗ ទាំងនោះថា លោកតាអាចារ្យជួន ធ្លាប់

១– លោកគ្រូមហាកឹមថា កាលលោកតាអាចារ្យជួនស្លាប់, ខ្លួនលោកមានអាយុ ១៦ ឆ្នាំ ត្រូវនឹង គ.ស. ១៨៩៣ ។ ថាលោកតាអាចារ្យជួនមានអាយុជាង ៩០ ឆ្នាំ ។ បើគិតអាយុ ៩០ គត់ យើងថាកើតក្នុង គ.ស. ១៨០៣ ។

ដំណាលប្រាប់គេរឿយ ៗ ថា : លោកគ្រូព្រះមហាពជធម្ម (អន) វត្តគុកកាបណាស់, មនុស្សម្នាម្នះរៀននឹងលោកពុំបានទេ, មានតែម៉ុកក្វែងទើបផ្គាប់ព្រះទ័យលោកគ្រូ ៗ ថា : អម្បាលខ្ញុំជាមនុស្សរហ័សរហួនអាចទទួលបង្គាប់ប៉ុណ្ណោះ ហើយធ្វើរហូតប៉ុណ្ណោះបាន, ក៏នៅតែពុំសូវត្រូវព្រះទ័យលោកដែរ ៗ ថា : លោកឲ្យរៀនប្រែបាលីមួយថ្ងៃមួយសន្លឹក, ខ្ញុំសុំរៀន ៥ សន្លឹកលោកពុំព្រម, ខ្ញុំទទូចសុំញឹក ៗ លោកបែរជាថា : គាត់ឯងរៀនមិនបេះទេ ៗ ខ្ញុំអន់ចិត្តក៏លាលោកទៅស្រុកសៀម ៗ លោកថា: សៀមខ្មោចអី ! ៗ ទោះបីលោកមិនអនុញ្ញាត ក៏ខ្ញុំអាងថាលាហើយក៏ចេញដំណើរទៅដល់បាត់ដំបង ខំរៀនសៀមផង ហាត់ទេសមហាជា-តក៍ផង ៗ ខ្ញុំឃើញគម្ពីរមហាជាតក៍បេះតែស្មើរចិត្ត បានជាខ្ញុំកែពាក្យក្នុងគម្ពីរមហាជាតក៍ច្រើនអន្លើ ៗ លោកគ្រូមហាជាតក៍បន្ទោសខ្ញុំថា : ម្ដេចក៏បំផ្លាញរបស់គេ ៗ ខ្ញុំឆ្លើយថា : មិនបំផ្លាញទេ, ជួយធ្វើឲ្យពិរោះទេតើ ៗ លោកគ្រូមហាជាតក៍បោះគម្ពីរដែលខ្ញុំកែនោះឲ្យមកខ្ញុំ ៗ ខ្ញុំនឹកតូចចិត្តក៏វេចរុំគម្ពីរនោះ(១)លាលោកមកស្រុកវិញ ។ (ដំណើរការណ៍ដែលចាស់ ៗ

១– គម្ពីរនេះ ដែលអ្នកគងពិសីហៅថា មហាជាតក៍លោកវិសេសផ្លូង ។ មួយបែបទៀត គេហៅថាមហាជាតក៍ឡាប់ល្បួង ឬ មហាជាតក៍ព្រះអង្គខ្លូង ដែលលាយដោយពាក្យសៀមចម្រុះនឹងពាក្យខ្មែរ ។

បានប្រាប់ខ្ញុំដូចខាងលើនេះ ធ្វើឲ្យខ្ញុំយល់ថា: លោកតាអាចារ្យដួងរៀនបាលីពុំទាន់បានការចេះច្រើនប៉ុន្មានទេ ហើយជាមនុស្សដែលពាក្យចាស់ថាលៀនហួសចន្លោល ជាហេតុនាំឲ្យអនាគតរបស់ខ្លួនមិនបានលូតលាស់ល្អផង) ។

ជីវភាពក្នុងភេទបព្វជ្ជា

នៃ

លោកតាអាចារ្យ ដួង

ចាស់ៗ ទាំងនេះនិយាយប្រាប់ខ្ញុំតទៅទៀតថា: លោកតាអាចារ្យដួង កាលត្រឡប់មកគង់នៅក្នុងវត្តព្រះនិព្វានវិញ មានកិត្តិស័ព្ទល្បីល្បាញខ្ទរខ្ទារពាសពេញទាំងខេត្ត ព្រោះហេតុលោកទេសន៍មហាជាតក៍ពិរោះណាស់ ហើយជាមនុស្សរហ័សមានប្រាជ្ញាវាងវៃ សំដីរអិល ធ្វើការឥតខ្ចិល អាចបំពេញបំណងអ្នកត្រូវការបានភ្លាមៗ ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ ក្នុងវេលាដែលលោកចាស់ចិត្តចាស់គំនិតបន្តិចហើយ លោកបានរៀនព្រះកម្មដ្ឋានក្នុងវត្តព្រះនិព្វានថែមទៀត ។

មានវត្តមួយឈ្មោះវត្តអង្គទន្លាប់ ហៅត្រពាំងឈើង ខាងត្បូងវត្តព្រះនិព្វាន ខាងលិចកំហូរញ្ញៅ លោកគ្រូចៅអធិការទទួលអនិច្ចធម្មទៅ នៅលោកតាចាស់មួយអង្គព្រះនាមហ៊ុង ពិការជើងនិមន្តដើរពុំបាន ប៉ុន្តែមាន

បរិយាល្អ កិច្ចសាមណេរ ព្រមទាំងឧបាសក-សិកា ប្រគេននាទីជាចៅអធិការចំពោះលោកតាហ៊ឹងនេះ ។ លោកតាហ៊ឹងពុំព្រមទទួល ទើបបបួលគ្នាទៅនិមន្តលោកគ្រូអាចារ្យជួង មកតាំងជាចៅអធិការ ។ លោកគ្រូអាចារ្យជួង បានឋានៈជាចៅអធិការ មានការគោរពចំពោះលោកតាហ៊ឹង ដូចគ្រូនិងសិស្ស ។ លោកគ្រូអាចារ្យជួង បានបំពេញបព្វជិតកិច្ចក្នុងឋានៈជាចៅអធិការ ព្រមទាំងបានបង្រៀនមហាជាតក៍និងព្រះកម្មដ្ឋានផង (ពុំដែលឮថាបង្រៀនបាលីទេ) ។

តមកលោកតាហ៊ឹងមានអាពាធជូន សិស្សគណ ញាតិមិត្រខំព្យាបាលរោគរបស់លោកដោយវិធីផ្សេងៗ ។ លោកគ្រូអាចារ្យជួង បានតែងកំណាព្យមួយរឿងហៅថា រឿងតាហ៊ឹង (តែមាននរណាចាំកំណាព្យនេះទេ, ទោះបីខ្ញុំស្រាវជ្រាវរក ក៏ពុំឃើញឯកសារនោះសោះ, ប៉ុន្តែអ្នកធ្លាប់អានកំណាព្យនោះ ចាំសេចក្តីបានខ្លះ) ។

ក្នុងគ្រាព្យាបាលរោគនៃលោកតាហ៊ឹងមានបុរសម្នាក់ឈ្មោះស នៅភ្នំជីសូរ(១)ជាសិស្សលោកតាហ៊ឹង បាននាំលោកទៅព្យាបាលរោគនាភ្នំជីសូរនោះ ។ គ្រូពេទ្យឈ្មោះ សុខ ជាអ្នកមើលជម្ងឺ ។

១– ភ្នំនេះអ្នកខ្លះហៅភ្នំព្រះជីសូរ នៅស្រុកសំរោង ខេត្តតាកែវសព្វថ្ងៃ មានព្រះវិហារព្រះពុទ្ធសាសនាពីបុរាណមកដល់សព្វថ្ងៃ ។ អ្នកខេត្តតាកែវនិងកម្ពុជក្រោមតែងកាត់ទៅបន់ស្រន់ ដោយជំនឿថា មានព្រះពុទ្ធរូបស័ក្តិសិទ្ធិក្នុងទីនោះ ។

លោកគ្រូអាចារ្យដួង តាមទៅបម្រើលោកតាហ៊ីង លើកំពូលភ្នំជីសូរ អស់វេលាជាង ១ ខែ ។ ព្រោះហេតុតែនោះជាកន្លែងស្ងាត់ លោកបាន ក៏អផ្សុកព្រោះទំនេរ ដួនជាបានឃើញសត្វអកទាំងគូនៅលើភ្នំជីសូរបាន គូនឹង ទើបលោកប្រឌិតរឿងអកនោះ តែងជាកាព្យបានមួយរឿងទៀត ឲ្យឈ្មោះ "ល្បើកអក[១]" ។

លុះលោកតាហ៊ីង បានជាតាកពេកហើយ លោកគ្រូឡប់មកកាន់វត្តត្រពាំងឈើងវិញទាំងអស់អង្គ ។ លោកគង់នៅជាមួយគ្នា មិនយូរប៉ុន្មាន ក៏អ្នកពប់អានលោកតាហ៊ីង កវត្តមួយទៀត ឲ្យឈ្មោះថា វត្តអង្គព្រះស្រី(សំដីអ្នកស្រុក ហៅវត្តអង្គកាជន) ក្នុងឃុំព្រៃញាតិ ខាងត្បូងជិតវត្តត្រពាំងឈើងនោះ ហើយគេនិមន្តលោកតាហ៊ីង មកទទួលនាទីជាចៅអធិការ។ វត្តអង្គព្រះស្រីនេះ តអំពីលោកតាហ៊ីងមកមានចៅអធិការ ៤ តំណមកដល់ ព.ស. ២៥០៩ គ.ស. ១៩៦៧ នេះ គឺលោកគ្រូអ៊ូ, យក់, អ៊ុម និង លោកគ្រូហ៊ាន់ ចៅអធិការសព្វថ្ងៃ ។

ក្រោយពេលដែលលោកតាហ៊ីងបែកទៅនៅវត្តថ្មី លោកគ្រូអាចារ្យដួង ក៏លាចាកសិក្ខាបទដែរ ។ ទៅរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ជាមួយនឹងសិកាម្នាក់ ឈ្មោះមាស នៅភូមិដំដែក ឃុំជាមួយគ្នា ខាងលិចជិតវត្តទាំងពីរនោះ ។ (មានត)

១– តាមប្រភពវត្តស្លែងតែង លោកគ្រូ កែវ-ឡាង និង លោកតាធ្លឹង-កៀងថា៖ មុនល្បើកអកនេះ លោកគ្រូអាចារ្យដួង បានតែងរឿងលោកសារិកាមួយដែរ ដែលយើងស្គាល់ថា [illegible]

រឿងសាមក្មក

នកញ៉ាវិបុលកជសេតា

ក្ខុ·កាន

ប្រែ-រៀបរៀង

(គ)

រឿងសាមកុកទុកជាយុទ្ធសាស្ត្រ អ្នកវាងវៃឆ្លាតបើបានអាន
នឹងចេះឧបាយកលចំណាន ទាំងមានសន្តានស្នេហាជាតិ

— យូរ-អ៊ុន —

ព្រះចៅឡៅពីជ្រាបថាហាងតុងត្រូវរបួសព្រួញធ្ងន់ណាស់ ក៏ស្តេចចេញរហ័សទៅសួរ ហើយទ្រង់យកព្រះហស្តស្ទាបអង្អែលស្មាហាងតុងហើយត្រាស់ថា អ្នកចេញទៅច្បាំងគ្រានេះ ក៏ដើមហេតុពីព្រោះខ្ញុំថាអ្នកចាស់ជរានឹងធ្វើការរាជការមិនបានការ អ្នកខឹងព្រោះខ្ញុំថា បានជាចេញទៅច្បាំងឲ្យត្រូវរបួសខ្លាំងយ៉ាងនេះ ខុសព្រោះខ្ញុំៗសុំខមាទោសអ្នកចុះ ហាងតុងក៏ទូលថា ទូលព្រះបង្គំជាជាតិទាហានបានមកធ្វើរាជការថ្វាយទ្រង់ព្រះតេជគុណជាច្រើនមកហើយ មិនត្រូវខ្លាចអ្វីឡើយនឹងសេចក្តីស្លាប់នោះ អាយុទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំ ក៏បានដល់ ៧០ បាយឆ្នាំហើយ គួរនឹងថ្វាយបង្គំលាស្លាប់ណាស់ តែថាព្រះអង្គនឹងទ្រង់ទំនុកបំរុងផែនដីទៅមុខនោះ នឹងធ្វើការអ្វីក៏គប្បីពិគ្រោះពិចារណាតាមព្រះបញ្ញាដ៏សុខុម កុំកាន់ព្រះមានៈឲ្យហួសទីប្រឹក្សា ចាំតែប៉ុណ្ណោះពិសថ្នាំព្រួញក៏កំរើកឡើងសព្វសព៌ាង្គកាយ ហាងតុងក៏ធ្វើកាលកិរិយាក្នុងពេលនោះទៅ ព្រះចៅឡៅពីក៏ទ្រង់ព្រះកន្សែងសោកាកិលាបអាឡោះអាល័យ ហើយបង្គាប់ឲ្យភ្នាក់ងាររៀប

សំស្ការសេពតាមបណ្ដាស័ក្តិ ហើយហែទៅបញ្ចុះទុកឯស្រុកសែឈួន ព្រះចៅឡៅពីទ្រង់គិតថា យើងមាននាយទាហានឯក ៤ នាក់ បាងជើ ការរណាវគ្គសង្គ្រាមមកជាមួយគ្នាយូរហើយ គ្រានេះមានបាបគ្រោះស្លាប់អស់៣នាក់ទៅហើយ នៅមិនទាន់សងសឹកសត្រូវបាន ។ សេចក្ដីអំប-យសពេកណាស់ គួរឲ្យខ្មាសមនុស្សទាំងពួង ទ្រង់ព្រះចិន្តាហើយក៏ឲ្យលើកកងទ័ពទៅប្រថាប់ឯដំបន់ផ្លូវតេង ហើយត្រាស់ឲ្យប្រមូលនាយកងនាយទ័ពមកបង្គាប់ថា ឲ្យរៀញកពលយោធាចេញជា ៨ កង ទាំងជើងទឹកនិងជើងគោក ឯទ័ពគោកទ្រង់ត្រួតត្រាផ្ទាល់ព្រះអង្គ ខាងទ័ពទឹកឲ្យហួងគួន ជានាយកងត្រួតត្រា ។

ខណៈនោះហាន់ពុងនិងជីវថាយបាល័ដ្ឋទ័ពស្រុកកាំងតាំង និងកួចៀងជានាយទ័ពស្រួចដឹងថា ព្រះចៅឡៅពីលើកទ័ពទៅដល់ទីប្រទល់ដែន ក៏កេណ្ឌប្រមូលកងទ័ពលើកចេញទៅគ្នាប់ទល់គ្នា លុះលើកទៅវេលាណា ហាន់តុងនិងជីវថាយក៏ឡើងសេះកាំដាវលំពែងចេញទៅពីមុខទ័ព ក្រឡេកទៅឃើញគ្រឿងសម្រាប់យុទ្ធនានិងទង់ជ័យសុទ្ធតែពណ៌លឿងទាំងអស់ក៏ដឹងច្បាស់ថា ព្រះចៅឡៅពីមកឯង ទើបស្រែកថា ព្រះចៅផែនដីស្រុកសែឈួនមានសុទ្ធតែមនុស្សល្អ មានសតិបញ្ញា ជាទីទំនុកទុកព្រះទ័យណាស់ហើយ ម្ដេចឡើយក៏ចាំលើកទ័ពចេញមកនិង

ព្រះអង្គឯង បើប្រសិនជាធ្វើការទៅថ្វស់ផ្ដាយដោយប្រការឯណា នឹងទុក ដាក់អ្នកឯណាឲ្យរក្សាស្រុកទៅមុខទៀត ។ ព្រះចៅឡៅពីទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ ច្បាស់ខ្ញាល់ណាស់ស្រែកថា អាពួកតិរច្ឆានស្រុកកាំងតាំង ឯងជាចោរ អហង្កធ្វើអន្តរាយជីវិតប្អូនអញ ហាក់បីដូចជាលួចកាត់ជើងអញឲ្យដាច់ ទាំង ២ មិនឲ្យដើរបាន អញបានចេញវាចាថាហើយ គឺពួកអាឯងនេះ អញមិនសុំឃើញមុខសោះ ទាំងដីមេឃអាកាសទាំងអស់ក៏មិនសុំឲ្យជាប់ គ្នាឡើយ ។

ខណៈនោះហានគុនទិងជ័រថាយមិនឆ្លើយតបសោះ ក្រឡេកទៅ សួរមាហាននាងក្រោយថា នរណានឹងអាសាចេញច្បាំង មានទាហាន ម្នាក់ឈ្មោះហៃសុីនឆ្លើយទទួលអាសា ហើយក៏កាន់លំពែងជិះសេះចេញ ទៅ ព្រះចៅឡៅពីប្រថាប់នៅពីមុខទ័ពនោះ ទៀវចៅជិះសេះកាន់លំ· ពែងរេមព្រះអង្គ លុះឃើញហៃសុីនជិះសេះចេញមកកាន់លំពែង ទៀវចៅ ក៏ខឹងណាស់ស្រែកសន្ធឹក ហើយបំផាយសេះត្រង់ទៅប្រយុទ្ធគ្នានឹងហៃ សុីន ៗ បានតស៊ូសំឡេងទៀវចៅស្រែកសន្ធឹកខ្លាំងណាស់ ក៏តក់ស្លុតនិង រត់ចេញ ។

ឯជីវលេងជាប្អូនជ័រថាយឃើញហៃសុីននឹងរត់ ក៏បរសេះស្ទុះពីខ្នុទៅ ជួយ គួនហ៊ុនឃើញជីវលេងចេញទៅជួយដូច្នោះ ក៏បំបោលសេះកាំងារ

ះបញ្ចេញទៅតទល់នឹងដំរីផង ទាំង ២ ខាងក៏តាំងតែប្រយុទ្ធគ្នាទៅវិញ-មក ខៀវចៅស្រែកសន្ធឹកះហើយក៏ស្ទុះចូលទៅលើកលំពែងបាក់ត្រូវហេស៊ុនធ្លាក់ពីលើសេះស្លាប់ គួនហ៊ុនបានចំណាប់ក៏កាប់ដំរីផងស្លាប់ទៅទៀត ហើយគួនហ៊ុន, ខៀវចៅក៏បំបាយសេះត្រង់ទៅទីជំរុំនឹងហានតុង, ដំរីថាយទៀត ហានតុង, ដំរីថាយឃើញគួនហ៊ុន ខៀវចៅមានថ្វីដៃខ្លាំងពូកែណាស់ជាជាងខ្លួនជាចាស់ ក៏ក្រឡាស់បរសេះរត់ចូលបន្ទាយ គួនហ៊ុន, ខៀវចៅក៏បំបោលសេះដេញតាមទៅ ។

ខណៈនោះព្រះចៅឡៅពីទតព្រះនេត្រឃើញថ្វីដៃគួនហ៊ុន, ខៀវចៅក៏គិតនឹករឭកដល់គួនអ៊ូ, ខៀវហ៊ុយណាស់ លុះលាន់ព្រះឱស្ឋសរសើរ ២ នាក់នោះថា មិនបង់ប្រយោជន៍ខ្មោចអាពុកបានបង្កើតកូននេះមកពេញជាកូនខ្លា ហើយបង្គាប់ពលយោធាជើងទឹកនិងជើងគោកឲ្យចុំបញ្ចូលគ្នាលើកទៅព័ទ្ធហែកចំលាយបន្ទាយបានសម្លាប់ទាហានស្រុកកាំងតាំងស្លាប់ជាច្រើនណាស់ ឈាមហូរជាត្លុកត្រពាំងលិចត្រឹមខ្នងជើង ឯកាំងឡេងនាយទ័ពទឹកក៏រត្បាវាំងខ្លួននៅក្នុងទូក លុះបានឮសំឡេងស្រែកហោកឹកកងបែកទាហានមកក៏ទឹកភ័យណាស់ ផ្លាស់ថយទ័ពទូកទៅឡើងប្រាំងហើយជិះរត់អស់ទៅ ។

ពេលនោះសៈម៉ៅខាចៅហ្វាយស្រុកឡាំម៉ាន់ ដែលលើកទ័ពមក

ជួយព្រះចៅឡូវពីនោះ លុះឃើញកាំឡេងជិះសេះរត់ទៅ ក៏ឲ្យទាហាន យកធ្នូបាញ់សំដៅត្រូវកំភ្លៀងកាំឡេងទៀបទីងធ្លាក់ពីលើសេះ កាំឡេងកន្ត្រាក់ដកព្រួញមិនរួច ក៏បំបោលសេះរត់ទៅដំបន់អ៊ូទី មានសេចក្ដីឈឺចាប់សព្វសព៌ាង្គកាយ ក៏ចុះពីលើសេះវេះទៅអង្គុយក្រោមម្លប់ឈើ ១ ធំផ្អែកសម្ងំឲ្យបាត់ពើតពិស ៗ ព្រួញក៏កំរើកឡើងសព្វសាច់ កាំឡេងក៏ដាច់ខ្យល់ស្លាប់ នោះមានក្អែកធ្វើសំបុកនៅលើចុងឈើនោះ ក៏ចុះមកចោមរោមសពកាំឡេងជុំវិញ ទាហានដែលសល់ពីស្លាប់រត់ទៅប្រុងទះ ក៏ហួសទៅទូលព្រះចៅស៊ុនគួន ៗ ជ្រាបថាកាំឡេងស្លាប់ហើយ ក៏សោកា-ល័យពុំវៃស្ដាយកាំឡេងពន់ប្រមាណ ថាម៉្លេះហើយមុខជាអស់រកបាននាយទាហានដូចេះ ទើបត្រាស់បង្គាប់ភ្នាក់ងារឲ្យទៅនាំសពនោះយកមករៀបចំបញ្ចុះទុកនៅដំបន់អ៊ូទី ហើយសង់ខ្ទមអ្នកតា ១ នៅពីមុខសពនោះ ៗ

ឯព្រះចៅឡូវពីបានជ័យជំនះហើយ ក៏ឲ្យត្រឡប់កងទ័ពទៅចូលបន្ទាយហើយទ្រង់ត្រួតត្រាមើលក៏ឃើញទាហានទាំងពួងនៅគ្រប់គ្នា បាត់តែគួនហ៊ិនម្នាក់ឯង ក៏ទ្រង់ចំបែងព្រះទ័យណាស់ ត្រាស់ប្រើទៀវប៉ៅឲ្យលើកទាហានញែកគ្នាទៅតាមជាច្រើនផ្លូវ ទៀវប៉ៅក៏លើកទាហានញែកទៅតាម ៗ

គួនហ៊ិនក៏បំបោលសេះដេញតាមក្មួចៀង ទៅដោយក្ដៅចិត្តគិតតែ

សងសឹកក្លួចៀនឲ្យបាន   ព្រោះឈ្មោះនេះសម្លាប់គួនអ៊ូជាបិតា   បេះតែផ្ទេផ្ទាដេញប្រកិតតាមទៅទាល់តែដល់ពេលព្រលប់   ឯក្លួចៀនខ្លាចគួនហ៊ុនតាមសម្លាប់ក៏បំបោលសេះ វេះត្រឡប់ចូលត្រសុករុកព្រៃទៅតាមប្រកភ្នំ លុះយប់ងងឹតណាស់ក៏ព្រាសបែកពីគ្នា   គួនហ៊ុនក៏ពត្រឡប់ទៅរកទ័ពធំពុំឃើញ បេះតែបរសេះវេះវិលវល់ពុំយល់មាគ៌ា ឃើញព្រះចន្ទ្រារឿងរះក៏បរសេះទៅតាមចន្លោះព្រៃប្រហែលយាម ២ ទើបដល់ភូមិ នៅក្បែរជើងភ្នំ   មានផ្ទះ ១ ឃើញភ្លើងភ្លឺនៅចំពីមុខ   គួនហ៊ុនក៏លោតចុះព្រុះពីលើខ្នងសេះវេះចូលទៅក្នុងភូមិនោះ   ដល់ទៅផ្ទះហើយក៏គោះទ្វារហៅ ៗ

ពេលនោះតាចាស់ម្ចាស់ផ្ទះបានឮសូរគេគោះទ្វារពីក្រៅ ក៏ក្រោកទៅម្នីម្នាបើកទ្វារចេញមកហើយសាកសួរថា   អ្នកនេះមកពីណា   មានការអ្វីពេលថ្មើរណេះ   គួនហ៊ុនឆ្លើយថា   ខ្ញុំជាទាហានបានដេញពួកខ្មាំងទាំងយប់   ត្រឡប់ត្រឡិនទាល់តែវង្វេងផ្លូវដើរមកត្រូវលើផ្ទះតានេះ   ពេលថ្មើរណេះក៏ហួសវេលា   សុំតាអាណិតឲ្យបាយទទួលទាន ១ ពេលហើយឈប់ស្នាក់ ១ យប់   ព្រឹកស្អែកនឹងលាទៅទៀត   តាចាស់មានចិត្តសប្បុរសក៏អញ្ជើញគួនហ៊ុនឲ្យចូលទៅថា   អ្នកនៅអង្គុយលេងសិន   ខ្ញុំនឹងចូលទៅចំអិនអាហារឲ្យពិសា   ថាហើយក៏អុជចង្កៀង ១ ដាក់លើតុ   ខ្លួនក៏ចូលទៅដាំស្លស្លុកនឹងលើកមកឲ្យគួនហ៊ុនអាស្រ័យ លុះគួនហ៊ុនឃើញតាចាស់អុជចង្កៀងភ្លឺឡើង   ក៏ក្រឡេកទៅឃើញរូបក្នុងព្រះបត់ពិតជារូបគួនអ៊ូជា

បិតា ដែលតាចាស់ទុកបូជាលើហ៊ឹង គួនហ៊ិនសំឡឹងយល់ជាក់ក៏ជាក់មុខក្រាបទួញយំនៅទីនោះ ។

តាចាស់ឆ្ងល់ណាស់ក៏សួរថា ហេតុម្តេចបានជាអ្នកឃើញរូបកង្ទព្រះនេះហើយក៏យំដូច្នេះ គួនហ៊ិនឆ្លើយថា រូបនេះហើយគឺបិតារបស់ខ្ញុំ តាចាស់ឮដូច្នោះក៏ពិគ្រោះ មើលមែបភាពរូបកង្ទធាកនឹងរូបមុខមាត់គួនហ៊ិនប្រហែលគ្នា ទើបក្រាបសិរសាសំពះគួនហ៊ិន ៗ ក៏សួរថា ហេតុប្រការម្តេចបានជាគូររូបបិតាខ្ញុំទុកដូច្នេះ តាចាស់ឆ្លើយថា រូបលោកនេះកាលនៅរស់នៅឡើយ រមែងរន្ទឹឮល្បី មនុស្សប្រុសស្រីស្រឡាញ់ពេញអានគ្រប់កន្លែង លុះលោកនេះធ្វើកាលកិរិយាក្ស័យជីវិតទៅ ក៏នៅបានជាទេព្វក្សសិទ្ធិស័ក្តិពូកែណាស់ ហេតុនេះទើបមហាជនទាំងឡាយនាំគ្នាខ្វល់ខ្វាយគោរពពេញអានជាទីពឹងពំនាក់ គូររូបលោកមកដាក់ទុកបូជាគ្រប់គ្រឹហាស្ថាន ថាហើយតាចាស់ក៏ចូលទៅលើកថាសចានអាហារមកឲ្យគួនហ៊ិនបរិភោគ ហើយតាចាស់ក៏ចុះទៅដឹកសេះគួនហ៊ិនមកចងទុកក្រោមផ្ទះ ហើយឡើងមកបិទទ្វារផ្ទះរៀបនឹងនិទ្រា ។

ឯក្អែកបៀនដែលរត់ពីគួនហ៊ិនទៅ លុះយប់ជ្រៅហើយក៏បរសេះគេចត្រឡប់រកផ្លូវនឹងវេះទៅឲ្យផុតពីដៃគួនហ៊ិន ជាបែជន្យកម្មនាំបណ្តាលឲ្យក្អែកបៀនវង្វេងមាគ៌ាទៅពារលើផ្ទះតាចាស់ដែលគួនហ៊ិនសំណាក់នោះ លុះក្អែកបៀនក្រឡេកទៅឃើញផ្ទះក្បែរភ្លឺក៏ដម្រង់ចូលទៅ ហើយចុះពីលើសេះ

ដើរចូលទៅដល់ទ្វារផ្ទះគោះហៅពីក្រៅ គ្រានោះតាចាស់កំពុងនិយាយនឹងគួនហ៊ុនក្នុងផ្ទះ លុះឮស្គរគោះទ្វារហៅពីក្រៅ ក៏ក្រោកដើរសំដៅទៅសួរថា នណារហៅ មានការអ្វីមករកយើងថ្មើរណេះ ក្លូចៀងឆ្លើយថា ខ្ញុំឈ្មោះក្លូចៀងទាហានស្រុកកាំងតាំង មកពីចម្បាំងសុំសំណាក់១យប់ ព្រឹកឡើងនឹងទៅ ។

គួនហ៊ុនឮច្បាស់ថាឈ្មោះក្លូចៀង ក៏ផ្លៀងខ្លួនលូកទៅចាប់ដាវ ក្រោកស្ទុះភ្ញៀតទៅដល់មាត់ទ្វារ តាចាស់ម៉្មាបើកទ្វារឡើងភ្លើងចាំងទៅឃើញច្បាស់ គួនហ៊ុនស្រែករ៉ុសថា អាទាហានស្រុកកាំងតាំងជាហើយ អាឯងកុំរត់ គួនហ៊ុនក៏លោតទៅកាប់ ក្លូចៀងក៏គេចប្រញាប់រត់ទៅដោយឮសំឡេងច្បាស់ជាគួនហ៊ុនក៏ភ័យណាស់ ទទួលគ្រោះឡូកទៅឃើញគួនអ៊ីដែលស្លាប់នៅឈរពាំងពីមុខ កាន់ដាវលើកឡើងនឹងកាប់ក៏ដូចគេភ្ញាក់ដួលចុះ គួនហ៊ុនក៏ស្ទុះទៅទាន់កាប់ក្លូចៀងស្លាប់នៅទីនោះ ហើយយកដាវរបស់គួនអ៊ីជាបិតា ដែលក្លូចៀងយកបានទៅនោះបានមកវិញ ហើយក៏ពុះទ្រូងអារយកថ្លើមបេះដូងក្លូចៀង ឡើងទៅធ្វើពលីការសែនឲ្យបិតាលើផ្ទះតាចាស់ រួចកាត់យកក្បាលក្លូចៀងចងព្រនាក់នឹងកែបសេះ លុះព្រឹកឡើងគួនហ៊ុនក៏លាតាចាស់ឡើងសេះត្រឡប់ទៅ ឯតាចាស់នោះលុះឃើញគួនហ៊ុនទៅហើយគិតខ្លាចខុស ក៏អូសខ្មោចក្លូចៀងទៅផុតរំលាយបង់ ។

ខណៈនោះម៉ាតុងជិះសេះបែករត់ក្នុងព្រៃ ពួកទាហានក៏រវៀសរវៃតាមអោប្រហែល ២០០ នាក់ ប្រទះនឹងគួនហ៊ុនព្រនាក់ក្បាលកូនចៀងបរតម្រង់មកក៏នឹកខឹងណាស់ បំបោលសេះចូលទៅព័ទ្ធគួនហ៊ុន ។ ឃើញម៉ាតុងជាពួកកូនចៀងក៏ខឹងណាស់បរសេះចូលទៅប្រយុទ្ធគ្នា ពួកទាហានម៉ាតុងក៏ស្រែកហ៊ោគឹកកងចូលទៅព័ទ្ធជុំវិញខ្លួនគួនហ៊ុន ។

វេលានោះទៀវចៅដែលលើកគ្នាទៅតាមរកគួនហ៊ុន លុះឮសំឡេងហ៊ោក៏បន្ទុំបរសេះដេញទាហានរុកបំពានចូលទៅ ខាងម៉ាតុងឃើញទ័ពជំនួយមកច្រើនណាស់ក៏ក្រឡាស់ថយរត់ទៅ ទៀវចៅក៏សន្ទុញដេញតាមពីក្រោយអោប្រទះនឹងគួនហ៊ុន ហើយក៏នាំគ្នាដេញសង្កិនទៅប្រហែល ៥០ សិនមិនទាន់ក៏នាំគ្នាត្រឡប់មកវិញ ទៀវចៅនិងគួនហ៊ុននោះមិញក៏លើកទ័ពចូលទៅក្រាបបង្គំគាល់ព្រះចៅឡេវពី ថ្វាយក្បាលកូនចៀងហើយក៏ពណ៌នារឿងរ៉ាវថ្វាយទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់គ្រប់ប្រការ ព្រះចៅឡេវពីក៏ទ្រង់មានព្រះទ័យសោមនស្សពន់ប្រមាណ នឹកសរសើរទៅដល់គួនអ៊ូថាប្អូនអញពេញជាជាតិទាហានមិនបង់សន្ដានដែលបានស្រឡាញ់គ្នាមកនោះឡើយ សូម្បីស្លាប់ទៅជាខ្មោចហើយ ក៏នៅឧស្សាហ៍តាមទៅជួយកូនឲ្យបានសងសឹកនឹងខ្មាំងសត្រូវជាគូព្យាបាទ ហើយត្រាស់បង្គាប់ឲ្យអាមាត្យរៀបតុតាំងលៀងភោជនាហារប្រទានទៀវចៅ, គួនហ៊ុនបរិភោគជាមួយនឹងទាហានទាំងពួង ។

ឯម៉ាតុនដែលរត់ទៅក៏ប្រទះនឹងហាន់តុង, ដីវថាយ ហើយគិតគ្នាតាំងបន្ទាយបញ្ចុះបញ្ចូលប្រមូលទាហានដែលបែករត់ចូលព្រៃ លុះបានទាហានច្រើនហើយ ក៏ចាត់ចែងឲ្យយាមល្បាតលាតត្រវែល មើលផ្លូវក្រុងសត្រូវលើកទៅញាំញី ម៉ាតុនក៏ថា ទ័ពតាំងនៅទីកន្លែងជាមួយគ្នាមិនស្រួលទេ ត្រូវឲ្យហាន់តុង, ដីវថាយរក្សាបន្ទាយនៅទីនេះចុះ ខ្ញុំនឹងប៊ីហាង, ប៉ៅសូយិននឹងលើកទាហានទៅតាំងបន្ទាយនៅដំបន់កាំងជូ នោះហាន់តុង ដីវថាយក៏យល់ឃើញត្រូវ ម៉ាតុនក៏ចាត់ចែងចែងទាហាន ហើយក៏លើកទ័ពទៅបោះបន្ទាយនៅដំបន់កាំងជូ ។

ក្នុងពេលយប់នោះ ទាហានទាំងពួងក៏ស្រែកយំទ្រហឹងក្នុងបន្ទាយ ប៊ីហាងឮដូច្នោះ ក៏ពិភាល់ក្នុងចិត្តណាស់ ទើបផ្អៀងត្រចៀកស្ដាប់សព្ទសំដី តើវាទាំងនិយាយគ្នាប្រការម្ដេចខ្លះ ឮទាហានពួក ១ យំនិយាយគ្នាថា យើងពលគ្នាសុទ្ធតែទាហានស្រុកកេងជីវ ព្រោះអាលីបទ៉ះធ្វើកលឧបាយ ឯប៊ីហាងនិងប៉ៅស៊ូយិនសោត វាក៏ជាពួកលសឹកខាងក្នុង បានជាខូចបង់ស្រុកកេងជីវ ចំណែកគួនអ៊ូពៅហ្វាយយើងក៏ស្លាប់អស់ទៅ ខ្លួនយើងពលគ្នាក៏ធ្លាក់មកជាទាហានស្រុកកាំងតាំង ឥឡូវព្រះចៅឡៅពីក៏លើកទ័ពមកច្បាំងព្រះអង្គឯងហើយ កាលណាឡើយស្រុកកាំងតាំងនឹងគង់នៅបាន

(នៅមានត)

ឯកសារក្រាំង និង សាស្ត្រាស្លឹករឹត

ដែលមាននៅពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ

លោកញ៉ុក-ថែម រៀបរៀង

ចំណងជើង : “សាស្ត្រា សុបិនសៀម” .

អ្នកនិពន្ធ : រកពុំទាន់ឃើញ ។

កាលបរិច្ឆេទ : ក៏មិនបានបញ្ជាក់ក្នុងអត្ថបទ .

របៀបនិពន្ធ : ពាក្យកាព្យ បទភាគគតិ – ព្រហ្មគីតិ – កុជង្គ.
លីលា ពំនោល ។

ប្រភពរឿង : ឥទ្ធិពល ពុទ្ធនិយមផ្សំនឹងទំនៀមទម្លាប់ស្រុក ។

លក្ខណៈឯកសារ: សាស្ត្រាស្លឹករឹត ១ ខ្សែមាន ២៩ សន្លឹក ឯកសារ
នេះ ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ បានមកអំពីវត្តបឹង
ខ្សាច់ដែរ ចុះលេខ ១៤០៨ ។

អត្ថបទផ្ដើម : ៙ នមាមិហំ ពុទ្ធសេដ្ឋំ លោកុត្តមោ គុណគុណំ
សរំធម្មោ វិយដេយ្យា មារសេនំ ។ . . .
. . . .

អញខ្ញុំសូមពរ អស់ទេពនិករ ជ្រោម
ជ្រែងរក្សា សួគ៌សោឡសព្រហ្ម សូមសុំចេស្តា
និរនេសទុក្ខា សុខសព្វកត្រ៏ ។ សូមគបអំបូរ
អម្បាលត្រកូល ត្រកាលជាតិ ជាឧត្តមយេ
វិសេសធិបតី ធិបតិន្ទជាឥ - សូរសព្វក្ដីបាន ។
. . . . ។ល ។

អត្ថបទបញ្ចប់ : ហៃជនទាំងឡាយ ស្ដាប់ពាក្យបរិយាយ និទាន
នេះណា ត្រង់ត្រាប់ស្ដាប់ធម៌ ប្រសើរថ្លៃថ្លា
ព្រះអង្គទេសនា ប្រោសសត្វសព្វហ៊ាន ។ គួរ
គិតឧស្សាហ៍ ធ្វើបុណ្យ បាច់ា សន្សំឲ្យបាន
មគ្គផលជាស្ពាន ចៀសរាំងចាកបាន អបាយ
ឲ្យបាន ដល់និព្វានហោង ។

x x x

បំណងជើង : " សាស្រ្តាសេចក្ដីមាតុគុណថ្លៃង "

អ្នកនិពន្ធ : រកពុំបានឃើញ ។

កាលបរិច្ឆេទ : គ្មានបញ្ជាក់ក្នុងអត្ថបទ ។

របៀបនិពន្ធ: ពាក្យកាព្យ : បទកាកគតិ ។

ប្រភពរឿង: បុត្រមានចិត្តកតញ្ញូ ចំពោះមាតាឪពុកទុំ-
និយម ។

លក្ខណៈឯកសារ: សាស្ត្រាស្លឹករឹត ១ ខ្សែមាន ១៧ សន្លឹក ។
ឯកសារនេះ បានមកពីណា គ្មានបញ្ជាក់ទេ
ចុះលេខ ឯកសារ ១៤០៥ ។

អត្ថបទផ្តើម: ៙ បទកាកគតិ ។ អហំវន្ទា កាយចិន្តា
បីតិព្រមផង លុតលើកហត្ថា សោភាចាំផ្សង
ផ្សរផ្គាប់ផ្គត់ផ្គង ដាក់ដល់សិរសា ។ ស្មើផ្កា
ឈូកធំ ទំពុកន់ឧត្តម ប្រសើរថ្លៃថ្លា ថ្វាត់ថ្វាយ
បង្គំ ប្រណមវន្ទា នៃព្រះភគវា សារពេជ្ញ
ញាណញ្ញេយ្យ ។ . . . . ។ល។

អត្ថបទបញ្ចប់: អស់អាថ៌និយាយ យើងខ្ញុំស្រស់ស្រាយ ស្រេច
ចារចប់ផ្ទង់ ក្នុងព្រះសាសនា ប្រែជាបទហោង
តាមដោយគន្លង ព្រះធម៌ថ្លាថ្លៃ ។ ទោះគាប់

ទោះខុស ទោះលើសទោះលស់ ពាក្យផងដទៃ
ក្រែងលោកឯណា ប្រាជ្ញាឈ្លាសវៃ សូមលោក
ប្រស្រ័យ ជួយតម្រង់ផង ។ បើអ្នកឯណា
មួយមានប្រាជ្ញា ធ្វើដោយគន្លង បានចារសេរ
សេរ ជាកេរ្តិ៍ផលផង អ្នកនោះឯងហោង ប្រ·
សើរពេកក្រៃ ។ គួរចាំគួរស្តាប់ គួរសួរត្រង់
ត្រាប់ តាមច្បាប់នេះនៃ និងបានសម្បត្តិ សួគ៌
ថ្កាត់ថ្កាថ្កៃ រៀងរួចដល់ព្វ ត្រើយនិព្វានហោង ។

x x x

ចំណងជើង : *« សាស្ត្រា ច្បាប់ក្រមធំ »*(១)

អ្នកនិពន្ធ : *រកពុំទាន់ឃើញ ។*

កាលបរិច្ឆេទ : *កវែតបញ្ជាក់ ក្នុងអត្ថបទ ។*

របៀបនិពន្ធ : *ពាក្យកាព្យ : បទកាកគតិ និងបទព្រហ្មគីតិ ។*

១– ច្បាប់ក្រមធំនេះ មានលក្ខណៈប្លែក ពីច្បាប់ប្រុសដទៃទៀតជាច្រើន ។ ពាក្យទូន្មានគ្រូ បង្ហាញសិស្សឲ្យចេះគោរព ទំនៀមទំលាប់ស្រុក និងប្រពៃណីរបស់សង្គម ក្នុងសម័យដែលខ្លួនរស់នៅ ដើម្បីជៀសវាង នូវគ្រោះថ្នាក់ និងឧបសគ្គផ្សេងៗ ក្នុងការសាងជីវភាពរបស់ខ្លួន ព្រមទាំងជឿគោរពប្រតិបត្តិ តាមច្បាប់ព្រះពុទ្ធផង ។

ប្រភពរឿង: គ្រូទូន្មានសិស្សតាមប្រពៃណី និងតាមសីលធម៌ពុទ្ធនិយម ។

លក្ខណៈឯកសារ: សាស្ត្រាស្លឹករឹត ១ ខ្សែមាន ១៥ សន្លឹក ឯកសារនេះ ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ បានមកអំពីវត្តបឹងខ្យាង ចុះលេខ ១៤០៥ ដែរ ។

អត្ថបទដើម: ៙ នេះបទកាកគតិ ។ ខ្ញុំអរទុនអង្គ ទន្ទាប
ក្រាបក្រុង ក្រួញក្រាបអាត្មា លុតលើកទសករ
ប្រៀបប្រមហត្ថា ដោមដាក់សិរសា ក្រាប
ថ្វាយបង្គំ ។ សម្ដេចព្រះស្រី មុនីធិបតី
សព្វញ្ញូជាធំ គ្រូគ្រប់ទេវតា សុភន្តព្រហ្ម
ស្ដែងស្ដេចតែងបំ – បាត់បាបសម្តាយ ។
. . . . ។ល។

អត្ថបទបញ្ចប់: ខ្លួនគ្រូចាស់ណាស់ហើយ ហៃសិស្សាអើយ
ស្ដាប់ពុទ្ធដីកា រេកដោយកាមា ទុនត្រង់ត្រាប់
ស្ដាប់ឲ្យបាន ។ គ្រូចាស់ដកទៅ ទុកពាក្យ
នៅតែងទូន្មាន ទុកឲ្យជាប្រធាន ស្មើគ្រូនៅ

បានកេរ្តិ៍ ។ គ្រូប្រដៅសិស្សទេ រែងជ្រើសរើ
ក្មេងពុទ្ធដីកា តម្រូវចងសាស្ត្រា ជាសាក្សី
បន្ទាល់ទុក ។ ផ្ដែផ្ដាំសព្វសេចគ្រប់ អ្នកណា
ក្មេងតទៅមុខ បើអ្នកមានក្ដីទុក្ខ រឹងទោសពុំ
ដែលត្រូវ ។ ត្បិតចារទុកជាច្បាប់ ប្រដៅប្រាប់
ប្រៀបផ្គាប់ផ្គូរ ព្រោះឯងក្មេងពាក្យគ្រូ គឺកម្ម
ពៀរខ្លួនឯងហោង ។ បរិបូណ៌ស្រេចគ្រាន់
គ្រប់ បានជួបចប់អស់បរិយាយ ចាំពាក្យណា
អ្នកកាយ ជាស្បូវបម៉្វែះឯងហោង ។

x x x

បំណងដើម: "សាស្ត្រា ច្បាប់ថ្មី"

អ្នកនិពន្ធ: រកពុំទាន់ឃើញ ។

កាលបរិច្ឆេទ: គ្មានបញ្ជាក់ ក្នុងអត្ថបទ ។

របៀបនិពន្ធ: ពាក្យកាព្យ : បទព្រហ្មគីតិ ។

ប្រភពរឿង: ពាក្យទូន្មាន តាមលំអានសុជីវធម៌ និងប្រពៃ-
ណីខ្មែរជំនាន់ដើម ។

លក្ខណៈឯកសារ: សាស្ត្រាស្លឹករឹត ១ ខ្សែមាន ៧ សន្លឹកកន្ទុះ ។ ឯកសារនេះ ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យបានមកអំពីវត្តព្រែកថ្មីង កាលពី គ.ស. ១៩៤៣ ចុះលេខ ១៤០៥ ដែរ ។

អត្ថបទផ្តើម: ខ្ញុំ ថែងចងជាច្បាប់ច្បង តាមទំនងបទព្រហ្មគីតិ ខ្មែរលាវសៀមព្រេងព្រឹទ្ធ នូវចិនយួនបេះពាក្យ ខ្មែរ ។ គួរចងចាំដាក់អង្គ គួរតម្រង់ចិត្តឲ្យទៀង គួរគិតកុំឲ្យឃ្លៀង ជាលក្ខណ៍ក្នុងប្រុងគំនិត ។ . . . . ។ល។

អត្ថបទបញ្ចប់: បើអ្នកណាមួយមើល កុំថាព្រើលលើកពុំត្រូវ កុំសើចដៀលខ្ញុំគួរ សូមតម្រូវតម្រង់ផង ។ ពោះបីបើខាតខុស ក្រែងលើសលស់ពាក្យគ្គាំ គង់ ពុំត្រូវដោយទំនង មិនដូចច្បាប់ព្រេងមកនៃ ។ កិច្ចកាព្យពាយរៀបនោះ ច្បាប់ចំពោះពីបុរាណ ថែងចប់កាព្យទិទាន សូមប្រត្រឹមម៉្ទះឯងហោង ។

x x x

បំណងជើង : " សាស្ត្រាល្បើកកន្សែវិជ្ជា "

អ្នកនិពន្ធ : រកពុំទាន់ឃើញ ។

កាលបរិច្ឆេទ : គ្មានបញ្ជាក់ កន្សែកបទ ។

របៀបនិពន្ធ : ពាក្យកាព្យ : បទពាក្យ ៧ ។

ប្រភេទរឿង : ទស្សនៈពុទ្ធនិយម ១ អំពីអវិជ្ជា នាំបណ្ដាលឲ្យ
ឲ្យកើតហេតុបច្ច័យ ពាក់ទង្គនគ្នាត ៗ ទៅទៀត ។

លក្ខណៈឯកសារ : សាស្ត្រាស្លឹករឹត ១ ខ្សែមាន ១១ សន្លឹកកន្ទុះ . ។
ឯកសារនេះ ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យបានចារចម្លង
ទុកតាមច្បាប់វត្ត អង្គស ស្រុកគគីរ ខេត្ត
កណ្ដាល កាលពី ព.ស. ២៤៨៧ ចុះលេខ
សាស្ត្រា ១៣៩៩ ។

អត្ថបទផ្ដើម : ៙ នមោ ខ្ញុំសូមនមស្ការ ថ្វាត់ថ្វាយកាយា
ជីវិតតាំង ពុទ្ធធម៌សង្ឃកំង យាវនិព្វានដល់
និព្វាន ។ . . . .
. . . . ។ ល ។ . . .

អត្ថបទបញ្ចប់: ដូច្នេះ គួរចាំគួរឧស្សាហ៍ រកព្រះធម៌ថ្លាកែវ មាសផ្គួន ជាព្រះខ័នពេជ្រកាត់ចំណង ពួក ទោសដែលចង ៥ ប្រការ ។ គួររក្សាសីលគិត ធ្វើទាន សីលសោតជាយានទានអាហារ និង ដើរនិងហោះហើរទៅណា សីលសោតបាន ក្បាដូនដល់ឋាន ។ មានតែពុទ្ធលោកនាំ ទៅ ធម៌មិននៅទៅតាមប្រាណ សង្ឃនាំផ្លូវ ដូនដល់ឋាន ឲ្យបានដល់សុខគឺនិព្វាន ។

x x x

បំណងរឿង: « លោកព្រះធម្មត្រាស់ »

អ្នកនិពន្ធ: ព្រះបាឡាត់ពោធិពម នាម . . ?

កាលបរិច្ឆេទ: ឆ្នាំរកានពស័ក ពុទ្ធសករាជ ២៥៤០? (ប្រ ហែលជា ព. ស. ២៤៤០ ដូច្នេះវិញទេ?) ។

របៀបនិពន្ធ: ពាក្យកាព្យ: បទពាក្យ ៧ ។

ប្រភពរឿង: ថ្លែងអំពីពុទ្ធប្រវត្តិដោយសង្ខេប ។

លក្ខណៈឯកសារ: សាស្ត្រាស្លឹករឹត ១ ខ្សែ មាន ៤៣ សន្លឹក ។ ឯកសារនេះ ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ បានចាត់ឲ្យ

ចារចម្លងតាមច្បាប់វត្តអង្គស គគីរ (កណ្តាល)
កាលពី គ.ស. ១៩៤៤ ចុះលេខ ១៣៩៩ ៗ

អត្ថបទផ្តើម: ៙ តាំងជាល្បិចល្បើកលើកបែងចង តាម
ដោយទំនងពង្សាវតា. ធិបតីច្បាប់ចងអក្ខរា ក្នុង
ឆ្នាំកានពស័ក ៗ ពុទ្ធសករាជ អាចគណនា
ពីរពាន់ត្រូវជាប្រាំរយជាក់ (?) និងសែសិបគត់
កំណត់ស័ក តែងទុកឲ្យអ្នកផងមើលលេង ៗ

. . . . . . ៗ ល ៗ . . . .

អត្ថបទបញ្ចប់: ខ្ញុំសូមឲ្យបានសេចក្តីសុខ កុំឲ្យមានទុក្ខក្នុងអា-
ត្មា ត្រឡប់ទៅកើតទីឋានណា អស់មនុស្ស
ពល់គ្នាសឹងចូលចិត្ត ៗ គំនិតចិត្តត្រង់នឹងអាត្មា
កុំបីមិច្ឆាទិដ្ឋិជិត មាតាបិតាក៏ស្មោះពិត ខ្ញុំសូម
ឲ្យជិតគ្រាសបញ្ញា ៗ សាងសូមប្រាថ្នាសព្វ
កាត់ ឲ្យខ្ញាត់អំពីវដ្តសង្សារ មកកើតហើយ
ស្លាប់ក្តីវេទនា ឲ្យបានសម្រេចនិព្វានហោង ៗ

x x x

បំណងដើង: « សាស្ត្រា ច្បាប់ប្រុសនិងច្បាប់ស្រី[1] »

អ្នកនិពន្ធ: ភិក្ខុ ស៊ុម ។

កាលបរិច្ឆេទ: ថ្ងៃព្រហស្បតិ៍ ខែស្រាពណ៍ ឆ្នាំថោះឯកស័ក

ព.ស. . . . ?

របៀបនិពន្ធ: កាព្យពាក្យ ៧ ។

ប្រភពរឿង: ច្បាប់ទូន្មានកូនប្រុសស្រី តាមប្រពៃណី និងច្បាប់

សីលធម៌ ពុទ្ធនិយម ។

លក្ខណៈឯកសារ: សាស្ត្រាស្លឹករឹត ១ ខ្សែ មាន ២៤ សន្លឹកកន្ទះ ។

ឯកសារនេះ ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ បានថតចម្លងតាមច្បាប់សាស្ត្រាវត្តព្រែកថ្មីង ចុះលេខ ១៤០៨ ។

១– ច្បាប់ប្រុសនិងច្បាប់ស្រី ចងក្រងជាច្បាប់តែមួយជាប់ជាមួយគ្នានេះ មានលក្ខណៈប្លែកពីច្បាប់ប្រុស ឬច្បាប់ស្រី ទាំងវិធីនិពន្ធ ទាំងអត្ថន័យ ដែលបញ្ជាក់ឲ្យយើងយល់ថា « ច្បាប់ប្រុសនិងច្បាប់ស្រី រួមគ្នាតែ ១ ខ្សែនេះ មានចំនួនដល់ ២៤ សន្លឹកកន្ទះ ប្រហែលជាច្បាប់ដែលកវីទើបនិពន្ធឡើងជាន់ក្រោយទេ ! ព្រោះច្បាប់នេះ ប្រើរបៀបនិពន្ធជាកាព្យពាក្យ ៧ ។ ឯច្បាប់ចាស់ច្រើនប្រើ បទកាកគតិ ពំនោល ព្រហ្មគីត ភុជង្គលីលា ។

អត្ថបទផ្ដើម: ៙ ក្នុងសករាជនាថ្ងៃព្រហស្បតិ៍ ខែស្រាពណ៍
ឆ្នាំថោះឯកស័ក វស្សានរដូវត្រូវក្បៀនផ្កាក់
ត្រជាក់ស្ងួនស្ងឹមលន្ទឹមចិត្ត ។ រងាព្រួចព្រឺស្ញើរ
ស្រៀវគ្រុន ស្រពោនស្រពន់ពុំស្បើយស្បិត
ពេលក្ដៅសែនក្ដៅពន់ពេកក្ដិត បែកញើស
ជាបជិតហូរហែង ។ . . . . . .
. . . . ។ល។

អត្ថបទបញ្ចប់: រាចាម្ដាយទុកខ្ញុំនានថា សូរបេនិទានតាមបទ
បាទ លៃលកកែកាព្យទុកជាខ្នាត ក្រែងខាត
លើសលស់ខុសមាត្រា ។ ពុំគាប់ពុំស្ងួនពាក្យ
ពេចន៍ គន្លងកន្ទេចកន្ទៀតណា កុំសើចតិះ
ដៀលដំណៀលថា មេត្តាលបប្រៀតធ្មៀតធ្លាក់
ទៅ ។ ខ្ញុំក្មេងសេចក្ដីគំនិត ទើបរៀនកែគិត
កាព្យនេះក្បូវ ប្រឡោះប្រឡាសផ្ដាសពុំត្រូវ
ស័យសុនដោយនូវគំនិតពាល ។ ខ្ញុំប្រឹងតតោះ
ដោយចិត្តបង់ លើកខ្ញុំនានអង្គប្រុស-ស្រីស្រាល

ឲ្យត្រង់ឲ្យស្អាប់គ្រប់អម្បាល   កុំឲ្យត្រអាល

ដោយតណ្ហា ។ សំដែងគាត់តែងតាមបូរបទ

សូរេចប្រាកដពាក្យពិតណា   ទាំងស្រីទាំងប្រុស

គ្រប់ប្រការ សូរេចនូវមហានិព្វានហោង ។

x x x

បំណងជើង: "សាស្ត្រា កូនចៅល្បើក"

អ្នកនិពន្ធ: រកពុំបានឃើញ ។

កាលបរិច្ឆេទ: គ្មានបញ្ជាក់ ក្នុងអត្ថបទ ។

របៀបនិពន្ធ: ពាក្យកាព្យ បទកាកគតិ និងបទព្រហ្មគីត ។

ប្រភពរឿង: ទូន្មានកូនចៅខ្មែរ តាមប្រពៃណី ។

លក្ខណៈឯកសារ: សាស្ត្រាស្លឹករឹត ១ ខ្សែ មាន ៨ សន្លឹក ។

ឯកសារនេះ ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ បានមក

អំពីវត្តបឹងខ្យាង ចុះលេខ ១៤០៥ ។

អត្ថបទផ្ដើម: ៙ នេះបទកាកកត់ ទើបចងជាបទ តាមដោយ

គន្លង ព្រេងព្រឹទ្ធបុរាណ អ្នកប្រាជ្ញនិទាន

ប្រដៅបុត្រា ។ ហៃកូនពន្លក ស្ងួនអើយ

ÉCOLE … BIBLIOTH… D.P. D'EXTRÊ…

មាសយក បណ្តាំបិតា ឪពុកនេះហាស់ ឥតអ្វី

ឲ្យបា ស្ងួនអើយក្យោ ពាក្យដីពុកនៅ ៗ ឪ

កូនកំសត់ រៀនខុនរៀនអត់ រៀនគិតក្ទងក្រៅ

រៀនខុនលំទោន កុំឲ្យហ្មងសៅ ជិតដល់ខ្លួន

ពៅ ក្ដើដល់ដីពុក ៗ . . . . .

. . . . . . ៗល ៗ

អត្ថបទបញ្ចប់: អ្នកទាបរែងស្អប់ខ្ពស់ ត្បិតពឹងយសគេពុំបាន

អ្នកក្រស្អប់អ្នកមាន ត្បិតពុំបានឲ្យពឹងទ្រព្យ ៗ

អ្នកខ្លៅរែងស្អប់ចេះ ត្បិតតម្រេះគិតគំនាប់ អ្នក

ខ្ពស់រែងស្អប់គាប់ ត្បិតគេពប់តែអ្នកត្រូវ ៗ

ពាក្យនេះអស់ម៉្វះហើយ កូនចៅអើយ

យកទុកទៅ កុំឲ្យអាប់អាសៅ . . .

. . . (បាត់) ៗ ពាក្យនេះស្មើខ្លួន

ហើយ កូនចៅអើយចាំគ្រប់ប្រាណ អស់អាថ៌

ទក់ទាន ជាសូរេចម៉្វះឯងហោង ៗ

x x x

បំណងរឿង: « សាស្ត្រា ព្រះឥសូរលេងពួន[១] »

អ្នកនិពន្ធ: រកពុំបានឃើញ ។

កាលបរិច្ឆេទ: គ្មានបញ្ជាក់ កន្លងអត្ថបទ ។

របៀបនិពន្ធ: ពាក្យកាយ ជាលំនាំទេសនា ។

ប្រភពរឿង: ការបរាជ័យនៃព្រះឥសូរ គឺការបរាជ័យនៃលទ្ធិព្រាហ្មណនិយម (ព្រះឥសូរសុំចុះចូលកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនា) ។

លក្ខណៈឯកសារ: សាស្ត្រាស្លឹករឹត ១ខ្សែមាន ២៧ សន្លឹក ឯកសារនេះ ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ បានចារចម្លងតាមវត្តអង្គស (គគីរ កណ្ដាល) កាលពី គ.ស. ១៩៦៦ ចុះលេខ ១៣៩៩ ។

១– ឯកសារនេះ សមតែកើតឡើងជាយូរអង្វែងមកហើយ ក្នុងសម័យអង្គរ ឬចុងសម័យអង្គរ ព្រោះអ្នកនិពន្ធបានបង្ហាញឲ្យយើងដឹងថា កាលក្នុងជំនាន់នោះ មានការប្រណាំងប្រជែងខាងជំនឿចំពោះលទ្ធិសាសនា ហើយនៅចុងក្រោយបំផុត ជោគជ័យដ៏ធំធេងបានធ្លាក់ទៅលើពុទ្ធសាសនា ដោយតួអង្គអាទិទេព គឺព្រះឥសូរ សុខចិត្តចុះចូលថ្វាយខ្លួនចំពោះព្រះរតនត្រ័យ ។

ប៉ុន្តែ ប្រសិនពិនិត្យពីពាក្យពេចន៍វិញ គេអាចស្មានថា គេទើបនិពន្ធឡើង ប្រហែលក្នុងសម័យលង្វែកទេ ។

អត្ថបទផ្ដើមៈ ៙ ភោ សាធុពេ ៗ ហៃសាធុសប្បុរសផង ទាំងឡាយអើយ យើងនឹងថ្លែង សំដែងពណ៌នា សរសើរដំណើរនាកាលព្រះស្រីសព្វញ្ញុតា· ញាណជាអម្ចាស់នៃយើង ព្រះអង្គគង់ព្រះជន្ម នៅឡើយ ព្រះអង្គតែងព្រះហឫទ័យអាសូរករុ- ណា អស់លោកផងទាំងពួងនោះជាអចិន្ត្រៃយ ដែលនឹងស្រុតលិចលង់ ផុងចូល ទៅក្នុងវង់ សមុទ្រសាគរ គោលគឺភពវដ្តសង្សារ ប្រកឡ អណ្តូងជ្រៅនោះឡើយ ៗ . . . ៗល ៗ

អត្ថបទបញ្ចប់ៈ ហៃសាធុសប្បុរសផងទាំងឡាយអើយ នរអ្នក ឯណាមួយ បានដឹងសភាពដូច្នេះហើយ ក៏ឲ្យ ប្រាសបង់នូវចិត្តមិច្ឆាទិដ្ឋិនោះបង់ហើយ មកយក ព្រះពុទ្ធព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃជាពំនាក់ ដូចព្រះឥស្សូរ នោះហើយ ទោះយោបទឹងប្រាថ្នាជាព្រះឥន្ទ ព្រះ ព្រហ្មជាស្តេចចក្រពត្តិរាជ នូវព្រះបច្ចេកពោធិអរ- ហន្តទីណាស្រពផងក្តី ក៏សឹងបាន ទោះពុំនោះ

សោត និងប្រាថ្នាជាព្រះពុទ្ធ កំសឹងបាន

ប្រាកដ ដូចព្រះឥសូរនោះហោង ។

បពិត្រអើយ រើយើងសុំដៃងថ្ងៃនិទាននេះមិញ

និងដុំតំកំបប់ ឥតបការេន ជាសូរបន្ទូលប្រការ

អម្បាលណោះហោង ។

x x x

បំណងជើង : " សាស្ត្រា ក្បួនយោគី "(១)

អ្នកនិពន្ធ : រកពុំទាន់ឃើញ ។

កាលបរិច្ឆេទ : គ្មានបញ្ជាក់កន្លងអត្ថបទ ។

របៀបនិពន្ធ : ពាក្យពេយ : ទំនងល្បើកទេសនា ។

ប្រភពរឿង : ទំនៀមទម្លាប់ និងប្រពៃណីពីបុរាណ ។

លក្ខណៈឯកសារ: សាស្ត្រាស្លឹករឹត ១ ខ្សែ មាន ៣៤ សន្លឹកកន្ទះ

ឯកសារនេះ ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ បានចារចម្លង

១– ក្បួននេះ សមជាក្បួនសម្រាប់ប្រើការក្នុងព្រហ្មញ្ញសាសនា ក្នុងសម័យបុរាណ ។ តមកៈក្រោយទៀត ប្រជាជនបានផ្លាស់ជំនឿថ្មី គឺបែរមកជឿគោរពពុទ្ធសាសនាវិញ ទើបគេបញ្ចូលឥទ្ធិពលពុទ្ធនិយមទៅក្នុងទំនៀមទម្លាប់ចាស់ទេដឹង ?

តាមច្បាប់គ្រូអង្គុស (គត៌ កណ្តាល) កាលពី

គ.ស. ១៩៦៤ ចុះលេខ ១៣៩៩ ។

អត្ថបទផ្តើម: ឳ បុគ្គល ថាបើថយក៏យោហើយ នោះឲ្យកូន

ហៅទៅនិមន្ត ព្រះអាចារ្យទាំង៤អង្គមកជាប្រ

ធាន ។ អាចារ្យរូបក្ខន្ធ ១ អាចារ្យវេទនាក្ខន្ធ ១

អាចារ្យសញ្ញាក្ខន្ធ១ សង្ខារក្ខន្ធ១ ។ អាចារ្យ

ទាំង៤នេះ សឹងប្រព្រឹត្តនូវសិក្ខាវិយាបថ ឲ្យកេក្រ

ព្រះត្រ័យសរណគមន៍ ហើយនូវសីល ៥ ៨ ១០

ឲ្យស្គាល់គុណ នូវទោសស្គាល់ឪពុកទាំង ៥

ស្គាល់ម្តាយទាំង ១៦ ម្តាយទាំង ៨ ស្គាល់បង

ទាំង ៣០ ឲ្យស្គាល់ញាតិកាទាំង ៧ ឲ្យស្គាល់

អាពុកធំទាំង ៤ ស្គាល់ទេវតាទាំង ៤ ស្គាល់

ទិស ៨ ៦ ៤ ស្គាល់អានិសង្សទាំង៥ ព្រះមាតិកា

ទាំង ៨ . . . . ។ល។

អត្ថបទបញ្ចប់: ឲ្យលោកអនុមោទនាថា សាធុ ៗ ហើយ នេះ

បាលីថ្វាយបង្គំសង្ឃ នេះគឺអ្នកនោះឯង ក៏តែង

និងបានផលអានិសង្សនាំនៃអង្គអាត្មា មាតាបិតា

ញាតិកាបុត្រភរិយា នោះរដោះចាកចេញអំពីអស់ បាបពៀរវេរកម្ម នោះឲ្យជ្រះស្រឡះ បង់ចេញ ទៅហោង ។

ឱកាស ឥមានិ សព្វបរិក្ខារានិ វត្ថបរិភោគានិ ពុទ្ធប្បមុខស្ស សង្ឃស្ស ទេម ។ ទុកកត់វេរ អដ្ឋបរិក្ខារផ្កា ។ សុគន្ធវត្ថ មេបិណ្ឌំ ឥទំ បិណ្ឌបាតំ សប្បច្ចយោ ហោន្តុ ។ ទុកកត់វេរបិណ្ឌ ។ នេះសេចក្តីក្សេនយោគី សេចក្តីអស់តែប៉ុណ្ណោះ ហោង ។

x x x

ល្បងសិក្សា

ប្រវត្តិអក្សរសាស្ត្រខ្មែរ

ដោយ លាង ហ័ប‌អាន

សាស្ត្រាចារ្យ នាយកពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ

(ស្រង់ពីមេរៀនវិជ្ជាឋានអប់រំខាងអក្សរសាស្ត្រ)

អក្សរសាស្ត្រខ្មែរ
ពីសម័យបុរាណ មកសម័យបច្ចុប្បន្ន(១)

១– ផ្ដើមសេចក្ដី

មុននឹងលើកយកនូវមេរៀនមកសិក្សារៀបរាប់ គប្បីដឹងជាមុនសិន នូវកម្មវិធីសំរាប់ឆ្នាំសិក្សាទី ៦ ស្ដីអំពីអក្សរសាស្ត្រខ្មែរ សម័យបច្ចុប្បន្ន

---

(១) សៀវភៅនិងអត្ថបទសំរាប់សិក្សាជំនួយមានដូចតទៅ :

— មើលឡើងវិញនូវមេរៀនទី ១០-១១-១២ របស់ ល.ហ.អ ឈ្មោះ "ប្រភេទអត្ថបទ" ទំព័រ ៤៨ ដល់ ៨៦ ឆ្នាំសិក្សា វ.អ.ស. ឆ្នាំ ១៩៦៥-៦៦ សំរាប់ឆ្នាំទី១ ។

— អត្ថបទសន្និសីទរបស់ សហ. ទ្រឹង-ងា ប្រធានសមាគម អ្នកនិពន្ធខ្មែរ ឈ្មោះ "អំពីសមាគមអ្នកនិពន្ធខ្មែរ" ១៥-១១-៦៥ ។

— សៀវភៅ "អក្សរសាស្ត្រខ្មែរ" របស់ សហ. លី-ធាមតេង បោះពុម្ពលើកទី ២ ឆ្នាំ ១៩៦០ ចាប់ពីទំព័រ ៩២ តទៅ ។

— ទស្សនាវដ្ដី "កម្ពុជសុរិយា" ពិសេសពីឆ្នាំ ១៩៦៥-៦៦ ត្រង់អត្ថបទ "ឯកសារសាស្ត្រាស្លឹករឹត និងក្រាំងរបស់លោក ញ៉ុក ថែម និង "ឯកសារកម្ពុជសុរិយា" ប្រមូលរៀបរៀងដោយ សហ. ឱក-តាម ។

ដែលចែកជាផ្នែកលំដាប់លំដោយគ្នាដូចតទៅ (១) ៖

– ការរៀនសារឡើងវិញ ដោយសង្ខេបអំពីប្រវត្តិអក្សរសាស្ត្រខ្មែរ លក្ខណៈនៃអក្សរសាស្ត្រសម័យដើម ។

– ពីអក្សរសាស្ត្រដើមមកអក្សរសាស្ត្រសម័យថ្មី លក្ខណៈនៃអក្សរសាស្ត្រដើមដែលនៅសព្វថ្ងៃ និងការផ្លាស់ប្តូរផ្សេងៗ ។

– ដំណាក់កាល ២ នៃអក្សរសាស្ត្រសម័យបច្ចុប្បន្នពេលអាណាព្យាបាល និងក្រោយឯករាជ្យ - ការកត់ចំណាំអំពីការជ្រើសរើសវិជ្ជានិពន្ធ ។

– អ្នកនិពន្ធសម័យថ្មី (អ្នកនិពន្ធប្រលោមលោក កវី និង អ្នកនិពន្ធរឿងល្ខោន) និងគោលគំនិតថ្មីៗ - ការសិក្សាអំពីគួររៀនវិជ្ជានិពន្ធ សប្បាយ - ការសិក្សាអំពីទំរង់អត្ថបទ :

– ទស្សនាវដ្តី ឈ្មោះ "វិជ្ជាឋាន គរុកោសល្យ" លេខ ១ និង ២ ឆ្នាំ ១៩៥៨ ខែវិច្ឆិកា និងខែឧសភា ១៩៥៩ ច្រង់អត្ថបទតាមអ្នកនិពន្ធខ្មែរ របស់លោក ញ៉ុក ថែម ។

– អត្ថបទរបស់លោក កេង វ៉ាន់សាក់ ផ្សាយពីមហាវិទ្យាល័យអក្សរសាស្ត្រ ឈ្មោះ "ទិដ្ឋភាពខ្លះនៃអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរ" តែងជាភាសាបារាំង ។

– ទស្សនាវដ្តី "អក្សរសាស្ត្រខ្មែរ" លេខ ១៩ ឆ្នាំ ទី៣ ខែវិច្ឆិកា ១៩៦៤ ពិសេសអត្ថបទ សហ. អ៊ុង ម៉ឹង និងម៉ា ឡាយទេម ។

(១) គឺជា កម្មវិធីបង្រៀនអក្សរសាស្ត្រខ្មែរ នៅវិជ្ជាឋានអប់រំអក្សរសាស្ត្រ ឆ្នាំ ១៩៦៥-៦៦ និង ១៩៦៦ ៦៧ របស់សមាគមអ្នកនិពន្ធខ្មែរ ។

របៀបតែងនិងបែបសរសេរ ដោយមានរៀបរាប់ឈ្មោះអ្នកនិពន្ធផង - ការសិក្សាប្រៀបធៀបនឹងសម័យមុនៗ ឬនឹងអក្សរសាស្ត្របរទេសសម័យបច្ចុប្បន្នដទៃទៀត ។

- ការរិះគន់ជាទូទៅលើអក្សរសាស្ត្រសម័យបច្ចុប្បន្ន (រឿងប្រលោមលោក កំណាព្យ រឿងល្ខោន) ។ ទស្សនៈដែលត្រូវស្នើដើម្បីកែទម្រង់គោលគំនិត ព្រមទាំងរបៀបតែងរឿង ។ សារៈសំខាន់នៃការរិះគន់ខាងអក្សរសាស្ត្រ ។

- បញ្ហានានាដែលកើតចំពោះអ្នកនិពន្ធសម័យថ្មី : ការបេះដឹងទូទៅ ការផ្ទុះគំនិត ការជ្រើសរើសវិជ្ជានិពន្ធ ការលំបាកខាងផ្គត់ផ្គង់សម្ភារៈ (បោះពុម្ពផ្សាយសៀវភៅ ។ល។) មធ្យោបាយនានា សំរាប់ដោះស្រាយបញ្ហាទាំងនោះ ។

កត្តានៃការចំរើនរបស់អក្សរសាស្ត្រ : សមាគមអ្នកនិពន្ធខ្មែរ និងសកម្មភាពរបស់សមាគមនេះ មានការប្រជុំអក្សរសាស្ត្រ ការផ្សាយតាមវិទ្យុ សន្និសីទសាធារណៈ ប្រឡងអក្សរសាស្ត្រ ។ល។

- សកម្មភាពនៃរាជរដ្ឋាភិបាលក្នុងវិស័យអក្សរសាស្ត្រ ។

- មធ្យោបាយដើម្បីផ្សាយអក្សរសាស្ត្រ : ការសំរួលជារឿងភាពយន្ត រឿងល្ខោន និងរឿងផ្សាយតាមវិទ្យុ ។

- នៅគ្រាទស្សន៍ទៅអនាគត : តើត្រូវណែនាំអ្នកនិពន្ធក្នុងការបង្កើតអក្សរសាស្ត្រ (១) ឬទេ តាមមធ្យោបាយណា (រង្វាន់អក្សរសាស្ត្រ សិក្ខាសន្និបាតអក្សរសាស្ត្រ វិជ្ជាឋានអប់រំខាងអក្សរសាស្ត្រ ។ល។)

២ - ឃ្លាភ្ជាប់សេចក្តី

មុននឹងចូលទៅក្នុងការសិក្សាអំពីអក្សរសិល្ប៍ប្រវត្តិ តាមកាលសម័យនីមួយៗ យើងលើកយកកាលប្រវត្តិក្នុងប្រវត្តិវិជ្ជាខ្មែរយើងមកលាតត្រដាងជាពន្លឺនៃការសិក្សាសិន ។

៣- កាលប្រវត្តិតាមប្រវត្តិវិជ្ជា

តាមប្រវត្តិវិជ្ជា គេចែកសម័យកាលធំជា ៤ ផ្នែក (២) គឺ :

សម័យកាលទី ១

សម័យនគរភ្នំ (Période du Royaume de la montagne)

គ្រិស្តសតវត្សទី ១ ដល់ទី ៦

---

(១) ការដាក់ថាអក្សរសាស្ត្រនេះ គឺដោយសរសេរតាមកម្មវិធីរបស់វិជ្ជាហិតទេ ។ តាមនៃត្រឹមត្រូវនៃពាក្យ = littérature (œuvre littéraire) ក្នុងទីនេះ គួរប្រើស័ព្ទថា អក្សរសិល្ប៍ វិញ ។

(២) យកតាមលំដាប់ប្រវត្តិវិជ្ជា របស់សហ. ខ្លង.សារិន មេរៀនសំរាប់មហាវិទ្យាល័យអក្សរសាស្ត្រ និងសៀវភៅប្រវត្តិវិជ្ជា ឈ្មោះ Histoire du Cambodge របស់ Mlle M. Giteau, របស់ A. Leclère, A. Dauphin Meunier, អត្ថបទនានាជា ស្នាព្រះហស្តសម្តេចព្រះនរោត្តម-សីហនុ ។

សម័យកាលទី ២

សម័យមុនអង្គរ (Période pré angkorienne) :

ចាប់ពី គ.ស. ៥៥០ ដល់ ៨០២

ព្រះមហាក្សត្រសំខាន់ ៗ ខ្លះក្នុងសម័យកាលនោះមាន :

– *ព្រះបាទភវវរ្ម័នទី ១ (គ.ស. ៥៥០-៦០០)* = Bhava-Varman Ier

– *ព្រះបាទមហេន្ទ្រវរ្ម័ន ចិត្រាសេន (គ.ស. ៦០០-៦១៥)* = Mahendra-Varnan Chitrasena

– *ព្រះបាទឥសានវរ្ម័ន ទី ១ (គ.ស. ៦១៥-៦៣៤)* = Iça-na Varman Ier

– *ព្រះបាទភវវរ្ម័ន ទី ២ (គ.ស. ៦៣៩-៦៥៥)* = Bhava-Varman II

– *ព្រះបាទជ័យវរ្ម័ន ទី ១ (គ.ស. ៦៥៥-៦៨១)* = Jaya-varman Ier

សម័យកាលទី ៣

សម័យអង្គរ (Période angkorienne)

គ្រិស្តសតវត្ស ទី ៩ ដល់ទី ១៤ (គ.ស. ៨០២ ដល់ ១៣៣៦)

ព្រះមហាក្សត្រសំខាន់ៗ ក្នុងសម័យកាលនេះមាន :

- ព្រះបាទជ័យវរ្ម័ន ទី ២ (គ.ស. ៨០២-៨៥០) ដែលកសាងប្រាសាទដំបូងនៅភ្នំគូលែន : Jayavarman II
- ព្រះបាទជ័យវរ្ម័ន ទី ៣ (គ.ស. ៨៥៤-៨៧៧) = Jayavarman III
- ព្រះបាទឥន្ទ្រវរ្ម័ន ទី ១ (គ.ស. ៨៧៧-៨៨៩) = Indravarman Ier
- ព្រះបាទយសោវរ្ម័ន ទី ១ (គ.ស. ៨៨៩-៩០០) = Yaçovarman Ier
- ព្រះបាទហស៌វរ្ម័ន ទី ២ (គ.ស.៩៤១-៩៤៤) = Harshavarman II
- ព្រះបាទរាជេន្ទ្រវរ្ម័ន (គ.ស. ៩៤៤-៩៦៨) Rajendravarman
- ព្រះបាទជ័យវរ្ម័ន ទី ៥ (គ.ស. ៩៦៨-១០០១) = Jayavarman V

ព្រះបាទសូរ្យវរ្ម័នទី១ (គ.ស. ១០០២-១០៥០) = Suryavarman Ier

ព្រះបាទឧទយាទិត្យវរ្ម័ន ទី២ (គ.ស.១០៥០-១០៦៦) = Udayadityàvarman II

– ព្រះបាទហស៌វរ្ម័ន ទី៣ (គ.ស. ១០៦៦-១០៨០) = Harshavarman III

– ព្រះបាទជ័យវរ្ម័ន ទី៦ (គ.ស. ១០៨២ ១១០៧) = Jayavarman VI

– ព្រះបាទធរណីន្ទ្រវរ្ម័ន ទី១ (គ.ស. ១១០៧-១១១២) = Dharanindravarman Ier

– ព្រះបាទសូរ្យវរ្ម័ន ទី២ (គ.ស. ១១១៣-១១៥០) = Suryavarman II

– ព្រះបាទជ័យវរ្ម័ន ទី៧ (គ.ស. ១១៨១-១២០១) = Jayavarman VII

– ព្រះបាទជ័យវរ្ម័ន ទី៩ (គ.ស. ១៣២៧-១៣៣៦) = Jayavarman IX

សម័យកាលទី ៤

សម័យក្រោយអង្គរ (Période Post angkorienne) ចុងគ្រិស្តសតវត្សទី ១៤ ដល់សព្វថ្ងៃ ។ សម័យកាលនេះចែកបានជា ៣ ផ្នែកសំខាន់ៗគឺ :

ផ្នែកទី ១. សម័យលង្វែក (Période de Lovèk) គឺចម្បាំងជាមួយសៀម មកទល់ការបាត់បង់លង្វែក (Des premières guerres siamoises à la prise de Lovèk) (គ.ស. ១៣៣៦–១៥៩៣) គឺចាប់ពីសម័យបាត់បង់អង្គរគង់រជ្ជកាលព្រះបាទ លំពង់ (១៣៤៦–១៣៥១) មកដល់រជ្ជកាលព្រះសត្ថា (Preah Satha) ។

ផ្នែកទី ២.– សម័យក្រុងឧដុង្គឦជ័យ (Période de Oudong) (គ.ស. ១៦១៨–១៨៥៩) ពីរជ្ជកាលព្រះបាទជ័យជេដ្ឋា (Chey Chettha, គ.ស.១៦១៨–១៦២៨) មកដល់រជ្ជកាលព្រះបាទអង្គ ឌួង (Preah Ang Duong, គ.ស.១៨៤៥ ១៨៥៩)

ផ្នែកទី ៣.– សម័យក្រុងភ្នំពេញ (Période de Phnom-Penh) ចាប់ពីគ.ស. ១៨៥៩ មកទល់សព្វថ្ងៃ ។

សម័យនេះចែកជា ៣ កាលទៅទៀតគឺ :

កាលទី ១.– សម័យអាណានិគម : (Pério de sons protectoral) ពីរជ្ជ-កាលព្រះបាទ នរោត្តមទី១ (Preah Norodom Ier) គ.ស. ១៨៦៤ ១៩០៤ មកដល់រជ្ជកាលខាងដើម នៃព្រះករុណា ព្រះបាទ សម្ដេចព្រះ **នរោត្តម-សីហនុវរ្ម័ន** (S. M. Preah Norodom Sihanouk Varman) ថ្ងៃទី ៩ វិច្ឆិកា ១៩៥៣ ។

កាលទី ២.– សម័យកាលឯករាជ្យ = Période de l'Indépendance ចាប់ពីថ្ងៃទី ៩ វិច្ឆិកា ១៩៥៣ មកដល់ថ្ងៃទី ២ មីនា ១៩៥៥ (គឺក្នុងរជ្ជកាលព្រះបាទ **នរោត្តម-សីហនុ** វរ្ម័ន និង ព្រះករុណាព្រះបាទសម្ដេចព្រះ **សុរាម្រិត**)

កាលទី ៣.– សម័យសង្គមរាស្ត្រនិយម: — Période du Sangkum Reastr Niyum (ចាប់ពីកើត "សង្គមរាស្ត្រនិយម" ដែល សម្ដេចព្រះ បិតាឯករាជ្យ ឯកភាពជាតិ ព្រះ **នរោត្តម-សីហនុ** ឧបយុវរាជទ្រង់បង្កើតឡើង គឺទី ២ មីនា ១៩៥៥ មកទល់សព្វថ្ងៃ)

ចុងរជ្ជកាលព្រះបាទសម្ដេចព្រះ **សុរាម្រិត** កាញ្ចនកោដ-

និងសម័យសម្តេចព្រះមហាក្សត្រិយានី ព្រះ **ស៊ីសុវត្ថិ កុសុមៈ** នារីរ័ត្ន ព្រះមាតាជាតិ និងព្រះ **នរោត្តម-សីហនុ** ព្រះប្រមុខរដ្ឋ ។

សំគាល់

សម័យទី ៤ នេះ អាចចែកនិងហៅបានទៀតថា :

ក) *ពី គ.ស. ១៨៦៤ ១៩៥៣ បុនវុឌ្ឍសម័យ :* — Période de la «Renaissance Nationale»

ខ) *ពីថ្ងៃ ៩ វិច្ឆិកា ១៩៥៣ ដល់ថ្ងៃទី ២ មីនា ១៩៥៥ សម័យគណៈបក្ស* (Période des partis)

គ) *ពីថ្ងៃ ២ មីនា ១៩៥៥ មក សម័យឯកភាពជាតិ :* Période d'Unité Nationale *(ឬសម័យសង្គម :* Période du Sangkum*)*

៤– អ្នកនិពន្ធនិងស្នាដៃក្នុងសម័យកាលនីមួយៗ

ទី ១– សម័យកាលទី ១

(សម័យនគរភ្នំគ្រិស្តសតវត្សទី ១ ដល់ទី ៦[១] គ.ស. ១ ដល់ ៥៥០)

---

(១) សូមអានសៀវភៅ G. Coedès, Histoire ancienne des Etats hindouisés d'Extrême-Orient; — P. Pelliot, Le Founan; — A. Bergaigne, Inscriptions de Vo Canh XX Notices et Extraits de manuscrit. XXVII; – G Coedès, Inscriptions du Cambodge T. IV p. 96; សៀវភៅពុទ្ធសាសនា ២៥០០ (ទំព័រ ៩ ដល់ ១១០); Histoire du Cambodge de A. Lecler និង M Giteau ។

១- ក្សត្រក្នុងសម័យកាលទី ១

ក្នុង គ.ស. ៥០ ព្រះបាទ កៅណ្ឌិន្យ: Kaundinya និងនាងសោមា Soma (ឬ កៅណ្ឌិន្យ នាគីសោមា គឺព្រះថោងនាងនាគី ជាបឋមក្សត្រិយ៍)

- ទីក្រុងឈ្មោះវ្យាធបុរ: Vyàdhapura (នៅបាភ្នំ Ba Phnom);

- មុនគ្រិស្តសតវត្សទី ៣ គឺព្រះបាទ ហួន-ហ្វាន់-ហ្វាង: Houen Phan Houang (ចូលទីវង្គតក្នុងព្រះជន្ម ៩០ ឆ្នាំ);

- តមកព្រះរាជបុត្រ នាម ហ្វាន់ ហ្វាន់ Phan-Phan (សោយរាជ្យបាន ៣ ឆ្នាំ កាន់សិវសាសនា គោរពឥស្សរជាធំ).

បន្ទាប់មកគឺព្រះបាទ ស្រីមារ: Çri-Màra Surya Varman ឬ ហ្វាន់ ចេ ម័ន = Phan Tche-Man;

- ព្រះបាទធរណិន្ទ្រវរ្ម័ន (Dharnindra-Varman) ដែលបានឡើងសោយរាជ្យ បានប្រហារព្រះរាជបុត្រច្បងរបស់ព្រះស្រីមារ: ប៉ុន្តែក្រោយនោះក្នុង គ. ស. ២៤០ ត្រូវរាជបុត្រព្រះស្រីមារ:មួយព្រះអង្គសងសឹកសម្លាប់ព្រះអង្គវិញ;

- ចុងសតវត្សទី ៤ ព្រះបាទកៅណ្ឌិន្យវរ្ម័ន = Kaundinyavarman កាន់សិវសាសនានិងមហាយានសាសនាបានគ្រងរាជ្យ ។.

– រាជបុត្រនាម ស្រីឥន្ទ្រវរ្ម័ន = Çri Indravarman បានសោយរាជ្យស្នង បានផ្ញើរាជទូត ៣ លើកទៅប្រទេសចិនក្នុងរជ្ជកាលសុង = dynastie des Song គឺ គ.ស. ៦៣៦, ៦៣៩ និង ៦៣៨;

– ព្រះបាទ ជ័យវរ្ម័ន = Jaya Varman (គ.ស. ៦៨០-៧១៦);

– ព្រះបាទ រុទ្រវរ្ម័ន = Rudra Varman (គ.ស. ៧១៦-៧៥០) បានផ្ញើរាជទូតពីរលើកទៅប្រទេសចិន គឺគ.ស. ៧១៧ និង ៧៣៩ ។

២– សាសនាក្នុងសម័យកាលទី ១

សាសនាដែលសំខាន់ក្នុងសតវត្សទី ១ ដល់ទី ៣ គឺព្រហ្មញ្ញសាសនា ។ គេគោរពព្រះឥសូរជាធំ គឺសិវនិយម = Çivaïsme ។ ចាប់ពីចុងសតវត្សទី៦ គេកាន់ព្រហ្មញ្ញសាសនាខាងសិវដ៏ទៀត និងពុទ្ធសាសនាបែបមហាយាន ។

៣– លក្ខណៈនិងវិវត្តន៍នៃអក្សរខ្មែរពីសម័យបុរាណមកដល់បច្ចុប្បន្ន:

មុននឹងចូលទៅដល់ផ្នែកអក្សរសាស្ត្រ ក្នុងសម័យកាលនីមួយៗតាមប្រវត្តិសាស្ត្រ គប្បីដឹងនិងស្គាល់ខ្លះនូវលក្ខណៈវិវត្តន៍អក្សរខ្មែរយើងតាំងពីបុរាណកាល មកទល់បច្ចុប្បន្នកាលនេះ ។

តាមការសិក្សារបស់លោក ហ្សក ម៉ាស់ប៉េរ៉ូ (Georges Maspéro) ក្នុងសៀវភៅលោកឈ្មោះវេយ្យាករណ៍នៃភាសាខ្មែរ (Grammaire de langue khmère) (១) អក្សរខ្មែរតាំងពីដើមកំណើតមកទល់បច្ចុប្បន្នកាលនេះ មានការផ្លាស់ប្ដូររូបលក្ខណៈចំនួន ១០ លើកហើយ ហើយក្នុងមួយលើកៗមានលក្ខណៈរូបឈ្មោះ ដំនាន់និងឆ្នាំ ឬសតវត្សដូចតាពងតទៅ:

លក្ខណៈទី ១ អក្សរបែបសិលាចារឹកបាន់ដ័យ, កើតក្នុងប្រមាណជាសតវត្ស ទី ៦ នៃគ.ស. ;

លក្ខណៈទី ២ អក្សរបែបសិលាចារឹក **វាលកន្ទេល** កើតក្នុងចុងសតវត្ស ទី ៦ ឬដើមសតវត្ស ទី ៧ នៃគ.ស. ;

លក្ខណៈទី ៣ អក្សរបែបសិលាចារឹក **អង្គជំនិក** (លោកសីដែស ហៅថា សិលាចារឹក «**ភ្នីអង្គ**») ក្នុងគ.ស. ៦៦៧ ;

លក្ខណៈទី ៤ អក្សរបែបសិលាចារឹក **ព្រះឥន្ទ្រកោសិយ** ក្នុង គ.ស. ៩៧០ ;

លក្ខណៈទី ៥ អក្សរបែបសិលាចារឹក **ព្រះកែវ** លោកសីដែស ហៅថា សិលាចារឹក «**តាកែវ**») ក្នុងគ.ស. ១០០៦ ;

---

(១) សូមមើល Grammaire de langue khmere របស់លោក George Maspéro, Paris, Imprimerie nationale, Errest Leroux, Editeur, Rue Bonaparte, 28, 1915 ទំព័រ 48-49

បែបទី១... [illegible]

បែបទី២... [illegible]

បែបទី៣... [illegible]

បែបទី៤... [illegible]

បែបទី៥... [illegible]

បែបទី៦... [illegible]

បែបទី៧... [illegible]

បែបទី៨... [illegible]

បែបទី៩... [illegible]

បែបទី១០... [illegible]

ជីវប្បវត្តិ

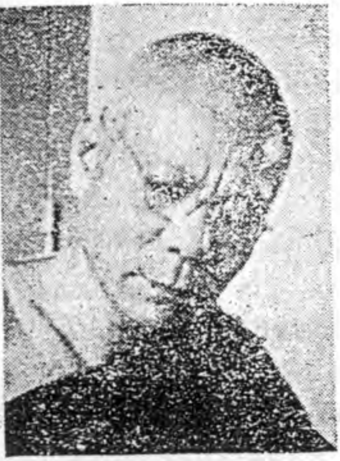

លោកគ្រូធម្មស្បោភ ឯក-ញឹម

កុមារ ឯក ញឹម មាតាឈ្មោះ ជ្រៀប អ៊ុំ បិតាឈ្មោះ សុខ-ឯក ជាតិភូមិដើមនៅ អូខ្សាច់ ឃុំបុស្សស្រុក ស្រុកព្រែកពោធិ៍ ខេត្តកំពង់ចាម លុះដីបាក់ប្រាំង ទើបជូនទៅនៅខាងត្រើយអន្លង់សារ ក្នុងឃុំអង្គរបាន ស្រុកកងមាស ខេត្តកំពង់ចាម ។

ក្នុងគ្រួសារនេះ មានបងប្អូនរួមផ្ទៃជាមួយ ៧ នាក់ ឈ្មោះ ឯក សារិង ១ ប្រុស ឯក គួច ១ ប្រុស ឯក ស្វាយ ១ ប្រុស ឯក លឹម ១ ស្រី ឯក ជឹម ១ ប្រុស ឯក-អ៊ុំ ១ ស្រី ឯក-ញឹម ១ ប្រុស រួមប្រុស ៥ ស្រី ២ ជា ៧ នាក់ ។

ឯកុមារ ឯក-ញឹម ជាកូនពៅ អាយុ ៧ ឆ្នាំ បានរៀនអក្សរសាស្ត្រ និងធម៌អាថ៌ ក្នុងសំណាក់លោកគ្រូសូត្រ សុខ-កែវ ជាបងជីដូនមួយ ចេះស្ទាត់ល្មមបួសបាន លុះដល់អាយុ ១៥ ឆ្នាំបានបព្វជ្ជាជាសាមណេរ ក្នុងសំណាក់ព្រះឧបជ្ឈាយ៍ព្រះនាម រស់ នៅទីវត្តសិរីបេទុម ឃុំអង្គរបាន ស្រុកកងមាស ខេត្តកំពង់ចាម ហើយបានរៀនធម៌កម្មដ្ឋាន ក្នុងសំណាក់

ញោមប្រុស ១វស្សា ជន្មាយុ ១៦ ឆ្នាំ បានលាញោមព្រមទាំងគ្រូ ទៅនៅកោះគេរជាភ្នំពេញ ក្នុងសំណាក់ព្រះសាក្យបុត្រ សុខ កែវ ជាគ្រូជាបងជាចៅអធិការវត្តកោះនោះ ហើយបានសិក្សាបាលីភាសាក្នុងសំណាក់លោកគ្រូអាចារ្យ អ៊ុន លុះជន្មាយុ ២១ ឆ្នាំបានឧបសម្បទាជាភិក្ខុ ក្នុងសំណាក់ព្រះឧបជ្ឈាយ៍ព្រះនាម រស់ មានព្រះតេជព្រះគុណព្រះនាម សូ-គីម និងព្រះនាម សុខ-កែវ ជាកម្មវាចាចារ្យ ក្នុងវត្តសិរីបទុម ឃុំអង្គរបាន ស្រុកកងមាស ខេត្តកំពង់ចាម ព្រះឧបជ្ឈាយ៍ឲ្យនាមថា "ធម្មិស្សរោ" ហើយវិលមកនៅក្នុងវត្តកោះគេរជាភ្នំពេញវិញ បានសិក្សាព្រះបរិយត្តិធម៌ក្នុងសំណាក់លោកគ្រូអាចារ្យ អ៊ុន ដដែល និងលោកគ្រូអាចារ្យដទៃទៀតជាច្រើន តាំងពីមូលឡើងទៅ ធម្មបទបឋមភាគ បច្ឆិមភាគ មង្គលត្ថទីបនី សារត្ថសង្គហ និងប្រែព្រះបាតិមោក្ខ និងគម្ពីរអាទិកម្ម ព្រមទាំងគម្ពីរដទៃទៀតជាច្រើន មានគម្ពីរបឋមសមន្តៈ ជាដើម រួមនៅវត្តកោះ ៨ ឆ្នាំ ។ល។ លុះព្រះសាក្យបុត្រ សុខ-កែវ ចៅអធិការវត្តកោះ ទទួលអនិច្ចធម្មទៅ លោកបានថយទៅនៅវត្តសំពៅមាសសន្ទាក់លេខ ៥ បាន ៣ ឆ្នាំ ដោយរក្សាសន្ធាលោកគ្រូ អា និងគ្រូ ជុន ធ្វើកុដិប្រគេនផង រក្សាចិត្តពួកមិត្តផង តពីនោះមកបានទៅនៅវត្តលង្កា ១ វស្សា ហើយបានកសាង

កុដិ មុខវិហារ ជាមួយនឹងលោកគ្រូ ឌិន គ្រូ ទុ ក្រោយមកមានអ្នកស្រុកជ្រោយអម្ពិល មានឧបាសក ហ៊ុល ឧបាសិកាឡូតជាដើម ជួយឧបត្ថម្ភកសាងកុដិ ១ ខ្នងទៀត នៅខាងត្បូងវិហារ ។

លុះជន្មាយុ ២៧ ឆ្នាំ សម្តេចព្រះធម្មលិខិត លឺ-ឯម វត្តលង្ការបានចាត់ឲ្យទៅធ្វើគ្រូបង្រៀនបាលីកាសានៅវត្តដីឥដ្ឋ ស្រុកគៀនស្វាយ ៣ ឆ្នាំ ហើយបានជួយស្ថាបនាធម្មន្ទីរ ១ ជាមួយនឹងព្រះវិសុទ្ធិញាណ ទិត-ប្រាក់ ចៅអធិការនៃវត្តនោះ លុះថយពីនោះមក ក្នុងជន្មាយុ ៣០ ឆ្នាំក្នុងឆ្នាំ ១៩២៩ រាជការបានចាត់ឲ្យទៅ ធ្វើគ្រូបង្រៀនបាលីកាសានៅសាលាបាលី គោកសំពេង «រលួស» ជាសាលាបាលីក្រៅវត្ត លុះទីនោះកែចំរើនឡើងទៅជាវត្ត ១ នោះឈ្មោះ ធម្មិស្សរារាម តាមនាមឆាយា នៅក្នុងស្រុកសូទ្រនិគម ខេត្តសៀមរាប ដោយមានព្រះរាជប្រកាសលេខ ២ ចុះថ្ងៃ ៣ ខែយាំងវិយេ ឆ្នាំ ១៩៣៣ និងអារេតេលោកឡូវេស៊ីដង់លេខ ២៦៦ ចុះថ្ងៃ ៣០ ខែយាំងវិយេឆ្នាំជាមួយ អនុញ្ញាតសាលាបាលី គោកសំពេង ឲ្យកសាងឡើងជាវត្ត និងសាងវិហារ ១ អំពីបេតុងអារម៉េ ហើយលោកបានកសាងវិហារ សាលា កុដិ ព្រមទាំងកំពែងវត្តជាមួយនឹងគណៈកម្មការវត្ត ។

លុះលោកនៅកន្លែងវត្តនោះបាន ៥ វស្សា រាជការបានតាំងលោកជាចៅអធិការ ដោយមានសញ្ញាប័ត្រលេខ ៤៩ កន្លងពុទ្ធសករាជ ២៤៧៨ ត្រូវនឹងថ្ងៃ ២៥ ខែណោវ៉ែម្ប្រ៍ឆ្នាំ ១៩៣៥ តាមសេចក្ដីបញ្ញត្តិរាជប្រកាសលេខ ៤៦ ត្រូវនឹងថ្ងៃ ២៥ ខែសូរយេត ឆ្នាំ ១៩១៩ និងតាមសេចក្ដីសំបុត្រសេនាបតីក្រសួងមហាផ្ទៃ – ធម្មការ លេខ ៧៥៥ ចុះថ្ងៃ ១៦ ខែសូរយេត ឆ្នាំ១៩៣៥ ដែលបញ្ជូនមកដោយយល់ព្រមផង ។

លុះចំណេរកតពីនោះមក រាជការបានតាំងជាព្រះវិន័យធរ អនុគណស្រុកសូទ្រនិគម ខេត្តសៀមរាប ដោយមានសញ្ញាប័ត្រលេខ ១២៦ តាមសេចក្ដីបញ្ញត្តិព្រះរាជក្រមលេខ ១២ ត្រូវនឹងថ្ងៃ ៩ ខែហ្វេវ្រីយេ ឆ្នាំ ១៩៤៣ ហើយបានធ្វើការបំរើព្រះពុទ្ធសាសនា មានបង្រៀនបាលីភាសានិងធម្មវិន័យជាដើម ព្រមទាំងបានធ្វើជាអធិបតីនិងសមាជិកប្រឡងបាលីនិងធម្មវិន័យជាច្រើនឆ្នាំ ដូចមានព្រះរាជប្រកាសលេខ១៤៨ ចុះថ្ងៃ៤ អាវ្រិលឆ្នាំ១៩៣៣ និងប្រកាសក្រសួងធម្មការ លេខ១៣៤៧ ចុះថ្ងៃ១៩ខែកក្កដា ឆ្នាំ១៩៦៨ ត្រង់ប្រការ ១ ដែលបានកែប្រែប្រកាស សេនាបតីលេខ១៥៥ ។ ដោយអំពើល្អក្នុងការបំរើព្រះពុទ្ធសាសនាឧបត្ថម្ភការសិក្សាជាច្រើនវត្ត ព្រះករុណាទ្រង់ព្រះរាជទានគ្រឿងឥស្សរិយយស ដោយ

មានប្រកាសលេខ ២៩ ន.ស ចុះថ្ងៃ ៩ ៥ ៗ ៦ ឆ្នាំរកាសប្តស័ក ត្រូវនឹងថ្ងៃទី១៩ អាព្រិលឆ្នាំ ១៩៤៥ ព្រះរាជទានចំពោះឈ្មោះ លោកគ្រូធម្មិស្សរ·ពោ ឯក·ញឹម នូវគ្រឿងឥស្សរិយយស អស្សរិទ្ធមុនីសាពករណ៍ ធ្វើនៅថ្ងៃ ២ ៗ ៤ ឆ្នាំខាលទោស័ក ព.ស.២៤៩៣ ត្រូវនឹងថ្ងៃ ២ មេសា
១១
ឆ្នាំ ១៩៥៦ ។

អំពីការកសាងវត្តផ្សេងៗ

ក – បានជួយស្ថាបនាធម្មមន្ទីរអំពីបេតុងអារមេ ទទឹង ១០ម០០ បណ្ដោយ ១៥ម០០ ៣ជាន់នៅវត្តដីឥដ្ឋ ឃុំដីឥដ្ឋ ស្រុកគៀន·ស្វាយ ខេត្តកណ្ដាល ។

ខ – បានស្ថាបនាសាលាឈើ១ខ្នង ទទឹង៧ម០០ទាំងហោណាំង បណ្ដោយ៧ម០០អំពីឈើផ្ចឹក និងស្រឡៅ ប្រក់ក្បឿងស៊ីមង់ទុកសម្រាប់សង្ឃប្រើប្រាស់ ក្នុងវត្តសិរិបទុម ឃុំអង្គរបាន ស្រុកកងមាស ខេត្តកំពង់ចាមសព្វថ្ងៃ ។

គ – បានយកផ្ទះជាកេរ្តិ៍មតិកអំពីញោមប្រុស-ស្រី ដោយសេចក្ដីព្រមព្រៀងអំពីបងប្អូនផង ធ្វើជាសាលាបឋមសិក្សាគ្រឿងឈើប្រក់ក្បឿង១ខ្នងមាន៥បន្ទប់ សម្រាប់កូនចៅអ្នកស្រុករៀន នៅក្នុង

វត្តសិរីបទុម ឃុំអង្គរបាន ស្រុកកងមាស ខេត្តកំពង់ចាមសព្វថ្ងៃ និងបានជួយសាងសាងសាលាបឋមសិក្សាឈ្មោះ សង្គមរាស្ត្រនិយម អំពីថ្ម១ខ្នងផង ។

ឃ – បានស្ថាបនាសាលាបាលីអំពីឥដ្ឋ១ខ្នង ទទឹង៦ម៉ែត្រ បណ្តោយ ១២ម៉ែត្រ ជាមួយនឹងលោកគ្រូអាចារ្យ ចាប-ពិន ដែលមានឋានន្តរជាឃុនឧត្តមប្រីជា នៅកងវត្ត ឃុំ-ស្រុកដដែលនេះ ។

ង – បានកសាងសាលាបឋមសិក្សាមួយខ្នងទៀត ទទឹង៦ម៉ែត្រ បណ្តោយ១២ម៉ែត្រ ជាមួយចៅសង្កាត់ យូរ-ធុជ ទុកនៅកងវត្តខាងលើនេះ ។

ច – បានជួយស្ថាបនាជញ្ជាំងព្រះវិហារ ព្រមទាំងខឿននៃវត្តខាងលើនេះ អំពីឥដ្ឋ និងឧបដ្ឋានសាលាផង ។

ឆ – បានកសាងគម្ពីរព្រះត្រៃបិដក១បច់ និងគម្ពីរមូល១បច់ គម្ពីរធម្មបទ១បច់ សារត្ថសង្គហៈ១បច់ មង្គលត្ថទីបនី បច់ និង គម្ពីរសម្រាយស្តីករតែព្រមទាំងសៀវភៅក្រយរងទៀតជាច្រើន ។

ជ – បានរៀបរៀងធម៌បោះពុម្ពជាច្រើនឈ្មោះ ដូចមានតទៅនេះគឺ :

១- គិហិប្បជោត

២. គិរិមានន្ទកាព្យ

៣. នមស្ការត្រ័យរត្នកាព្យ

៤. នានានិទានពាក្យ កាព្យ ក្នុងបឋមសម្ពោធិ
៣១ កណ្ឌ

៥. ប្រជុំត្រៃលក្ខណ៍ កាព្យ

៦. ប្រស្នាវិន័យតាមបិដកភាគ ១

៧. បព្វជ្ជា ឧបសម្បទា

៨. ចម្រៀងធម៌ពាំរង់ កាព្យ

៩. ចម្រៀងសំវេជ្ជនីយធម៌ កាព្យ

១០. វត្តកថានិងវន្ទាមិចេតិយំ កាព្យ

១១. លោកធម៌ប្រាំបី កាព្យ

១២. ឧបក្កិលេស ១៦ កាព្យ

១៣. ខន្ធោបមសូត្រ លើកទី ១

១៤. ខន្ធាទិកថា លើកទី ២

១៥. កូមាកម្មដ្ឋាន

១៦. កម្មដ្ឋានសង្ខេប

១៧- កម្មដ្ឋានកថា ធ្វើជាមួយនិងគណៈកម្មការសង្ឃ
៦ អង្គ មានសម្ដេចព្រះសង្ឃរាជ ទី ១ ព្រះនាម
ជួន ណាត កាលនៅជាព្រះសង្ឃនាយក,
ជាដើម ។

១៨- គិរិមានន្ទ កាព្យផង ប្រែពាយផង អធិប្បាយផង

១៩- មង្គលសូត្រអធិប្បាយមង្គល ៣៨ មាននាំនិទាន
គ្រប់មង្គល

២០- អប្បរិយាទិកថា

២១- កាសិគោត្ត

២២- ការណភារៈកិច្ចវត្ត

២៣- ការណភារៈពិសេស

២៤- នានាគាថាបទបជ្ជរិក

២៥- សម្មាបដិបទា

២៦- មហាកុសល ៨ កាព្យ

២៧- យោគាជីវធម៌ ភ្ជាប់នឹងកម្មដ្ឋានកថា

២៨- មន្តលសូត្រ និងបរាភវសូត្រ ប្រែជាបទបណ្ឌ្យវត
និងគាថានានាទៀតផង ។

ឈ - បានកសាងកបិនទានប្រគេនសង្ឃជាច្រើនវត្ត ច្រើនដង គឺ សិរីបទុម ឃុំអន្តរបាន ស្រុកកងមាស ខេត្តកំពង់ចាម ៣ ដង វត្តគោកឯកើតមួង វត្តតាកុបមួង វត្តធម្មិស្សរាពម (សៀមរាប) ២ ដង និងធ្វើផ្កាទៅជួយស្ថាបនាវិហារវត្តពោធិ៍លង្កាក្រៅ (សៀមរាប) មួង ហើយលោកបានរៀនកម្មដ្ឋាន ព្រមទាំងបាននាំគេធ្វើធុតង្គ និងធ្វើធុតង្គខ្លួនឯងផង ។ លុះជន្មាយុ ៥៤ ឆ្នាំ (រាប់ពីអាយុ ៣០ ទៅ ៥៤ ឆ្នាំ នៅលេសរួមជា ២៥ ឆ្នាំ) ហើយក៏បានលាចេញពីដំណែងចៅអធិការ ព្រមទាំងឋានន្តរស័ក្តិជាវិន័យធរ វត្តធម្មិស្សរាពម ឃុំ ស្រុកសូទ្រនិគម ខេត្តសៀមរាប ទៅធ្វើធុតង្គសង្ឃយនានៅប្រទេសភូមា ហើយបានរៀនកម្មដ្ឋានក្នុងសំណាក់មហាស៊ីស្សាដោ នៅវត្តតាគនាយ៉េកតា ១ ខែ រួចត្រឡប់មកស្រុកខ្មែរវិញ ក្នុងគ្រាពុទ្ធជយន្តី ២៥០០ ពាក់កណ្តាលពុទ្ធសាសនា លើកក្រោយទៀតបានទៅប្រទេសឥណ្ឌា ចូលប្រជុំជាមួយនឹង

ប្រទេសនានាជាច្រើនប្រទេសម្តងទៀត ។

លុះត្រឡប់មកស្រុកខ្មែរវិញ បាននាំយកពូជមហាពោធិព្រឹក្ស និងព្រះបរមសារីរិកធាតុមកផ្សាយចែកជាច្រើនកន្លែង ហើយក៏អាស្រ័យនៅទីនវត្តពិកទូរង្ស៊ី សង្កាត់លេខ ២ ក្រុងភ្នំពេញ ដរាបមកដល់សព្វថ្ងៃនេះឯង ។

រៀបរៀងដោយអ្នកអាចារ្យ រឹកច-ជួប

ព.ស. ២៥០៩ គ.ស. ១៩៦៦

×

× ×

ចម្លើយពាក្យបណ្តៅពីលេខមុន

ពាក្យបណ្តៅលេខ

- ១ - កាំភ្លើង ។
- ២ - ត្បាល់កិនស្រូវ ។
- ៣ - ចង្កតទូក ។

អនុសំវច្ឆរមហាសន្និបាតមន្ត្រីសង្ឃ លើកទី ២៤

ដូចជាពីឆ្នាំមុន ៗ ទៀតមកដែរ នៅឆ្នាំនេះ មហាសន្និបាតនៃមន្ត្រីសង្ឃ ដែលហៅថាអនុសំវច្ឆរៈ បានប្រារព្ធធ្វើឡើងតាំងពីថ្ងៃសៅរ៍ទី ២៧ មករា ១៩៦៨ តទៅ ។

ការប្រារព្ធពិធី បានបើកសម័យនៅវត្តឧណ្ណាលោម សម្រាប់គណៈមហានិកាយ ក្រោមព្រះរាជាធិបតីភាពនៃសម្តេចព្រះសង្ឃរាជ និងនៅវត្តបទុមវតីរាជវរាម សម្រាប់គណៈធម្មយុត្តិកនិកាយ ក្រោមព្រះអធិបតីភាពនៃសម្តេចព្រះសង្ឃនាយក ។ នៅម៉ោង ១៤ កន្លះ សហជីវិនអនុរដ្ឋលេខាធិការក្រសួងធម្មការ បានអញ្ជើញទៅកាន់វត្តទាំងពីរ ជាតំណាងឯកឧត្តមទេសរដ្ឋមន្ត្រី ទទួលបន្ទុកក្រសួងធម្មការ ដើម្បីប្រួ រួមក្នុងឱកាសបើកពិធីមហាសន្និបាតនេះ ។

នៅថ្ងៃអាទិត្យ ទី ២៨ មករា ១៩៦៨ វេលាម៉ោង ១៦ នៅពុទ្ធិកវិទ្យាល័យព្រះសុរាម្រិត មានការជួបជុំព្រះសង្ឃទាំងពីរគណៈ មានសម្តេចព្រះសង្ឃរាជ និង សម្តេចព្រះសង្ឃនាយក ព្រមទាំងព្រះសង្ឃរាជាគណៈ ឋានានុក្រម ជាអាទិ៍ ។ ផ្នែកខាងគ្រហស្ថ មាន ៖ សម្តេចចៅហ្វាវាំង, ឯ.ឧ. ប្រធានសភាទាំងពីរ , ឯ.ឧ. រដ្ឋមន្ត្រីមួយ

ព្រមទាំងសមាជិកក្រុមឧត្តមប្រឹក្សាព្រះរាជបល្ល័ង្ក សមាជិកគណៈរដ្ឋមន្ត្រី សមាជិកខ្លះនៃសភាទាំងពីរ អ្នករាជការសំខាន់ៗ នៅក្រសួងធម្មការជាច្រើនទៀត ។ នៅម៉ោង ១៦ កន្លះ សម្តេចសហជីវិនព្រះប្រមុខរដ្ឋដោយមានព្រះរាជបរិពារផ្ទាល់តាមដង្ហែផង, ព្រះអង្គស្តេចយាងមកដល់ ។ ក្រោយពីព្រះអង្គបានទទួលគារវកិច្ចអំពីកងយោធាទាំងបីក្រុមដែលធ្វើវន្ទនាវុធជាព្រះរាជកិត្តិយស និង ព្រះអង្គទ្រង់បានទទួលការក្រាបបង្គំទទួលអំពីវេជនរូបហើយ ស្តេចយាងកាត់ផ្លូវយុវជន·យុវតី ឆ្ពោះទៅកាន់ទីប្រារព្ធពិធី ។ បន្ទាប់ពីទ្រង់គោរពគ្រឿងជាតិរួច ស្តេចយាងក្រាបថ្វាយបង្គំសម្តេចព្រះសង្ឃរាជ សម្តេចព្រះសង្ឃនាយក សម្តេចព្រះពោធិវ័ង្ស និង ព្រះសង្ឃទាំងអស់ រួចហើយទ្រង់គង់ប្រថាប់លើព្រះសុវណ្ណកោច្ឆៈ ។

ពេលនោះ សហជីវិន អ៊ុក-ម៉ួត អនុរដ្ឋលេខាធិការក្រសួងធម្មការ បានថ្លែងសុន្ទរកថា សម្តែងស្វាគមន៍ និង ក្រាបបង្គំទូលថ្វាយអំពីសកម្មភាពខ្លះរបស់ក្រសួងចំពោះព្រះអង្គ ដែលយើងចុះផ្សាយសុន្ទរកថានេះទាំងស្រុងនៅទំព័របន្ទាប់ទៅនេះ ។

តពីសុន្ទរកថានេះមក ព្រះតេជព្រះគុណអនុគណស្រុកកំពត បាន

ថ្ងៃនក្នុងនាមមន្ត្រីសង្ឃទាំងអស់ ថ្វាយព្រះពរនិងស្វាម័កក្តិ ព្រមទាំងរាប់រៀបអំពីការល្អូកលាស់ក្នុងវិស័យព្រះពុទ្ធសាសនា ។

ក្រោយពីនេះមកទៀត សម្តេចៗជាអម្ចាស់ ទ្រង់ប្រោសព្រះរាជទានព្រះសន្តិថាមួយដ៏ពិរោះក្បោះក្បាយ មានន័យប្រកបដោយខ្លឹមសារក្រៃលែង ។ ព្រះរាជសុន្ទរកថានេះ បងប្អូនរួមជាតិយើងបានស្តាប់តាមសម្ទេវិទ្យុជាតិ ជាច្រើនលើកហើយ កាលពីថ្ងៃទី ២៨-២៩ មករា ១៩៦៨ ដែលប្រកបដោយព្រះមធុរសោរាចាឥតឧបមា ។

វេលាម៉ោង ១៩ សម្តេចជាអម្ចាស់ទ្រង់ក្រាបថ្វាយបង្គំលាសម្តេចព្រះសង្ឃរាជ, សម្តេចព្រះសង្ឃនាយក សម្តេចព្រះពោធិវង្ស ព្រមទាំងព្រះសង្ឃទាំងអស់ ដែលនិមន្តមកយ៉ាងកកកុញហូតដល់ខ្លោងទ្វារក្រៅ ព្រមទាំងលាឥស្សរជន និង កូនចៅទាំងអស់ យាងនិវត្តចូលព្រះរាជដំណាក់វិញ ។

សុន្ទរកថា សហជីវិន អ៊ុក-ម៉ូត
អនុរដ្ឋលេខាធិការ ក្រសួងធម្មការ ថ្លែងក្នុងឱកាស
អនុសំវច្ឆរមហាសន្និបាត មន្ត្រីសង្ឃ ទី ២៤ ថ្ងៃទី ២៨-១-៦៨

សូមព្រះតេជះគុណលើត្បូង

សូមព្រះរាជទានក្រាបបង្គំទូល សម្ដេចសហជីវិន ព្រះប្រមុខរដ្ឋ

ជាព្រះអគ្គពុទ្ធសាសនូបត្ថម្ភក៍

សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំក្នុងនាមក្រសួងធម្មការ និងក្នុងនាមនៃពុទ្ធបរិស័ទទាំងអស់ សូមលំអុតលំទុនកាយក្រាបថ្វាយបង្គំថ្លែងនូវអំណរព្រះមហាករុណាធិគុណយ៉ាងរំភើប និងយ៉ាងកក់ក្ដៅបំផុត ចំពោះព្រះរាជាធិបតីភាព ដែលសម្ដេចជាអម្ចាស់ទ្រង់សព្វព្រះរាជហឫទ័យ ប្រោសព្រះរាជទានក្នុងពិធីសម្ពោធបើកមហាសន្និបាតមន្ត្រីសង្ឃនៅឱកាសដ៏មហោឡារិកនេះ ។ ព្រះរាជវត្តមាននេះបញ្ជាក់នូវទឹកព្រះទ័យ ដែលព្រះអង្គទ្រង់តែងជាប់ជំពាក់យ៉ាងជ្រាលជ្រៅចំពោះព្រះពុទ្ធសាសនា ដ៏ជាសាសនាបរមសុខក្នុងសកលលោក ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ ថែមទាំងជាស់សតិយើងខ្ញុំព្រះអង្គគ្រប់ៗគ្នាឲ្យរឭកឃើញដល់ព្រះគុណដ៏ធំធេងនៃព្រះរាជបល្ល័ង្កខ្មែរ ដែលតែងប្រោសមេត្តាឧបត្ថម្ភយ៉ាងពេញទំហឹងចំពោះព្រះពុទ្ធសាសនាផង ។ ជាក់ស្ដែងគឺអនុសំវច្ឆរមហាសន្និបាតនៃមន្ត្រីសង្ឃ ដើម្បីបើកឱកាសថ្វាយព្រះសង្ឃលោកប្រជុំពិភាក្សាដោះស្រាយបញ្ហាធំៗ ដែលកើតមានក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាឲ្យកាន់តែមានសភាពប្រតិបត្តិដ៏ហ្មត់ហ្មង់ល្អឡើងៗ នេះ ក៏ដោយសារព្រះបញ្ញាញាណនៃសម្ដេចជាអម្ចាស់ កាលដែលព្រះអង្គទ្រង់គង់នៅក្នុង

ពជសម្បត្តិនៅឡើយនោះដែរ ។ ដូច្នេះ មហាសន្និបាតនេះ មានអាយុកាល ៤៤ ឆ្នាំ ហើយ រួមទាំងឆ្នាំនេះផង ។ នេះជាការបញ្ជាក់ឲ្យឃើញច្បាស់ថា សន្តានព្រះទ័យនៃព្រះអង្គទ្រង់បានត្រួសត្រាយមាគ៌ា ដ៏ល្អភ្លឺស្វាងសម្រាប់ព្រះសង្ឃក្នុងកិច្ចការដោះស្រាយបញ្ហា ដែលកើតមានក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ក៏ដូចជាសមាជជាតិដែលមាននាទីដោះស្រាយបញ្ហាធំៗ របស់ជាតិដូច្នោះដែរ ហើយមហាសន្និបាតព្រះសង្ឃនេះ ព្រះអង្គទ្រង់បង្កើតឲ្យមានឡើងមុនសមាជជាតិជាច្រើនឆ្នាំទៅទៀត ។

សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោស

ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំ សូមព្រះរាជានុញ្ញាតថ្វាយរាប់រៀបអំពីកិច្ចការខ្លះ ដែលក្រសួងធម្មការ នៅក្នុងរជ្ជកាលពិសេសនៃសម្ដេច ជាអម្ចាស់ បានបំពេញមកហើយ ៖

១- ផ្នែកការសិក្សាព្រះពុទ្ធសាសនា ៖ ក្នុងផ្នែកនេះ ក្រសួងបានជួយឧបត្ថម្ភទាំងខាងវិបស្សនាធុរៈ ដែលបានរីកចំរើនជាលំដាប់ ហើយនិងផ្នែកគន្ថធុរៈ ដែលកំពុងតែមានវិវឌ្ឍនាការយ៉ាងធំទូលាយ ក្រោមការដឹកនាំនៃសម្ដេចព្រះពោធិវង្សជាអម្ចាស់ ។ ស្ថិតិក្នុងឆ្នាំសិក្សា ១៩៦៧-៦៨ នេះ ផ្នែកពុទ្ធិកបឋមសិក្សា ក្នុងព្រះរាជាណាចក្រទាំងមូលមាន ២៤៥ ថ្នាក់

សមណសិស្ស ៩៥០២ រូប និងមានគ្រូទាំងបព្វជិត ទាំងគ្រហស្ថ ៣៣៨ ។ ក្នុងបណ្ដាសិស្សទាំងនេះ មានសិស្ស ៥៧៨៣ និងគ្រូ ១៧៥ រូប អនុវត្តតាមបែបទំនើបថ្មី ដែលក្រសួងបានជ្រើសរើសសម្រិតសម្រាំងគ្រូប្រកបដោយសមត្ថភាពពេញលេញ ដើម្បីបំពេញកិច្ចការរបស់ពុទ្ធបរិស័ទ និងតាមព្រះឱវាទ នៃសម្ដេចឪជាអម្ចាស់ ដែលទ្រង់បានថ្លែងនៅក្នុងទីនេះកាលពីបីឆ្នាំមុនថា « សមណនិស្សិត ក៏ជាពលរដ្ឋយើងប្រពៃណាស់សំរាប់បំរើប្រទេសជាតិទៅអនាគត » ។

ផ្នែកពុទ្ធិកមធ្យមសិក្សា យើងមានសាលាធំៗ ពីរគឺ ពុទ្ធិកវិទ្យាល័យព្រះសុរាម្រឹតគឺទីនេះឯងមួយ និងពុទ្ធិកវិទ្យាល័យ អ៊ុង ជួង បាត់ដំបងមួយ រួមសរុបមាន ៤៣ ថ្នាក់ និងមានសមណនិស្សិត ៩៨៦ រូប ។ ការសិក្សាក្នុងភូមិសិក្សានេះ ក៏មានមុខវិជ្ជាគ្រប់សព្វគម្រូវទៅតាមប្រយោជន៍ពុទ្ធសាសនាផង ប្រយោជន៍ខាងផ្លូវលោកសម័យថ្មី គឺការបំរើនលូតលាស់នៃប្រទេសកម្ពុជាឯករាជ្យអព្យាក្រឹត្យ ក្រោមព្រះរាជកិច្ចដឹកនាំដ៏ភ្លឺស្វាងនៃសម្ដេចឪជាអម្ចាស់ផង ហើយក្នុងឆ្នាំកន្លងទៅនេះ ប្រឡងសញ្ញាប័ត្រមធ្យមសិក្សាជាប់បាន ១៧៦ រូប ក្នុងបណ្ដាបេក្ខជន ២៩៨ ។

ចំណែកពុទ្ធិកឧត្តមសិក្សាវិញ នៅឆ្នាំនេះមានសមណនិស្សិតចំនួន ១៥៦ រូប គឺ ១០៨ សិក្សាផ្នែកបឋមភូមិ និង ៤៨ ផ្នែកទុតិយភូមិ ដែល

ចែកចេញជាមុខវិជ្ជាសំរាប់យកបរិញ្ញាបត្រខាងភាសាបាលី សាសនាប្រៀប ធៀប ទស្សនវិជ្ជាបូព៌ាប្រទេស និងភាសាវិទ្យា ។ ក្នុងឆ្នាំកន្លងទៅ ពុទ្ធិកមហាវិទ្យាល័យព្រះសីហនុរាជ បានបញ្ចេញអ្នកជាប់បរិញ្ញាបត្រចំនួន ៨ រូបហើយ ។

២. ផ្នែកខាងការបោះពុម្ពផ្សាយ : ចំពោះកិច្ចការបោះពុម្ពផ្សាយក្បួនខ្នាតផ្សេង ៗ នៅឆ្នាំនេះ បានកើនឡើងដែរ គឺបើសរុបចំនួនឃើញថាបាន ៣៨.៥០០ ក្បាល ចែកចេញជា ២៦ ឈ្មោះផ្សេង ៗ គ្នា ។ ក្នុងចំនួននេះមានខ្លះជាសៀវភៅចាស់ ដែលជាអស់ហើយ គេបោះពុម្ពឡើងវិញ និងខ្លះទៀតជាសៀវភៅតែងថ្មី តាមការស្រាវជ្រាវក្នុងផ្នែកវប្បធម៌បុរាណរបស់ខ្មែរយើង ។ ឯព្រះត្រៃបិដក ក៏ចេញផ្សាយបានចំនួន ១០០ ភាគរួចហើយ ក្នុងចំនួន ១១០ ភាគនោះ ដូច្នេះឃើញនៅសល់តែ ១០ ភាគប៉ុណ្ណោះ ដែលនឹងបោះពុម្ពឲ្យចប់សព្វគ្រប់នៅឆ្នាំ ១៩៦៨ នេះ ។ កិច្ចការនេះជាជោគជ័យមួយ ដែលសង្គមរាស្ត្រនិយមយើងចាប់ផ្ដើមឲ្យចប់បុងចប់ដើម នូវកេរ្តិ៍តំកល់ដ៏ប្រពៃ ដែលបណ្ឌិតខ្មែរបានខិតខំព្យាយាមធ្វើការដ៏ធំនេះ មានសម្ដេចព្រះសង្ឃរាជ សម្ដេចព្រះពោធិវង្ស និងសម្ដេចព្រះអយ្យកោវរចក្រណាបុទ្ធិនពេត្ម-សុខាវស ជាដើម ។

៣- ផ្នែកស្រាវជ្រាវក្នុងខាង និងទំនៀមផ្សេង ៗ :- ចំណែកកិច្ចការស្រាវជ្រាវកេរ្តិ៍ណែល ក្នុងច្បាប់ផ្សេង ៗ ទាក់ទងខាងប្រវត្តិសាស្ត្រអក្សរសាស្ត្រ ទស្សនវិជ្ជា និងទំនៀមទម្លាប់ខ្មែរ ដែលធ្លាប់កើតមានមកតាំងពីបុរាណនោះ, ក៏បានប្រព្រឹត្តទៅតាមដំណើរជាលំដាប់ ។ ហេតុនេះហើយ បានជាមានអ្នកប្រាជ្ញ អ្នកស្រាវជ្រាវក្នុងស្រុក និងបរទេសជាច្រើន លើសពីឆ្នាំមុនៗ ចេញចូលទាក់ទងជាមួយបណ្ណាល័យពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ និងក្រុមជំនុំទំនៀមទម្លាប់ខ្មែរ ដែលជាព្រះកេរ្តិ៍នៃព្រះរាជបល្ល័ង្ក បានបង្កើតឡើងរវាងជាង ៤០ ឆ្នាំមកហើយ ។ មជ្ឈដ្ឋានបរទេសជាច្រើន ស្ទើរតែពេញសាកលលោក គេបានសំគាល់ថាទីនេះជាមជ្ឈមណ្ឌលខាងវប្បធម៌ជាតិយ៉ាងសំខាន់របស់ខ្មែរយើង ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ ក្រសួងបានអំពាវនាវសុំឲ្យវត្តនានាបង្កើតបណ្ណាល័យប្រចាំវត្តជួយប្រមូល និង ផ្សព្វផ្សាយវប្បធម៌ជាតិបុរាណ និង សម័យថ្មីឲ្យបានជ្រួតជ្រាបគ្រប់ទិសទីផង ។ សព្វថ្ងៃមានវត្តចំនួនជិតមួយពាន់បានធ្វើតាមការអំពាវនាវនេះហើយ ឯវត្តដទៃទៀត ក៏សង្ឃឹមថានឹងបង្កើតបណ្ណាល័យតាមសេចក្តីអំពាវនាវនេះជាមិនខាន ។

សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោស,

ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំ សូមព្រះបរមរាជានុញ្ញាត ថ្លែងក្នុងនាមព្រះរាជ-
រដ្ឋាភិបាលនូវអំណរព្រះមហាករុណាធិគុណ និង កតញ្ញូតាធម៌ដ៏លើស
លុប ថ្វាយចំពោះសម្តេចព្រះសង្ឃរាជ, សម្តេចព្រះសង្ឃនាយក,
សម្តេចព្រះពោធិវ័ង្ស ដែលព្រះអង្គទ្រង់តែងតែប្រឹងប្រែងពេញព្រះកាយ
ពល ជួយឧបត្ថម្ភកិច្ចការគ្រប់បែបក្នុងផ្លូវពុទ្ធចក្រឲ្យប្រកបដោយសេចក្តី
ចំរើនគ្រប់គ្រាគ្រប់កាល ពិសេសគឺព្រះអង្គទ្រង់ព្រះតម្រិះរកមធ្យោបាយ
ល្អ ៗ ជួយប្រទានព្រះរាជយោបល់ដល់ក្រសួងធម្មការ ។ ទូលព្រះ
បង្គំជាខ្ញុំ ខ្ញុំព្រះករុណា ព្រមទាំងពុទ្ធបរិស័ទទាំងអស់ ពុំអាចបំភ្លេចបាន
ឡើយ ចំពោះព្រះគតិបណ្ឌិតទាំងនេះ ។

មួយចំណែកទៀត ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំ សូមឆ្លៀតឱកាសដ៏ឧឡារិក
នេះ ថ្លែងអំណរព្រះគុណចំពោះព្រះរាជាគណៈ ឋានានុក្រម មេគណ
អនុគណ និង ចៅអធិការគ្រប់ព្រះអង្គ ដែលបានជួយជ្រោមជ្រែងពេញ
សមត្ថភាពធ្វើឲ្យកងពុទ្ធចក្រលឿនទៅមុខ ស្មើគ្នានឹងល្បឿននៃកងអា-
ណាចក្រដែរ ឧទាហរណ៍ដូចជាចិត្តជួយរាជរដ្ឋាភិបាលក្នុងវិស័យសង្គម
កិច្ច វប្បធម៌ មានជាអាទិ៍គឺ ការដាំដើមឈើ ជីកអណ្តូង ស្ថាបនា
សាលារៀន មន្ទីរពេទ្យមានមណ្ឌលសុខភាពសម្តេច ហួត តាត ជា

ដើម និងកិច្ចការជាច្រើនទៀត ឲ្យបានសម្រេចឡើង ស្របទៅតាមព្រះមាគ៌ានយោបាយដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់នៃសម្ដេចឪព្រះប្រមុខរដ្ឋជាអម្ចាស់ ។

សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោស,

ជាអវសាន ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំ សូមថ្លែងថ្វាយលួងធូលីព្រះបាទជាថ្មីម្ដងទៀត នូវអំណរព្រះមហាករុណាធិគុណ និង កតញ្ញូតាដ៏ជ្រាលជ្រៅ ចំពោះព្រះរាជវត្តមាននៃព្រះអង្គ និង សូមឧទ្ទិសបួងសួងចំពោះគុណបុណ្យព្រះរតនត្រ័យ គេជានុភាពនៃព្រះពុទ្ធសាសនា និងវត្ថុស័ក្ដិសិទ្ធិក្នុងសាកលលោក ជួយអភិបាលថែរក្សាអង្គសម្ដេចព្រះមហាក្សត្រិយានី ជាអម្ចាស់ជីវិតលើត្បូង និងសម្ដេចព្រះប្រមុខរដ្ឋសូមព្រះអង្គបានប្រកបដោយព្រះបរមសុខសួស្ដី ឈ្នះមាសត្រូវគ្រប់ទិសទីនិងមានព្រះជន្មាយុយឺនយូរ ដើម្បីបានជាម្លប់ដ៏សុខសាន្ត នៃប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ កូនចៅព្រះអង្គ ដរាបទៅ ។

ជយោ ! ព្រះរាជបល្ល័ង្ក

ជយោ ! សម្ដេចឪ ព្រះអគ្គសាសនូបត្ថម្ភក៍

ជយោ ! សង្គមនិយមព្រះពុទ្ធសាសនា

សូមព្រះតេជះគុណលើត្បូង